

**ROZPORZĄDZENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ**

z dnia 27 października 1933 r.

KODEKS ZOBOWIĄZAŃ.

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 25 marca 1933 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 249) postanawiam co następuje:

TYTUŁ I.

ŹRÓDŁA, ISTOTA I RODZAJE ZOBOWIĄZAŃ.

Art. 1. Zobowiązania powstają z oświadczeń woli oraz z czynów i innych zdarzeń, z którymi ustawa łączy powstanie zobowiązania.

Art. 2. § 1. Istota zobowiązania polega na tem, że dłużnik obowiązany jest wobec wierzyciela do świadczenia.

§ 2. Treścią świadczenia może być danie, czynienie, nieczynienie, zaprzestanie lub znoszenie.

DZIAŁ I.

Zobowiązania podzielne i niepodzielne.

Art. 3. § 1. Jeżeli jest kilku dłużników albo wierzycieli, a świadczenie jest podzielne, wówczas zarówno dług jak i wierzytelność dzieli się na tyle

niezależnych od siebie równych części, ilu jest dłużników albo wierzycieli.

§ 2. Świadczenie jest podzielne, jeżeli może być spełnione częściowo bez zmiany istoty i wartości.

Art. 4. Spółdłużnicy, zobowiązani do świadczenia niepodzielnego, odpowiadają za wykonanie zobowiązania, jak dłużnicy solidarni.

Art. 5. § 1. Jeżeli jest kilku wierzycieli, każdy z nich może żądać wykonania zobowiązania niepodzielnego.

§ 2. W razie zgłoszenia sprzeciwu chociażby przez jednego wierzyciela dłużnik obowiązany jest świadczyć wszystkim wierzycielom łącznie, albo złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego.

Art. 6. § 1. Żaden z wierzycieli, uprawnionych do świadczenia niepodzielnego, nie może bez zgody współwierzycieli zwolnić dłużnika z długu ani zmienić zobowiązania pierwotnego lub przyjąć innego świadczenia.

§ 2. Zwłoka dłużnika oraz przerwanie lub zawieszenie biegu przedawnienia w stosunku do jednego z wierzycieli, uprawnionych do świadczenia niepodzielnego, ma skutek względem wszystkich wierzycieli.

Art. 7. § 1. Dłużnik, który wykonał zobowiązanie niepodzielne, może żądać od spółdłużników zwrotu wartości świadczenia w części, jaka na każdego z nich przypada.

§ 2. Wierzyciel, który otrzymał świadczenie niepodzielne, jest odpowiedzialny w stosunku do współwierzycieli w częściach, które na nich przypadają.

§ 3. Domniemywa się, że części są równe.

DZIAŁ II.

Zobowiązania solidarne.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 8. § 1. Jeżeli dług jest solidarny, każdy z dłużników odpowiada za całość długu, a wierzyciel może dochodzić całości lub części długu od wszystkich dłużników łącznie, od kilku lub od każdego z osobna.

§ 2. Aż do zupełnego zaspokojenia wierzyciela wszyscy spółdłużnicy pozostają zobowiązani.

§ 3. Zaspokojenie wierzyciela przez jednego z spółdłużników zwalnia wszystkich dłużników.

Art. 9. § 1. Jeżeli wierzytelność jest solidarna, każdy z wierzycieli może żądać zapłaty całej wierzytelności, a zaspokojenie jednego umarza dług względem wszystkich wierzycieli.

§ 2. Dłużnik może uiszczyć dług, według swego wyboru, któremukolwiek z wierzycieli solidarnych, dopóki jeden z nich nie wytoczy przeciwko niemu powództwa.

Art. 10. Zobowiązanie może być solidarne, chociażby każdy z dłużników zobowiązany był w sposób odmienny, albo chociażby wspólny dłużnik zobowiązany był w sposób odmienny wobec każdego z wierzycieli.

Art. 11. Solidarności, czy to dłużników, czy wierzycieli, nie domniemywa się.

Art. 12. § 1. Jeżeli kilka osób zaciągnęło zobowiązanie przez umowę, dotyczącą ich wspólnego przedsiębiorstwa lub ich wspólnej własności, odpowiadają solidarnie, chyba że umówiono się inaczej.

§ 2. Dłużnicy, zobowiązani do świadczenia podzielnego, odpowiadają, w braku odmiennej umowy, za jego spełnienie solidarnie, jeżeli wzajemne świadczenie wierzyciela jest niepodzielne.

Rozdział II.

Solidarność dłużników.

Art. 13. § 1. Czyny i zaniechania jednego z dłużników solidarnych nie mogą pogorszyć położenia prawnego spółdłużników ani względem wierzyciela, ani w stosunkach między dłużnikami.

§ 2. W szczególności, zwłoka jednego z dłużników solidarnych, jak również uznanie długu przez któregośkolwiek z nich nie ma skutku względem pozostałych.

Art. 14. Jeżeli zobowiązanie solidarne stało się niewykonalnym skutkiem okoliczności, za które jeden z dłużników solidarnych odpowiada, spółdłużnicy nie są zwolnieni od obowiązku zapłaty wartości świadczenia, lecz nie odpowiadają za szkodę.

Art. 15. Przerwanie lub zawieszenie biegu przedawnienia w stosunku do jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku względem pozostałych.

Art. 16. § 1. Zrzeczenie się solidarności przez wierzyciela względem jednego z dłużników solidarnych lub zwolnienie go z długu nie ma skutku względem pozostałych dłużników.

§ 2. Odnowienie, dokonane między wierzycielem a jednym z dłużników solidarnych, zwalnia pozostałych, chyba by wierzyciel zastrzegł, iż zachowuje przeciwko nim swe prawa.

§ 3. Zwłoka wierzyciela względem jednego z dłużników solidarnych ma skutek również względem pozostałych.

Art. 17. § 1. Dłużnik solidarny może bronić się zarzutami, które służą mu osobiście wobec wierzyciela, oraz temi, które ze względu na sposób powstania lub treść zobowiązania są wspólne wszystkim dłużnikom.

§ 2. Wyrok, zapadły na korzyść jednego z dłużników solidarnych, zwalnia spółdłużników, jeżeli uwzględni zarzuty, które są im wszystkim wspólne.

Art. 18. § 1. Dłużnik solidarny, który dokonał zapłaty, ma prawo żądać od spółdłużników zwrotu w częściach, jakie na nich przypadają, a w razie wątpliwości w częściach równych.

§ 2. Jeżeli dług był zaciągnięty na rzecz jednego tylko lub kilku dłużników solidarnych, dłużnicy ci odpowiadają względem pozostałych za cały dług.

§ 3. Część dłużnika niewypłacalnego rozkłada się między pozostałych oraz tego, który zapłaty dokonał.

Rozdział III.

Solidarność wierzycieli.

Art. 19. Zwłoka dłużnika oraz przerwanie lub zawieszenie biegu przedawnienia w stosunku do jednego z wierzycieli solidarnych ma skutek względem wszystkich wierzycieli.

Art. 20. § 1. Wierzyciel solidarny nie może bez zgody współwierzycieli zmienić zobowiązania pierwotnego ani przyjąć innego świadczenia.

§ 2. Zwolnienie z długu przez jednego z wierzycieli solidarnych zwalnia dłużnika jedynie co do części tego wierzyciela.

Art. 21. Wierzyciel solidarny, który otrzymał zapłatę, jest odpowiedzialny wobec współwierzycieli w częściach, jakie na nich przypadają, a w razie wątpliwości — w częściach równych.

DZIAŁ III.

Zobowiązania przemienne.

Art. 22. § 1. Jeżeli dłużnik winien spełnić albo jedno, albo drugie świadczenie, wybór należy do niego, chyba by był zastrzeżony dla wierzyciela.

§ 2. Ani dłużnik, ani wierzyciel nie może wybrać części jednego i części drugiego świadczenia.

Art. 23. § 1. Wybór uważa się za dokonany, gdy strona, uprawniona do wyboru, zawiadomi o nim drugą stronę, jak również gdy uprawniony do wybo-

ru dłużnik świadczenie spełni, albo uprawniony do wyboru wierzyciel jednego ze świadczeń zażąda.

§ 2. Dokonanego wyboru nie można zmienić bez zgody drugiej strony.

Art. 24. Jeżeli wierzyciel ma prawo wyboru i nie korzysta z niego w czasie właściwym, dłużnik może wyznaczyć wierzycielowi odpowiedni termin do wykonania wyboru, a po bezskutecznym upływie tego terminu może zwolnić się od zobowiązania przez spełnienie jednego ze świadczeń.

Art. 25. Jeżeli prawo wyboru służy kilku osobom, które nie mogą złożyć zgodnego oświadczenia, wyboru dokona sąd na żądanie jednej z nich.

Art. 26. § 1. Jeżeli wybór należy do dłużnika, a jedno z przyrzeczonych świadczeń spełnione być nie może, chociażby skutkiem okoliczności, za które dłużnik odpowiada, zobowiązanie ogranicza się do świadczenia, które może być spełnione.

§ 2. Jeżeli żadne ze świadczeń nie może być spełnione, a niemożliwość chociażby jednego z nich jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiada, dłużnik obowiązany jest uiścić wartość świadczenia, którego spełnienie stało się niemożliwym na ostatku.

Art. 27. Jeżeli wybór służy wierzycielowi, a jedno ze świadczeń nie może być spełnione wskutek okoliczności, za które dłużnik odpowiada, na miejsce tego świadczenia wchodzi odszkodowanie.

Art. 28. Przepisy działu niniejszego stosuje się także w przypadku, gdy zobowiązanie przemienne obejmuje więcej niż dwa świadczenia.

TYTUŁ II.

POWSTANIE ZOBOWIĄZAŃ.

DZIAŁ I.

Oświadczenie woli.

Rozdział I.

Oświadczenie woli w ogólności.

Art. 29. Wolę oświadczyć można nie tylko słowami i powszechnie przyjętymi znakami, lecz i takim zachowaniem się, które w danych okolicznościach nie budzi wątpliwości co do treści oświadczenia.

Art. 30. Oświadczenie woli, które ma być złożone drugiej osobie, jest dokonane z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła o niem powziąć wiadomość.

Rozdział II.

Wady oświadczenia woli.

Art. 31. Nieważne jest oświadczenie woli, złożone przez osobę, znajdującą się w stanie nieprzytomności lub chociażby przemijającego zakłócenia czynności psychicznej wyłączonego świadomą wolę.

Art. 32. Przepisy, zawarte w prawie osobowem, stanowią o tem, jaki wpływ na ważność oświad-

czenia woli wywiera brak zdolności do działań prawnych lub jej ograniczenie, oraz o tem, w jaki sposób mogą składać oświadczenia woli osoby prawne.

Art. 33. Nieważne jest oświadczenie woli, ujawniające, ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, brak zamiaru wywołania skutków prawnych.

Art. 34. § 1. Nieważne jest oświadczenie woli, złożone drugiej osobie, za jej zgodą, dla pozorów.

§ 2. Gdy pod takim oświadczeniem woli ukrywa się rzeczywista czynność prawna, należy ją oceniać według jej natury.

Art. 35. § 1. Pozorność oświadczenia woli nie może szkodzić prawom osób trzecich, nabytym w dobrej wierze.

§ 2. Wierzyciele stron oraz osoby trzecie mogą powoływać się na pozorność wszelkich czynności prawnych, zdziałanych na ich szkodę.

Art. 36. Kto składa oświadczenie woli pod wpływem błędnej pobudki, ten, jeżeli ustawa inaczej nie stanowi, nie może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia, chyba że prawdziwość pobudki była warunkiem ważności oświadczenia woli.

Art. 37. § 1. Kto był w błędzie co do treści swego oświadczenia lub oświadczenia drugiej strony, ten może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia, jeżeli błąd wywołała druga strona swoim zachowaniem się, chociażby bez własnej winy, albo o błędzie wiedziała lub z łatwością mogła była błąd zauważyć.

§ 2. Można powoływać się tylko na błąd istotny, uzasadniający przypuszczenie, że strona, nie będąc w błędzie i oceniając rzecz rozsądnie, nie złożyłaby oświadczenia lub nie przyjęłaby oświadczenia drugiej strony.

Art. 38. Będący w błędzie nie może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli, jeżeli druga strona oświadczy gotowość spełnienia świadczenia, które będący w błędzie byłby sobie zastrzegł, gdyby błąd nie był zaszedł.

Art. 39. Jeżeli błąd wywołała druga strona podstępnie, będący w błędzie może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia, złożonego pod wpływem tego błędu, bez względu na to, czy błąd dotyczył pobudki, czy treści oświadczenia lub, czy był istotny.

Art. 40. Podstęp osoby trzeciej jest równoznaczny z podstępem strony, jeżeli ta o podstępie wiedziała i drugiej strony z błędu nie wyprowadziła.

Art. 41. Kto pod wpływem bezprawnej groźby drugiej strony lub osoby trzeciej złożył oświadczenie woli, albo przyjął oświadczenie drugiej strony, ten może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia, jeżeli z okoliczności wynika, że mógł się obawiać, iż jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste lub majątkowe.

Art. 42. Jeżeli jedna strona, wyzyskując lekkomyślność, niedołęstwo, niedoświadczenie lub przymusowe położenie drugiej strony, wzamian za swoje

świadczenie przyjmuje lub zastrzega dla siebie lub dla kogo innego świadczenie, którego wartość majątkowa w chwili zawarcia umowy jest rażąco wysoka w stosunku do wartości świadczenia wzajemnego, druga strona może żądać zmniejszenia swego świadczenia albo zwiększenia świadczenia wzajemnego, a gdy jedno i drugie jest utrudnione, może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli.

Art. 43. § 1. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, złożonego pod wpływem błędu, podstępny, groźby albo wyzysku, następuje przez zawiadomienie na piśmie drugiej strony.

§ 2. Prawo uchylenia się wygasa: w przypadku błędu i podstępu — z upływem roku od dnia ich wykrycia; w przypadku groźby — z upływem roku od dnia, w którym stan obawy ustał; w przypadku wyzysku — z upływem roku od dnia oświadczenia woli.

§ 3. W przypadku wyzysku roszczenia o zmniejszenie własnego świadczenia, albo o zwiększenie świadczenia drugiej strony nie można dochodzić sądowo po upływie roku od dnia oświadczenia woli.

Art. 44. Zniekształcenie oświadczenia woli, dokonane przez użytą do jego przesłania osobę lub przedsiębiorstwo, ma takie same skutki, jak błąd przy złożeniu oświadczenia.

Art. 45. Przepisy rozdziału niniejszego stosuje się odpowiednio do oświadczeń woli, złożonych w cudzym imieniu.

Rozdział III.

Warunek.

Art. 46. § 1. Składający oświadczenie woli może, jeżeli ustawa temu się nie sprzeciwia, uzależnić skuteczność lub ustanie skutków oświadczenia od zdarzenia przyszłego i niepewnego (warunek zawieszający lub rozwiązujący).

§ 2. Ziszczenie się warunku nie ma mocy wstecznej, jeżeli inaczej nie postanowiono.

Art. 47. § 1. Skoro warunek się ziści, wszelkie rozporządzenia prawem warunkowym tracą moc, o ile mogłyby udaremnić skutek ziszczenia się warunku.

§ 2. Warunkowo uprawniony może wykonywać wszelkie czynności, do zachowania jego prawa zmierzające.

Art. 48. § 1. Jeżeli strona, której zależy na ziszczeniu się warunku, wbrew wymaganiom dobrej wiary udaremni ziszczenie się warunku, następują skutki takie, jak gdyby warunek się ziścił.

§ 2. Jeżeli strona, której zależy na ziszczeniu się warunku, wbrew wymaganiom dobrej wiary spowoduje ziszczenie się warunku, następują skutki takie, jak gdyby warunek się nie ziścił.

Art. 49. Warunek niemożliwy, przeciwny porządkowi publicznemu, ustawie lub dobrem obyczajom, czyni nieważnym oświadczenie woli, gdy jest zawieszający; uważa się za niebyły, gdy jest rozwiązujący. Jednakże warunek rozwiązujący niemożliwy, przeciwny porządkowi publicznemu, ustawie lub dobrem obyczajom, czyni nieważnym oświadczenie wo-

li, jeżeli przypuszczać należy, że bez dodania tego warunku nie zostałoby złożone.

Rozdział IV.

Umowy w ogólności.

Art. 50. § 1. Umowa powstaje przez zgodne oświadczenie woli dwóch stron, z których jedna zobowiązuje się do świadczenia, a druga zobowiązanie to przyjmuje.

§ 2. Przedmiotem umowy może być również powstanie, zmiana lub ustanie stosunku prawnego, bez zobowiązania się do świadczenia.

Art. 51. Jeżeli obie strony zobowiązują się wzajemnie tak, że jedno świadczenie ma być odpowiednikiem drugiego, umowa jest wzajemna.

Art. 52. Wszelkie umowy podlegają przepisom o zobowiązaniach w ogólności, o ile ustawa nie podaje ich przepisom szczególnym.

Art. 53. Nie można powoływać się na brak lub ograniczenie zdolności do działań prawnych osoby, z którą umowę się zawarło. Kto taką umowę zawarł, może wyznaczyć przedstawicielowi ustawowemu niezdolnego odpowiedni termin do jej potwierdzenia; staje się wolnym po bezskutecznym upływie tego terminu.

Art. 54. Kto, ukrywając podstępnie swą niezdolność do działań prawnych, składa oświadczenie woli drugiej osobie, która nie mogła się z łatwością przekonać o niezdolności składającego oświadczenie, ten obowiązany jest do naprawienia szkody, jaką druga strona ponosi przez to, że zawarła umowę, nie wiedząc o tej niezdolności.

Art. 55. Strony, zawierające umowę, mogą stosunek swój ułożyć według swego uznania, byleby treść i cel umowy nie sprzeciwiały się porządkowi publicznemu, ustawie, ani dobrem obyczajom.

Art. 56. § 1. Umowy treści niemożliwej do wykonania oraz umowy sprzeczne z porządkiem publicznym, ustawą lub dobrem obyczajami, są nieważne.

§ 2. Jeżeli wadliwości tego rodzaju dotyczą tylko niektórych postanowień umowy, inne postanowienia pozostają w mocy, chyba że przypuszczać należy, iż bez postanowień, dotkniętych nieważnością, strony nie byłyby zawarły umowy.

Art. 57. Strona, która wiedziała przy zawarciu umowy o niemożliwości świadczenia, obowiązana jest do naprawienia szkody, jaką druga strona ponosi przez to, że zawarła umowę, nie wiedząc o niemożliwości świadczenia.

Art. 58. Umowa o spadek po osobie żyjącej jest nieważna, z wyjątkiem przypadków, przewidzianych w ustawie.

Art. 59. § 1. Strony mogą postanowić, że świadczenie określi osoba trzecia.

§ 2. Umowa taka staje się bezskuteczna, jeżeli osoba trzecia określenia odmawia albo go nie dokonuje w ciągu terminu, przez strony oznaczonego, albo

jeżeli określi świadczenie w sposób, oczywiście krzywdzący jedną ze stron.

Art. 60. Umowy zobowiązują nie tylko do tego, co w nich jest wyrażone, lecz także do wszelkich następstw, wynikających z ustawy, zwyczaju lub słuszności.

Rozdział V.

Zawarcie umowy.

Art. 61. § 1. Rokowania między stronami, chociażby doprowadziły do zgody co do niektórych postanowień, nie mają mocy obowiązującej, dopóki strony nie wyrażą swej zgody co do całości.

§ 2. Jeżeli jednak strony wyraziły swą zgodę co do wszystkich istotnych postanowień umowy, pozostawiając porozumienie się co do szczegółów na przyszłość, bez zastrzeżenia, że w razie niedojścia do porozumienia umowę uważać będą za niedoszłą do skutku, w takim razie umowę poczytywać należy za zawartą, a co do szczegółów, w razie sporu, orzeka sąd na podstawie przepisów ustawy, zwyczaju lub słuszności.

Art. 62. § 1. Umowa przedwstępna, przez którą jedna lub obie strony zobowiązują się do zawarcia oznaczonej umowy w przyszłości, wymaga do swej ważności określenia istotnych postanowień mającej się zawrzeć umowy oraz terminu, w którym ma być zawarta.

§ 2. Umowa przedwstępna powinna być pismem stwierdzona.

§ 3. W razie uchylecia się strony zobowiązanej od zawarcia umowy, sąd może, na żądanie drugiej strony, jeżeli tylko są spełnione warunki potrzebne do ważności umowy przyrzeczonej, a w szczególności zachowana także jej forma, wyznaczyć zobowiązanemu termin do jej zawarcia z tym skutkiem, że w razie niezawarcia jej w ciągu tego terminu wyrok prawomocny będzie równoznaczny z zawarciem umowy.

§ 4. Poza tym przypadkiem niewykonanie zobowiązania zawarcia umowy uzasadnia tylko żądanie odszkodowania.

§ 5. Roszczenie o zawarcie umowy przyrzeczonej przedawnia się z upływem roku od chwili, kiedy umowa miała być zawarta.

Art. 63. § 1. Kto, w celu zawarcia umowy złoży drugiej stronie oświadczenie, obejmujące istotne postanowienia tej umowy (oferta), i oznaczy termin, w ciągu którego oczekiwać będzie odpowiedzi, ten związany jest ofertą aż do upływu oznaczonego terminu.

§ 2. Gdy termin nie był oznaczony, oferta, uczyniona drugiej stronie w jej obecności, albo bezpośrednio zapomocą telefonu lub innego środka porozumiewania się na odległość, przestaje wiązać, jeżeli nie będzie przyjęta natychmiast; uczyniona zaś w inny sposób przestaje wiązać po upływie czasu, w jakim czyniący ofertę mógł w zwykłym toku czynności otrzymać odpowiedź, wysłaną bez nieuzasadnionej zwłoki.

Art. 64. Jeżeli z opóźnionej odpowiedzi okazuje się, że była ona wysłana w czasie właściwym, czyniący ofertę winien niezwłocznie wysłać drugiej

stronie zawiadomienie, że odpowiedź nadeszła z opóźnieniem i że umowa nie została zawarta. W braku takiego zawiadomienia umowę poczytywać należy za zawartą.

Art. 65. Oferta traci moc, jeżeli zawiadomienie o jej odwołaniu doszło do drugiej strony przed otrzymaniem lub jednocześnie z otrzymaniem oferty. Przepis ten stosuje się również do odpowiedzi na ofertę.

Art. 66. Oferta lub przyjęcie oferty nie tracą mocy wskutek tego, że osoba, która takie oświadczenie złożyła, zmarła lub utraciła zdolność do działań prawnych przed zawarciem umowy, chyba że co innego wynika z woli stron albo z natury rzeczy.

Art. 67. Przyjęcie oferty pod zmienionymi lub nowymi warunkami poczytuje się za nową ofertę.

Art. 68. Jeżeli czyniący ofertę żąda niezwłocznego wykonania umowy, albo jeżeli zgodnie z treścią oferty lub zwyczajem zawiadomienie o przyjęciu jest niepotrzebne, umowę uważa się za zawartą, skoro druga strona w czasie właściwym przystąpi do jej wykonania.

Art. 69. Kto w celu zawarcia umowy spełnia zaofiarowane świadczenie, nie czekając na zawiadomienie o przyjęciu oferty, ten w razie niedojścia umowy do skutku ponosi niebezpieczeństwo spełnionego świadczenia, chociażby druga strona żadnej odpowiedzi nie udzieliła.

Art. 70. W razie wątpliwości co do miejsca i czasu zawarcia umowy uważać należy, że umowę zawarto w miejscu i czasie otrzymania odpowiedzi na ofertę, a w przypadku, gdy zawiadomienie o przyjęciu jest niepotrzebne, w miejscu i czasie przystąpienia do wykonania umowy przez stronę, która otrzymała ofertę.

Art. 71. § 1. Regulamin, wydany przez jedną ze stron, wiąże drugą stronę tylko wówczas, gdy został jej wręczony przy zawarciu umowy, a jeżeli posługiwanie się regulaminem jest zwyczajowo w danych stosunkach przyjęte — także wówczas, gdy druga strona mogła z łatwością dowiedzieć się o treści regulaminu.

§ 2. Regulamin, wydany w czasie trwania stosunku prawnego o charakterze ciągłym, wiąże drugą stronę, jeżeli zostały zachowane przepisy paragrafu poprzedzającego, a druga strona nie wypowiedziała umowy z najbliższym terminem wypowiedzenia.

§ 3. Regulamin nie może sprzeciwiać się umowie.

Art. 72. Jeżeli istnieje wzór umowy (umowa typowa), wydany lub zatwierdzony przez władzę państwową lub samorządową, wówczas strony, zawierające umowę z powołaniem się na ten wzór, są związane jego postanowieniami.

Art. 73. § 1. Ogłoszenia, reklamy, cenniki i wszelkiego rodzaju wiadomości o podaży i popycie, skierowane do ogółu lub do poszczególnych osób, uważa się, w razie wątpliwości, nie za ofertę, lecz za zaproszenie do rozpoczęcia rokowań.

§ 2. Jeżeli ten, kto wystąpił z tego rodzaju zaproszeniem, odmawia zawarcia umowy bez usprawie-

dliwionego powodu, obowiązany jest do odszkodowania.

Rozdział VI.

Dodatkowe zastrzeżenia umowne.

Oddział 1. Zadełek.

Art. 74. § 1. W braku odmiennego postanowienia umowy albo zwyczaju, uważa się, że zadełek, dany przy zawarciu umowy, zastępuje odszkodowanie z powodu niewykonania umowy przez jedną ze stron.

§ 2. W razie niewykonania umowy przez jedną ze stron, druga strona może, według swego wyboru, bądź dochodzić wykonania umowy, bądź od umowy odstąpić i, chociażby żadna szkoda nie nastąpiła, otrzymać zadełek zatrzymać, a jeżeli sama go dała, domagać się sumy dwukrotnie wyższej.

§ 3. Przepis artykułu niniejszego stosuje się bez względu na to, jaką nazwę strony zadatkowi nadały.

Art. 75. § 1. Przy spełnieniu świadczenia, na które był dany zadełek, zadełek ulega zarachowaniu, a jeżeli zarachowanie jest niemożliwe, winien być zwrócony.

§ 2. Zwrot zadatku należy się również w razie niemożności wykonania umowy wskutek okoliczności, za które żadna ze stron nie odpowiada, oraz rozwiązania umowy z winy obu stron lub za ich zgodą.

Oddział 2. Umowne prawo odstąpienia.

Art. 76. § 1. Przy zawarciu umowy każda ze stron może sobie zastrzec prawo odstąpienia od umowy.

§ 2. Jeżeli strony nie oznaczyły terminu do odstąpienia od umowy, stronie uprawnionej może być wyznaczony przez drugą stronę odpowiedni termin, po którego upływie prawo odstąpienia wygasa.

Art. 77. § 1. Prawo odstąpienia od umowy wykonywa się przez zawiadomienie drugiej strony.

§ 2. Jeżeli wartość przedmiotu umowy przenosi tysiąc złotych, zawiadomienie powinno nastąpić na piśmie.

Art. 78. § 1. W przypadku odstąpienia od umowy uważa się, jak gdyby umowa wcale nie była zawarta.

§ 2. To, co strony sobie już świadczyły, ulega zwrotowi w stanie niezmienionym, chyba że zmiana była konieczna w granicach zwykłego zarządu.

§ 3. Za świadczone usługi oraz za korzystanie z rzeczy należy się drugiej stronie odpowiednie wynagrodzenie.

Art. 79. Kto nie może zwrócić tego, co otrzymał, w stanie niezmienionym, obowiązany jest do naprawienia szkody, wywołanej utratą, uszkodzeniem lub obciążeniem przedmiotu świadczenia, chyba że szkoda powstała wskutek okoliczności, za które nie odpowiada.

Oddział 3. Odstępne.

Art. 80. Jeżeli strony umówiły się, że jednej albo każdej z nich zosobna wolno będzie odstąpić od umowy za zapłatą pewnej sumy pieniężnej, czyli odstępnego, odstąpienie skuteczne będzie tylko wówczas, gdy odstępne będzie zapłacone jednocześnie z oświadczeniem o odstąpieniu.

Art. 81. Jeżeli przy zawarciu umowy z zadatkiem strony zastrzegły sobie prawo odstąpienia od umowy, zadełek, w braku odmiennego postanowienia umowy, ma znaczenie odstępnego.

Oddział 4. Odszkodowanie umowne.

Art. 82. Jeżeli dłużnik zobowiązał się zapłacić w razie niewykonania zobowiązania określoną sumę pieniężną lub spełnić inne świadczenie, zapłata sumy lub spełnienie takiego świadczenia zastępuje odszkodowanie.

Art. 83. § 1. Dłużnik nie ma prawa zwolnić się od zobowiązania przez zapłatę umówionego odszkodowania.

§ 2. W razie niewykonania zobowiązania wierzyciel ma prawo żądać albo wykonania zobowiązania, albo zapłaty umówionego odszkodowania. Jednego i drugiego łącznie wierzyciel może żądać tylko wtedy, gdy odszkodowanie zastrzeżono za samo opóźnienie lub za nienależyte wykonanie zobowiązania.

Art. 84. § 1. Odszkodowanie umowne należy się wierzycielowi bez potrzeby wykazania przezeń jakiegokolwiek szkody.

§ 2. Odszkodowania wyższego niż umowne wierzyciel może dochodzić na zasadach ogólnych, jeżeli się rzeknie odszkodowania umownego.

Art. 85. § 1. Jeżeli odszkodowanie umowne jest rażąco wygórowane, albo jeżeli umowa częściowo wykonana została, dłużnik może żądać zmniejszenia odszkodowania umownego, zwłaszcza gdy udowodni, że wierzyciel wskutek niewykonania umowy nie poniósł żadnej szkody, albo poniósł szkodę nieznaczną.

§ 2. Przeciwnie postanowienie umowy jest nieważne.

Oddział 5. Odsetki.

Art. 86. § 1. Wierzyciel może żądać odsetek od należnych mu sum pieniężnych tylko wówczas, gdy to wynika z umowy, zwyczaju lub ustawy.

§ 2. W razie nieokreślenia przez strony stopy odsetek, należą się odsetki ustawowe.

Art. 87. W braku umowy co do terminów płatności odsetek dłużnik winien je płacić półrocznie zdołu, a jeżeli umowa była zawarta na krótszy okres czasu, winien zapłacić odsetki jednocześnie z zapłatą dłużnej sumy pieniężnej.

Art. 88. Dłużnik, który dobrowolnie zapłacił odsetki od dłużnej sumy pieniężnej, nie może żądać ani ich zwrotu, ani zaliczenia na poczet długu, chociażby odsetki się nie należały.

Art. 89. Jeżeli dłużnik zapłacił dług, nie żądając zwrotu nadpłaconych zgóry odsetek, uważać należy, że rzekł się ich zwrotu.

Art. 90. § 1. Jeżeli umówiona stopa procentowa przenosi o dwie jednostki każdorazową stopę odsetek ustawowych a wierzyciel nie zgodzi się na obniżenie odsetek do powyższej wysokości, dłużnik może wypowiedzieć dług z zachowaniem sześciomiesięcznego terminu wypowiedzenia.

§ 2. Przeciwne postanowienie umowy jest nieważne.

Rozdział VII.

Umowy o świadczenie przez osobę trzecią lub na rzecz osoby trzeciej.

Art. 91. Kto przyrzekł, że osoba trzecia zobowiąże się lub spełni świadczenie, obowiązany jest dać odszkodowanie drugiej stronie, jeżeli osoba trzecia odmawia zaciągnięcia zobowiązania lub nie spełnia przyrzonego świadczenia; może jednak zwolnić się od obowiązku odszkodowania przez spełnienie przyrzonego świadczenia, jeżeli to jest możliwe bez szkody dla wierzyciela.

Art. 92. § 1. Jeżeli kto, zawierając umowę, zastrzegł świadczenie na rzecz osoby trzeciej, osoba ta, w braku odmiennej umowy, może wprost od dłużnika żądać spełnienia świadczenia.

§ 2. Kto takie zastrzeżenie uczynił, nie może go już odwołać, jeżeli osoba trzecia oświadczyła jemu lub dłużnikowi, że chce z zastrzeżenia skorzystać.

§ 3. Dłużnik może podnieść zarzuty z umowy także i przeciwko osobie trzeciej.

Rozdział VIII.

Przedstawicielstwo.

Art. 93. § 1. Umowę zawrzeć można osobiście lub przez przedstawiciela, jeżeli ustawa inaczej nie stanowi.

§ 2. Przedstawiciel, który zawiera umowę w granicach swego umocowania, zobowiązuje reprezentowanego i nabywa dlań prawa bezpośrednio.

§ 3. Działanie w cudzym imieniu może być wyrażne lub wynikać z okoliczności.

Art. 94. § 1. Granice umocowania przedstawiciela, ustanowionego z mocy ustawy, określają przepisy szczególne.

§ 2. Granice umocowania przedstawiciela, ustanowionego z woli reprezentowanego, określa treść pełnomocnictwa.

Art. 95. § 1. Udzielenie pełnomocnictwa ogólnego nie obejmuje umocowania do zbywania i obciążania nieruchomości, zaciągania pożyczek i zobowiązań wekslowych, czynienia darowizn, przyjmowania lub zrzekania się spadków, zawierania ugód, wytaczania powództw, czynienia zapisów na sąd polubowny i wykonywania innych czynności, przekraczających zakres zwykłego zarządu.

§ 2. Do powyższych czynności wystarcza pełnomocnictwo, obejmujące dany ich rodzaj, jeżeli ustawa nie wymaga pełnomocnictwa do poszczególnych czynności.

Art. 96. § 1. Udzielenie pełnomocnictwa ogólnego powinno pod nieważnością nastąpić na piśmie.

§ 2. Jeżeli do ważności umowy potrzebna jest szczególna forma, udzielenie pełnomocnictwa powinno pod nieważnością nastąpić w tej formie.

Art. 97. § 1. Ograniczona zdolność do działań prawnych pełnomocnika nie ma wpływu na ważność umowy, zawartej w imieniu mocodawcy.

§ 2. Jeżeli ograniczenie nastąpiło po udzieleniu pełnomocnictwa, umowa, zawarta przez pełnomocnika w imieniu mocodawcy po tem ograniczeniu, jest nieważna wówczas, gdy mocodawca o ograniczeniu nie wiedział, albo, dowiedziawszy się, nie miał już czasu odwołać pełnomocnictwa.

Art. 98. Jeżeli nie sprzeciwia się temu stosunek prawny, będący podstawą pełnomocnictwa, może ono być każdego czasu odwołane lub ograniczone i wygasa ze śmiercią mocodawcy lub pełnomocnika.

Art. 99. Po wygaśnięciu pełnomocnictwa pełnomocnik obowiązany jest zwrócić mocodawcy dokument pełnomocnictwa, może jednak żądać wydania poświadczzonego odpisu tego dokumentu.

Art. 100. Wygaśnięcie lub ograniczenie pełnomocnictwa nie wpływa na ważność umowy, zawartej przez pełnomocnika w granicach umocowania, chyba że druga strona w chwili zawarcia umowy o wygaśnięciu lub ograniczeniu pełnomocnictwa wiedziała, albo wiedzieć była powinna.

Art. 101. § 1. Jeżeli zawierający umowę w cudzym imieniu nie ma pełnomocnictwa, albo pełnomocnictwo przekroczy, skuteczność umowy zależy od potwierdzenia jej przez osobę, w której imieniu umowa została zawarta.

§ 2. Druga strona może wyznaczyć osobie, w której imieniu umowa była zawarta, odpowiedni termin do potwierdzenia umowy; staje się wolna po bezskutecznym upływie tego terminu.

§ 3. W razie braku potwierdzenia druga strona może żądać od tego, kto działał jako pełnomocnik, naprawienia szkody, jaką poniósł przez to, że zawarła z nim umowę w zaufaniu do istnienia pełnomocnictwa.

§ 4. Potwierdzenie umowy przez osobę, w której imieniu umowa została zawarta, odnosi skutek od chwili jej zawarcia; dobrowolne wykonanie umowy w całości lub w części przez tę osobę jest równoznaczne z potwierdzeniem.

Art. 102. § 1. Pełnomocnik może na swe miejsce podstawić kogo innego, jeżeli ta możność została mu nadana przez pełnomocnictwo, albo wynika z ustawy lub ze stosunku, będącego podstawą pełnomocnictwa.

§ 2. Z kilku pełnomocników, umocowanych do jednej i tej samej czynności, każdy może działać oddzielnie, jeżeli inaczej nie postanowiono.

§ 3. Przepisy te stosuje się również do osób, które pełnomocnik na swe miejsce podstawiał.

Art. 103. Przepisy rozdziału niniejszego stosuje się odpowiednio do jednostronnych oświadczeń woli, złożonych przez przedstawiciela.

Rozdział IX.

Przyrzeczenie publiczne.

Art. 104. § 1. Kto ogłosi publicznie, że wypłaci nagrodę za wykonanie pewnej czynności, obowiązany jest dotrzymać przyrzeczenia.

§ 2. Jeżeli przyrzekający nie oznaczył terminu do wykonania czynności, ani nie zrzekł się odwołania, wolno mu przyrzeczenie odwołać.

§ 3. Odwołanie winno być ogłoszone publicznie w taki sam sposób, w jaki było uczynione przyrzeczenie.

§ 4. Odwołanie jest bezskuteczne względem tego, kto przedtem czynność wykonał.

Art. 105. § 1. Jeżeli czynność wykona kilka osób oddzielnie i niezależnie od siebie, każdej należy się nagroda, chyba że była przyrzeczona tylko jedna nagroda.

§ 2. W tym drugim przypadku otrzyma nagrodę osoba, która pierwsza się zgłosi, a w razie jednoczesnego zgłoszenia się kilku osób ta, która pierwsza czynność wykonała.

§ 3. Jeżeli czynność wykonało kilka osób wspólnie, w razie sporu sąd odpowiednio podzieli nagrodę.

Art. 106. § 1. Publiczne przyrzeczenie nagrody konkursowej za dzieło najlepsze jest nieważne, jeżeli w ogłoszeniu nie oznaczono terminu, w ciągu którego można się ubiegać o nagrodę.

§ 2. Ocena, czy i które dzieło zasługuje na nagrodę, należy do przyrzekającego, jeżeli w ogłoszeniu nie oznaczył innego sposobu oceny. Przyrzekający nagrodę tylko wtedy staje się właścicielem nagrodzonego dzieła lub też nabywa prawo autorskie do niego, gdy to zastrzegł w ogłoszeniu.

Rozdział X.

Tłumaczenie oświadczeń woli.

Art. 107. Oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, dobra wiara i zwyczaj ucziwego obrotu.

Art. 108. W umowach należy raczej badać, jaki był wspólny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na dosłownem znaczeniu wyrazów.

Rozdział XI.

Forma oświadczeń woli w ogólności.

Art. 109. § 1. Ważność oświadczenia woli zależy od zachowania szczególnej formy tylko w przypadkach, w których ustawa lub umowa wyraźnie wymaga zachowania pewnej formy pod rygorem nieważności.

§ 2. Jeżeli według woli stron zawarcie umowy ma nastąpić w pewnej formie, domniemywa się, że strony zastrzegły zachowanie umówionej formy pod rygorem nieważności.

Art. 110. Wymaganie ustawy lub umowy, bez zagrożenia nieważnością, aby zachowana była forma pismenna, ma tylko to znaczenie, że w razie

sporu niedopuszczalny jest dowód ze świadków bez zgody obu stron.

Art. 111. Jeżeli umowa była zawarta na piśmie, uzupełnienie, zmiana lub rozwiązanie jej za zgodą obu stron, oraz odstąpienie od umowy, winny być pismem stwierdzone.

Art. 112. § 1. Umowa, której zawarcia na piśmie wymaga pod rygorem nieważności ustawa albo wola stron, jest zawarta, skoro ją strony własnoręcznie podpisały.

§ 2. W przypadku umowy wzajemnej wystarcza wymiana pism, podpisanych przez stronę zobowiązaną.

Art. 113. Za niepiśmiennych lub niemogących pisać, lecz umiejących czytać, może podpisać się inna osoba, której podpis winien być uwierzytelniony przez notariusza lub władzę gminną z zaznaczeniem, że osoba ta podpisała się na życzenie niepiśmiennego lub niemogącego pisać, lecz umiejącego czytać.

Art. 114. Osoby nieumiejące lub niemogące czytać, mogą składać oświadczenia woli na piśmie jedynie w formie aktu notarialnego.

DZIAŁ II.

Powstanie zobowiązań z innych źródeł.

Rozdział I.

Prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia.

Art. 115. Kto bez zlecenia prowadzi cudze sprawy, obowiązany jest do działania z korzyścią i zgodnie z rzeczywistą lub domniemaną wolą osoby interesowanej, a w prowadzeniu tych spraw obowiązany jest dokładać należytej staranności.

Art. 116. § 1. Prowadzący cudzą sprawę bez zlecenia winien, w miarę możliwości, zawiadomić o tem osobę interesowaną i oczekiwać jej zleceń, chyba że okoliczności wymagają działania bez zwłoki.

§ 2. W każdym razie obowiązany jest doprowadzić sprawę do końca, a przynajmniej prowadzić ją dopóty, dopóki osoba interesowana nie będzie mogła jej objąć.

§ 3. Z czynności swych prowadzący cudzą sprawę winien złożyć rachunek.

Art. 117. § 1. Prowadzący cudzą sprawę bez zlecenia ma prawo do zwrotu wszelkich wydatków użytecznych, jakie poczynił, wraz z odsetkami od dnia ich wyłożenia, jeżeli działanie było z korzyścią i odpowiadało rzeczywistej lub domniemanej woli osoby interesowanej.

§ 2. Przy istnieniu tych samych warunków osoba interesowana, na żądanie prowadzącego sprawę, obowiązana jest zwolnić go od zobowiązań, jakie na siebie przyjął.

Art. 118. Kto prowadzi cudzą sprawę wbrew wiadomej mu woli osoby interesowanej, nie tylko nie ma prawa do zwrotu wydatków, lecz odpowiada za wszelką stąd wynikłą szkodę, chyba że zakaz osoby interesowanej sprzeciwia się porządkowi publicznemu, ustawie lub dobrem obyczajom.

Art. 119. Jeżeli prowadzący cudzą sprawę dokonał zmian w imieniu osoby interesowanej bez wyraźnej potrzeby lub korzyści, albo wbrew wiadomości woli tejże osoby, obowiązany jest na jej żądanie przywrócić rzeczy do stanu poprzedniego, a gdyby to nie było możliwe, dać odszkodowanie. Nakłady może zabrać zpowrotem, o ile to jest możliwe bez uszkodzenia rzeczy.

Art. 120. Potwierdzenie osoby interesowanej nadaje prowadzeniu jej sprawy wszelkie skutki zlecenia, nawet gdy prowadzący sprawę mniemał, że prowadzi sprawę własną.

Art. 121. § 1. Kto, celem odwrócenia niebezpieczeństwa, grożącego drugiemu, ratuje jego dobro, ma prawo żądać od niego zwrotu koniecznych wydatków, chociażby działanie nie odniosło skutku i odpowiada tylko za rażące niedbalstwo.

§ 2. Przepisu tego nie stosuje się do osób, obowiązanych chronić cudze dobro.

Art. 122. Kto, w celu odwrócenia grożącej drugiemu szkody lub wspólnego niebezpieczeństwa, dobrowolnie lub nawet przymusowo poniósł szkodę majątkową, ten może żądać od osób, które z tego odniosły korzyść, powetowania w odpowiednim stosunku doznanej straty.

Rozdział II.

Niesłuszne zubożenie.

Art. 123. Kto niesłusznie uzyskał korzyść z majątku innej osoby, obowiązany jest do wydania tej osobie uzyskanej korzyści w naturze, a gdyby to nie dało się skutecznie, do wydania wartości.

Art. 124. Obowiązek wydania korzyści obejmuje nie tylko korzyść, bezpośrednio uzyskaną, lecz także i to, co w razie zbycia, utraty lub uszkodzenia uzyskano jako równowartość lub odszkodowanie.

Art. 125. Jeżeli ten, kto uzyskał korzyść z majątku innej osoby, rozporządził tą korzyścią na rzecz osoby trzeciej pod tytułem darmym, wówczas obowiązana do wydania jest ta osoba trzecia.

Art. 126. Zobowiązany do wydania uzyskanej korzyści ma prawo żądać zwrotu nakładów koniecznych i użytecznych. Jeżeli wiedział, że korzyść mu się nie należy, zwrotu nakładów użytecznych może żądać tylko do wysokości zwiększenia się wartości rzeczy, albo może zabrać je zpowrotem, o ile to jest możliwe bez uszkodzenia rzeczy.

Art. 127. Obowiązek wydania korzyści lub jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto ją uzyskał, wykaze, że korzyść tę zużył lub utracił w taki sposób, iż nie jest już zubożony, chyba że, pozbywając się korzyści, był w złej wierze, albo powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

Rozdział III.

Nienależne świadczenie.

Art. 128. § 1. Kto, celem wykonania zobowiązania, spełnił świadczenie, ma prawo żądać zwrotu

tego, co świadczył, o ile w chwili spełnienia świadczenia nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył.

§ 2. Kto spełnił należne świadczenie, zanim stało się wymagalnym, nie może żądać zwrotu.

Art. 129. Można żądać zwrotu spełnionego świadczenia, gdy podstawa prawna świadczenia odpadła lub nie została urzeczywistniona wskutek tego, że zastrzeżonego celu świadczenia nie osiągnięto.

Art. 130. Nieważność zobowiązania pociąga za sobą obowiązek zwrotu otrzymanego świadczenia, chyba że zobowiązanie po spełnieniu świadczenia stało się ważnym.

Art. 131. Nie można żądać zwrotu świadczenia:

1) jeżeli ustawa odmawia prawa sądowego dochodzenia wierzytelności lub uznaje ją za przedawnioną;

2) jeżeli spełnione świadczenie odpowiada obowiązkowi moralnemu, względem przyzwoitości lub zwyczajom;

3) jeżeli spełniający dobrowolnie świadczenie wiedział, że do świadczenia nie był obowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu, w celu uniknięcia przymusu, albo w wykonaniu czynności prawnej, zakazanej lub mającej cel niegodziwy.

Art. 132. § 1. Kto drugiemu świadomie płaci za spełnienie czynu zabronionego lub przeciwnego dobremu obyczajom, albo w celu skłonienia go do takiego czynu, ten nie ma prawa żądać zwrotu tego, co zapłacił.

§ 2. Również nie ma prawa żądać zwrotu ten, kto wykonał zobowiązanie z czynności prawnej o celu niegodziwym, jeżeli niegodziwość zachodzi po jego stronie.

Art. 133. § 1. Kto otrzymał nienależne świadczenie, obowiązany jest do zwrotu według przepisów o niesłusznym zubożeniu.

§ 2. Jeżeli przyjmujący świadczenie wiedział, że ono się nie należy, winien nadto naprawić szkodę.

Rozdział IV.

Czyny niedozwolone.

Oddział 1. Odpowiedzialność za własne czyny.

Art. 134. Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

Art. 135. Kto rozmyślnie lub przez niedbalstwo wyrządził drugiemu szkodę, wykonywając swe prawo, obowiązany jest do jej naprawienia, jeżeli wykroczył poza granice, określone przez dobrą wiarę lub przez cel, ze względu na który prawo mu służyło.

Art. 136. Za wyrządzoną szkodę odpowiada nie tylko ten, kto ją bezpośrednio wywołał, lecz i ten, kto inną osobę do wyrządzenia szkody nakłonił albo był jej pomocny, jak również i ten, kto świadomie skorzystał z wyrządzonej drugiemu szkody.

Art. 137. § 1. Jeżeli szkodę wyrządziło kilka osób wspólnie, odpowiedzialność ich jest solidarna, chyba że udowodnione będzie, kto w jakim stopniu przyczynił się do wywołania szkody.

§ 2. Kto z pomiędzy zobowiązanych solidarnie do odszkodowania zapłacił całkowitą wartość szkody, ten ma prawo żądać od każdego z pozostałych zwrotu części, którą oznaczy sąd z uwzględnieniem okoliczności, a zwłaszcza winy każdego.

Oddział 2. Wyłączenie odpowiedzialności za własne czyny.

Art. 138. § 1. Za szkodę, wyrządzoną w stanie niedorozwoju psychicznego, choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznej, sprawca w ogólności nie odpowiada.

§ 2. Jednakże kto uległ zakłóceniu czynności psychicznej skutkiem użycia napojów odurzających albo innych podobnych środków, ten obowiązany jest do odszkodowania, chybaby udowodnił, że stan taki został wywołany bez jego winy.

Art. 139. Kto działa w obronie koniecznej, odpierając bezpośredni bezprawny zamach na jakiegokolwiek dobro własne lub innej osoby, ten nie odpowiada za szkodę, jaką wyrządził przytem napastnikowi.

Art. 140. Kto zniszczył lub uszkodził cudzą rzecz, albo zabił lub zranił cudze zwierzę, w celu odwrócenia od siebie lub od innych niebezpieczeństwa, grożącego bezpośrednio od tej rzeczy lub zwierzęcia, ten nie odpowiada za szkodę, jeżeli niebezpieczeństwa sam nie wywołał, a czyn wyrządzający szkodę był konieczny.

Art. 141. § 1. Posiadacz gruntu ma prawo zwierzę cudze, które na gruncie szkodę wyrządza, zając celem zabezpieczenia naprawienia szkody.

§ 2. Na zajętem zwierzęciu uzyskuje ustawowe prawo zastawu, celem zabezpieczenia należnego mu odszkodowania oraz kosztów żywienia i utrzymania zajętego zwierzęcia.

Oddział 3. Odpowiedzialność za cudze czyny.

Art. 142. Kto z mocy ustawy lub umowy obowiązany jest do nadzoru nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy przypisać nie można, obowiązany jest do naprawienia szkody, jaką osoba ta wyrządziła, chybaby udowodnił, że uczynił zadość obowiązkowi nadzoru, albo że szkoda byłaby nastąpiła także i przy starannem wykonywaniu nadzoru.

Art. 143. Gdy poszkodowany nie może uzyskać naprawienia szkody od osób, obowiązanych do nadzoru, obowiązek całkowitego lub częściowego odszkodowania może być włożony na samego sprawcę, jeżeli z okoliczności, a zwłaszcza ze stanu majątkowego poszkodowanego i sprawcy wynika, że odpowiada to względem słuszności.

Art. 144. § 1. Kto powierza wykonanie czynności drugiemu, odpowiada za szkodę, wyrządzoną przez sprawcę przy wykonywaniu powierzonej mu czynności, chybaby udowodnił, że nie ponosi żadnej winy w wyborze.

§ 2. Przepisu powyższego nie stosuje się w przypadku, gdy wykonanie czynności zostało powierzone osobom, przedsiębiorstwom i zakładom, trudniącym się zawodowo wykonywaniem takich czynności.

Art. 145. Kto powierza wykonanie czynności swemu podwładnemu, odpowiada za szkodę, wyrządzoną z jego winy przy wykonywaniu powierzonej mu czynności.

Art. 146. Jeżeli za szkodę odpowiada, w myśl artykułów poprzedzających, nie tylko sprawca, lecz i inna osoba, ich odpowiedzialność jest solidarna.

Art. 147. Osoby, odpowiadające za cudze czyny, mają zwrotne roszczenie do sprawcy, jeżeli udowodnią, że szkoda powstała z jego winy.

Oddział 4. Odpowiedzialność za szkody, wyrządzone przez zwierzęta i rzeczy.

Art. 148. Właściciel zwierzęcia albo ten, kto się zwierzęciem posługuje, odpowiedzialny jest za szkodę, jaką ono wyrządziło, niezależnie od tego, czy było pod jego nadzorem, czy też zabłąkało się lub uciekło, chybaby udowodnił, że nie można po czytać żadnej winy ani jemu, ani osobie, za którą ponosi odpowiedzialność.

Art. 149. Chociażby właściciel zwierzęcia albo ten, kto się zwierzęciem posługuje, nie był odpowiedzialny, w myśl artykułu poprzedzającego, za szkodę, przez zwierzę wyrządzoną, sąd może, uwzględniając okoliczności, a zwłaszcza stan majątkowy poszkodowanego i właściciela albo posługującego się zwierzęciem, włożyć na właściciela albo na tego, kto się zwierzęciem posługiwał, obowiązek całkowitego lub częściowego odszkodowania, jeżeli to odpowiada względem słuszności.

Art. 150. Za szkodę, wywołaną wyrzuceniem, wylaniem lub spadnięciem czegoś z pomieszczenia, odpowiada ten, kto je zajmuje, chybaby udowodnił, że wypadek nastąpił wskutek siły wyższej, albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za której czyny nie ponosi odpowiedzialności i której działaniu nie mógł przeszkodzić.

Art. 151. § 1. Za szkodę, wyrządzoną przez zawalenie się budynku lub oberwanie się części budynku albo innego urządzenia, odpowiada posiadacz, chybaby udowodnił, że wypadek nie nastąpił skutkiem braku utrzymania budynku w należytych stanie, ani skutkiem wady w jego budowie.

§ 2. Osoba, której grozi szkoda na wypadek zawalenia się budynku lub innego urządzenia, może żądać od posiadacza, ażeby podjął środki zaradcze, jakich wymaga odwrócenie grożącego niebezpieczeństwa, a na wypadek ich niepodjęcia może być upoważniona przez sąd do zastosowania środków zaradczych na koszt posiadacza.

Oddział 5. Odpowiedzialność za szkody, wyrządzone w związku z użyciem sił przyrody.

Art. 152. § 1. Właściciele przedsiębiorstw lub zakładów, wprawianych w ruch zapomocą sił przy-

rody (pary, gazu, elektryczności, wody i t. p.), albo wytwarzających materiały wybuchowe lub posługujących się niemi, odpowiadają za szkodę na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu; od tej odpowiedzialności mogą uwolnić się tylko wówczas, gdy udowodnią, że szkoda powstała wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za której czyny nie ponoszą odpowiedzialności, albo wskutek siły wyższej.

§ 2. Jeżeli przedsiębiorstwo lub zakład prowadzi inna osoba na własny rachunek, za szkodę wyrządzoną odpowiada zamiast właściciela ta osoba.

Art. 153. § 1. Odpowiedzialność, w artykule poprzedzającym przewidzianą, ponoszą również właściciele mechanicznych środków komunikacji, poruszanych zapomocą sił przyrody.

§ 2. Jeżeli jednak środek komunikacji oddany był do użytku innej osobie na jej własny rachunek i niebezpieczeństwo, albo jeżeli właściciel pozbawiony został możności rozporządzania nim wskutek cudzego czynu bezprawnego, za szkodę wyrządzoną odpowiada zamiast właściciela ten, kto miał władzę rozporządzania środkiem komunikacji.

Art. 154. § 1. W razie zderzenia się mechanicznych środków komunikacji osoby, które ponoszą odpowiedzialność na podstawie artykułu poprzedzającego, mogą wzajemnie dochodzić naprawienia szkód, poniesionych wskutek zderzenia, tylko na zasadach ogólnych.

§ 2. Również na zasadach ogólnych osoby te odpowiadają za szkody, wyrządzone tym, których przewożą z grzeszności.

Art. 155. Ograniczenie lub wyłączenie zgóry odpowiedzialności, określonej w trzech artykułach poprzedzających, jest nieważne.

Art. 156. Przepisów oddziału niniejszego nie stosuje się, jeżeli odpowiedzialność za wypadki, związane z ruchem przedsiębiorstw i zakładów oraz mechanicznych środków komunikacji unormowana jest w przepisach szczególnych.

Oddział 6. Odszkodowanie w ogólności.

Art. 157. § 1. Odszkodowanie obejmuje stratę, jaką poszkodowany poniósł, i korzyść, której mógł się spodziewać, gdyby mu szkody nie wyrządzono.

§ 2. Zobowiązany do odszkodowania odpowiada tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, które spowodowało szkodę.

§ 3. W przypadkach, przez ustawę przewidzianych, można żądać, niezależnie od naprawienia szkody majątkowej, zadośćuczynienia za krzywdę moralną.

Art. 158. § 1. Wysokość odszkodowania będzie ustalona z uwzględnieniem wszelkich zachodzących okoliczności.

§ 2. Jeżeli poszkodowany przyczynił się do wyrządzenia szkody, odszkodowanie ulega odpowiedniemu zmniejszeniu.

Art. 159. Odszkodowanie należy się w pieniądzu. Jednak na żądanie poszkodowanego sąd

może, stosownie do okoliczności, nakazać naprawienie szkody przez przywrócenie rzeczy do stanu poprzedniego.

Art. 160. Przy określaniu szkody majątkowej bierze się pod uwagę wartość rzeczy według cen rynkowych, a w razie złego zamiaru lub rażącego niedbalstwa zobowiązanego do odszkodowania, także szczególną wartość rzeczy dla poszkodowanego.

Oddział 7. Odszkodowanie za uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia, za pozbawienie życia, pozbawienie wolności i obrazę czci.

Art. 161. § 1. Kto odpowiedzialny jest za uszkodzenie ciała lub za wywołanie rozstroju zdrowia, ponosi wszelkie powstałe z tego powodu koszty, a w razie potrzeby obowiązany jest do wyłożenia zgóry sumy, niezbędnej na leczenie poszkodowanego.

§ 2. Gdyby poszkodowany utracił w całości lub w części zdolność do pracy zarobkowej, albo gdyby zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia w przyszłości, zobowiązany do odszkodowania powinien mu wypłacać rentę w wysokości, odpowiadającej wyrządzonej szkodzie.

§ 3. Jeżeli w czasie wydania wyroku szkoda nie da się jeszcze ustalić dokładnie, poszkodowanemu może być przyznana renta tymczasowa.

Art. 162. § 1. W razie śmierci poszkodowanego wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, zobowiązany do odszkodowania winien zwrócić koszty leczenia i pogrzebu temu, kto je poniósł.

§ 2. Osobom, do których utrzymywania zmarły był obowiązany z mocy ustawy i które rzeczywiście utrzymywał, zobowiązany do odszkodowania winien wynagrodzić utracone korzyści przez wypłacanie renty, obliczonej stosownie do potrzeb poszkodowanych, do dochodów i prawdopodobnej długości życia zmarłego, a także do prawdopodobnego czasu trwania prawa do alimentacji.

§ 3. Nadto krewni, powinowaci, wychowawcy i inne osoby bliskie, którym zmarły dobrowolnie i stale dostarczał środków utrzymania, mogą żądać przyznania takiej renty, jeżeli z okoliczności, a zwłaszcza ze stosunku stanu majątkowego poszkodowanych i osoby zobowiązanej do odszkodowania wynika, że odszkodowanie odpowiada względem słuszności.

Art. 163. § 1. W przypadkach, przewidzianych w dwóch artykułach poprzedzających, sąd może orzec, zarówno w wyroku przyznającym rentę jak i później, że renta ma być zabezpieczona na majątku dłużnika, i oznaczyć sposób zabezpieczenia.

§ 2. W razie zmiany okoliczności można żądać uchylenia renty lub zmiany jej wysokości.

Art. 164. § 1. Zamiast renty sąd może z ważnych powodów przyznać jednorazowe odszkodowanie.

§ 2. Jednorazowe odszkodowanie nie może przewyższać dziesięcioletniej kapitalizacji renty, chyba że strony zgodzą się na wyższą kapitalizację.

Art. 165. § 1. W razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, pozbawienia życia, po-

zbawienia wolności lub obrazy czci, sąd może przyznać poszkodowanemu lub instytucji przezeń wskazanej stosowną sumę pieniężną, jako zadośćuczynienie za cierpienia fizyczne i krzywdę moralną.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się również w przypadkach, gdy kobietę albo małoletniego lub psychicznie upośledzonego mężczyznę skłoniono za pomocą podstępu, gwałtu, nadużycia stosunku zależności lub wyzyskania krytycznego położenia do podania się czynowi nierządному.

§ 3. Prawo do zadośćuczynienia przechodzi na spadkobierców, jeżeli zostało umownie lub prawomocnym wyrokiem przyznane za życia poszkodowanego, a w przypadku, przewidzianym w paragrafie pierwszym, także wtedy, gdy powództwo zostało wytoczone za życia poszkodowanego.

Art. 166. W razie śmierci poszkodowanego wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, sąd może przyznać najbliższemu członkowi rodziny zmarłego lub instytucji, przez nich wskazanej, stosowną sumę pieniężną, jako zadośćuczynienie za doznaną przez nich krzywdę moralną.

Art. 167. Praw do odszkodowania, w oddziale niniejszym przewidzianych, nie można ustępować osobom trzecim, z wyjątkiem należności umownie lub prawomocnym wyrokiem przyznanych i to jedynie już wymagalnych.

TYTUŁ III.

PRZEJŚCIE PRAW I OBOWIĄZKÓW, WYNIKAJĄCYCH Z ZOBOWIĄZAŃ.

DZIAŁ I.

Zmiana wierzyciela.

R o z d z i a ł I.

Przelew wierzytelności.

Art. 168. Wierzyciel może bez zezwolenia dłużnika przelać swą wierzytelność na osobę trzecią, o ile to nie sprzeciwia się właściwości zobowiązania, ani przepisom ustawy.

Art. 169. Jeżeli, wbrew postanowieniu umownemu, wierzyciel przelewa swą wierzytelność bez zezwolenia dłużnika, przelew wiąże dłużnika tylko w przypadku, gdy co do przelanej wierzytelności istniał dokument piśmienny, nie zawierający wzmianki o takim ograniczeniu praw wierzyciela, a nabywca polegał na dokumencie.

Art. 170. § 1. Nabywca wstępuje w prawa wierzyciela z chwilą zawarcia umowy o przelew wierzytelności.

§ 2. Wraz z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa, w szczególności prawo do zaległych odsetek, jeżeli nie umówiono się inaczej.

Art. 171. Przelewu wierzytelności z dokumentu na okaziciela dokonywa się przez wydanie dokumentu.

Art. 172. Przelew wierzytelności winien być pisemnie stwierdzony. Przepisu tego nie stosuje się do przelewu wierzytelności z dokumentu na okaziciela.

Art. 173. Dopóki dłużnik nie otrzymał zawiadomienia na piśmie o przelewie wierzytelności od zbywcy albo od nabywcy, zapłata, dokonana poprzedniemu wierzycielowi, oraz czynności prawne, z nim zdziałane, mają skutek przeciwko nabywcy, chyba że dłużnik wiedział o dokonanym przelewie w chwili zapłaty długu lub w chwili zawarcia czynności z poprzednim wierzycielem.

Art. 174. Dłużnikowi służy przeciwko nabywcy wierzytelności zarzuty, jakie miał przeciwko zbywcy w chwili powzięcia wiadomości o przelewie.

Art. 175. Gdy między kilku osobami toczy się spór o to, która z nich jest wierzycielem, każda strona procesowa może żądać od sądu, aby do czasu ukończenia procesu nakazał dłużnikowi wstrzymać się z zapłatą długu lub złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego, jeżeli dług jest wymagalny.

Art. 176. Przepisy o przelewie wierzytelności stosuje się odpowiednio do ustąpienia osobom trzecim wszelkiego rodzaju praw, o ile w tej mierze nie obowiązują przepisy szczególne.

R o z d z i a ł II.

Wstąpienie osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela.

Art. 177. Osoba trzecia, spłacająca wierzyciela, może wstąpić w jego prawa albo z mocy umowy, albo z mocy ustawy.

Art. 178. Wstąpienie w prawa wierzyciela jest umowne:

1) gdy wierzyciel, otrzymując zapłatę od osoby trzeciej, podstawia ją w swe prawa; podstawienie to powinno być wyraźne i równoczesne z zapłatą;

2) gdy dłużnik spłaca wierzyciela sumą, pożyczoną w celu zapłacenia długu i podstawienia wypożyczającego w prawa wierzyciela; ażeby podstawienie to było ważne, potrzeba, aby oświadczenie o zaciągnięciu pożyczki, pokwitowanie jej odbioru i pokwitowanie spłaty wierzyciela sporządzone były w jednym akcie przed notariuszem, oraz aby w akcie mieściło się oświadczenie, że spłata dopełniona została pieniędzmi, dostarczonemi w tym celu przez nowego wierzyciela.

Art. 179. Wstąpienie w prawa wierzyciela następuje z mocy ustawy:

1) gdy wierzyciel spłaca innego wierzyciela, mającego przed nim pierwszeństwo co do zaspokojenia;

2) gdy kto płaci cudzy dług, za który odpowiada osobiście albo pewnymi przedmiotami majątkowymi.

Art. 180. Zaspokojony wierzyciel obowiązany jest osobie, wstępującej w jego prawa z mocy umowy lub ustawy, wydać dokumenty, dotyczące wierzytelności, oraz przedmioty, służące do jej zabezpieczenia.

Art. 181. Wstąpienie umowne albo z mocy ustawy nie może szkodzić pierwotnemu wierzycielowi, gdy tylko w części zaspokojony został; może on w tym przypadku wykonywać swe prawa co do pozostałej należności z pierwszeństwem przed tym, od którego otrzymał tylko częściową zapłatę, chyba że rzekł się tego pierwszeństwa.

DZIAŁ II.

Zmiana dłużnika.

Art. 182. Kto przez umowę z dłużnikiem zobowiązał się zwolnić go od obowiązku świadczenia, powinien w czasie właściwym zaspokoić wierzyciela i odpowiada względem dłużnika za to, że wierzyciel do spełnienia świadczenia pociągać go nie będzie.

Art. 183. § 1. Kto przez umowę z wierzycielem zobowiązuje się do świadczenia zamiast dłużnika, ten wstępuje na jego miejsce i przejmuje wszelkie jego obowiązki.

§ 2. Dotychczasowy dłużnik zostaje zwolniony wówczas, gdy to wyraźnie wypływa z umowy.

§ 3. W razie wątpliwości nowego dłużnika uważać należy za dłużnika solidarnego.

§ 4. Jeżeli nabywca nieruchomości przejmuje ciążące na niej długi, rozumieć należy, w razie wątpliwości, że ma wstąpić na miejsce dotychczasowego dłużnika.

Art. 184. Jeżeli wierzyciel zgadza się na zmianę dłużnika na skutek umowy, zawartej między dotychczasowym dłużnikiem a nowym, wstępującym na jego miejsce, dotychczasowy dłużnik zostaje zwolniony, chyba że nowy dłużnik był niewypłacalny w chwili dokonania zmiany, a wierzyciel o tem nie wiedział.

Art. 185. Przejmujący cudzy dług może przeciwstawić wierzycielowi wszelkie zarzuty, jakie wynikają ze stosunku wierzyciela z dotychczasowym dłużnikiem, z wyjątkiem zarzutu potrącenia z wierzycielnością dotychczasowego dłużnika.

Art. 186. Wskutek zmiany dłużnika za zgodą wierzyciela wygasają ustanowione celem zabezpieczenia wierzytelności poręczenia i prawa zastawu, jeżeli poręczyciel lub osoby, do których należy przedmiot prawa zastawu, nie zgodzą się na dalsze ich trwanie.

Art. 187. Jeżeli istnieje co do długu dokument piśmienny, oświadczenie przejmującego dług i zezwolenie wierzyciela na zmianę dłużnika winny być pismem stwierdzone.

Art. 188. § 1. Kto nabywa majątek lub przedsiębiorstwo bez przejęcia lub zaspokojenia długów, jakie na nich ciąży, ten odpowiada solidarnie ze zbywcą za te długi nabytym majątkiem lub przedsiębiorstwem, o ile o ich istnieniu w czasie nabycia wiedział lub wiedzieć był powinien.

§ 2. Jeżeli majątek lub przedsiębiorstwo nabywa osoba bliska zbywcy, domniemywa się, że o istnieniu długów wiedziała.

TYTUŁ IV.

WYGASNIĘCIE ZOBOWIĄZAŃ.

DZIAŁ I.

Wykonanie zobowiązań.

Rozdział I.

Przepisy ogólne o sposobie, miejscu i czasie wykonania.

Art. 189. Strony winny wykonywać zobowiązania zgodnie z ich treścią, w sposób, odpowiadający wymaganiom dobrej wiary i zwyczajom uczciwego obrotu.

Art. 190. § 1. Dłużnik obowiązany jest spełnić świadczenie w miejscu, wskazanem w umowie lub odpowiadającym naturze zobowiązania.

§ 2. Jeżeli miejsce spełnienia świadczenia nie może być w ten sposób określone, świadczenie winno być spełnione w miejscu zamieszkania dłużnika w czasie spełnienia, albo w miejscu siedziby przedsiębiorstwa dłużnika, jeżeli zobowiązanie ma związek z tem przedsiębiorstwem.

§ 3. Świadczenie, polegające na wydaniu rzeczy co do tożsamości oznaczonej, w razie wątpliwości winno być spełnione w miejscu, w którym rzecz w czasie powstania zobowiązania się znajdowała.

§ 4. Jeżeli w zobowiązaniach wzajemnych miejsce spełnienia jednego ze świadczeń wynika z umowy lub z natury zobowiązania, wówczas, w razie wątpliwości, świadczenie wzajemne winno być spełnione w tem samym miejscu.

Art. 191. § 1. Sumę pieniężną dłużnik obowiązany jest, w braku odmiennego postanowienia umowy, przesłać wierzycielowi na swój koszt i niebezpieczeństwo do miejsca, gdzie wierzyciel ma swe zamieszkanie albo siedzibę przedsiębiorstwa.

§ 2. Jeżeli wierzyciel zmienił miejsce zamieszkania albo siedzibę swego przedsiębiorstwa po powstaniu zobowiązania, ponosi spowodowaną przez tę zmianę nadwyżkę kosztów przesłania.

Art. 192. § 1. Dłużnik obowiązany jest spełnić świadczenie w terminie, wskazanym w umowie lub wynikającym z natury zobowiązania.

§ 2. Jeżeli termin spełnienia świadczenia nie może być w ten sposób określony, dłużnik obowiązany jest spełnić świadczenie niezwłocznie po powstaniu zobowiązania.

Art. 193. Jeżeli z treści zobowiązania wynika, że dłużnik winien spełnić świadczenie, gdy będzie mógł lub gdy będzie miał po temu środki, sąd wyznaczy odpowiedni termin do spełnienia świadczenia.

Art. 194. Terminy, ustanowione przez oświadczenie woli lub ustawę, oblicza się według treści oświadczenia woli lub ustawy. W razie wątpliwości stosuje się przepisy poniższe.

Art. 195. § 1. Przy obliczaniu terminów na dni każdy dzień liczy się od północy do północy.

§ 2. Jeżeli początkiem terminu, obliczonego na dni, jest pewne zdarzenie, nie uwzględnia się przy obliczaniu terminu doby, w ciągu której zdarzenie to zaszło.

§ 3. W przypadku przedłużenia terminu termin przedłużony biegnie od dnia, następującego po upływie poprzedniego terminu.

Art. 196. Terminy, oznaczone na tygodnie, miesiące lub lata, kończą się w dniu, odpowiadającym nazwą lub datą początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było, w ostatnim dniu tegoż miesiąca.

Art. 197. Za środek miesiąca, niezależnie od ilości w nim dni, uważa się piętnasty dzień miesiąca, a termin półmiesięczny uważa się za równy piętnastu dniom.

Art. 198. Jeżeli termin jest określony na miesiące lub lata, a ciągłość terminu nie jest wymagana, miesiąc liczy się za pełnych dni trzydzieści, rok za pełnych dni trzysta sześćdziesiąt pięć.

Art. 199. Jeżeli koniec terminu przypada na niedzielę lub dzień ustawowo uznany za świąteczny, albo na dzień, w którym świadczenie nie może być spełnione wobec obowiązujących przepisów, termin upływa w dniu następnym.

Art. 200. Domniemywa się, że termin jest zastrzeżony na korzyść dłużnika, chyba by wynikało z umowy, przepisu ustawy lub okoliczności, że termin był zastrzeżony na korzyść wierzyciela lub stron obu.

Art. 201. Jeżeli dłużnik stał się niewypłacalnym, albo czynem swoim znacznie zmniejszył udzielone zabezpieczenie wierzyciela, zobowiązanie terminowe staje się natychmiast wymagalnym.

Rozdział II.

Osoby uczestniczące w wykonaniu.

Art. 202. § 1. Wierzyciel ma prawo żądać od dłużnika świadczenia osobistego tylko w przypadkach, w których to wynika z umowy albo z natury zobowiązania.

§ 2. Zobowiązanie, nie wymagające osobistego świadczenia dłużnika, może wykonać osoba trzecia nawet bez jego wiedzy.

Art. 203. Świadczenie do rąk wierzyciela jest nieważne, jeżeli był on niezdolny do odbioru, chyba by dłużnik dowiódł, że spełnione świadczenie obrócone zostało na korzyść wierzyciela, albo że spełnienie potwierdził wierzyciel, po uzyskaniu zdolności do odbioru.

Art. 204. Świadczenie do rąk osoby, do odbioru nieumocowanej, zwalnia dłużnika, o ile wierzyciel je potwierdził lub z niego skorzystał.

Art. 205. Spełnienie świadczenia w dobrej wierze do rąk osoby trzeciej, jako prawnego następcy wierzyciela, zwalnia dłużnika, chociażby następstwo po spełnieniu świadczenia zostało unieważnione lub ograniczone.

Rozdział III.

Przedmiot wykonania.

Art. 206. § 1. Wierzyciel może odmówić przyjęcia świadczenia częściowego, jeżeli cały dług jest wymagalny.

§ 2. Jednorazowe lub kilkakrotne przyjęcie przez wierzyciela części wymagalnego długu nie pozbawia go prawa żądania od dłużnika niezwłocznego uiszczenia reszty długu, chyba że wierzyciel zgodził się wyraźnie na odroczenie lub rozłożenie długu na raty.

Art. 207. Jeżeli wierzyciel na zaspokojenie swej wierzycielności przyjmuje świadczenie inne niż to wynika z treści zobowiązania, zobowiązanie wygasa, a dłużnik w tym przypadku obowiązany jest do rękojmi za przyjęte przez wierzyciela świadczenie.

Art. 208. Dłużnik, obowiązany do dania wierzycielowi rzeczy co do tożsamości oznaczonej, ma obowiązek zachowania jej z należytą starannością aż do wydania.

Art. 209. Jeżeli przedmiotem zobowiązania jest rzecz, oznaczona tylko co do gatunku, bez ściślejzego określenia, dłużnik winien dać rzecz średniej jakości i dobroci.

Art. 210. Jeżeli przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna, dłużnik może zapłacić sumę dłużną każdym gatunkiem pieniędzy, mających obieg prawny w miejscu i chwili zapłaty według wartości, jaką państwo tym pieniądзом nadaje.

Art. 211. § 1. Jeżeli przedmiotem zobowiązania jest suma, oznaczona w pieniądzach zagranicznych, dłużnik może zapłacić dług pieniędzmi krajowymi, chyba że zapłata w pieniądzach zagranicznych była wyraźnie zastrzeżona.

§ 2. Wysokość sumy, którą dłużnik płaci pieniędzmi krajowymi, winna być obliczona według kursu pieniędzy zagranicznych w chwili i miejscu zapłaty.

§ 3. Jeżeli dłużnik dopuścił się zwłoki, wierzyciel może żądać zapłaty, według swego wyboru, albo podług kursu pieniędzy zagranicznych w dniu wymagalności, albo podług kursu w dniu zapłaty.

§ 4. Jeżeli zapłata następuje pieniędzmi zagranicznymi, dłużnik może zapłacić sumę dłużną każdym gatunkiem pieniędzy, mających obieg prawny w kraju, którego pieniędzmi płaci.

Rozdział IV.

Zarachowanie zapłaty.

Art. 212. § 1. Dłużnik, mający wobec tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju, może wskazać przy zapłacie, który dług chce uiszczyć.

§ 2. Jednak z tego, co przypada na rachunek danego długu, wierzyciel ma prawo zaspokoić przede wszystkim zaległe koszty, odsetki lub raty.

Art. 213. Jeżeli dłużnik nie wskazał, który dług chce uiszczyć, i przyjął pokwitowanie, w którym

wierzyciel zarachował zapłatę na jeden lub niektóre z długów, dłużnik nie może już żądać zarachowania na inny dług.

Art. 214. W braku jakiegokolwiek oświadczenia zarachowuje się zapłatę naprzód na poczet długu wymagalnego; jeżeli jest kilka długów wymagalnych, na poczet tego, który jest najmniej zabezpieczony; jeżeli jest kilka długów jednakowo zabezpieczonych, na poczet najbardziej uciążliwego dla dłużnika; jeżeli jest kilka długów równie uciążliwych, na poczet najdawniejszego; w jednakowych pod każdym względem okolicznościach — na poczet wszystkich długów stosunkowo.

Rozdział V.

Wykonanie zobowiązań wzajemnych.

Art. 215. § 1. Świadczenia, należące się obu stronom z umów wzajemnych, winny być spełnione jednocześnie, o ile co innego nie wynika z umowy lub z natury zobowiązań.

§ 2. Każda ze stron może wstrzymać się ze swym świadczeniem, dopóki druga strona nie spełni swego świadczenia.

Art. 216. § 1. Kto zobowiązał się do wcześniejszego świadczenia, może wstrzymać się ze swym świadczeniem aż do spełnienia lub zabezpieczenia świadczenia wzajemnego, jeżeli spełnienie wzajemnego świadczenia jest wątpliwe wobec złego stanu majątkowego drugiej strony.

§ 2. Prawo to nie służy stronie, która o złym stanie majątkowym drugiej strony w czasie zawarcia umowy wiedziała lub wiedzieć była powinna.

Art. 217. Niespełnienie nieznacznej części świadczenia nie uprawnia drugiej strony do wstrzymania się od spełnienia świadczenia wzajemnego, chyba że takie wstrzymanie się usprawiedliwiają okoliczności.

Rozdział VI.

Prawo zatrzymania.

Art. 218. § 1. Zobowiązany do wydania cudzej rzeczy może ją zatrzymać, dopóki nie nastąpi zwrot lub należyte zabezpieczenie wyłożonych na rzecz wydatków koniecznych i użytecznych.

§ 2. Przepisu tego nie stosuje się w przypadku, gdy obowiązek wydania cudzej rzeczy wynika z czynu niedozwolonego, albo gdy chodzi o zwrot rzeczy użyczonej, wynajętej lub wdzierżawionej.

Art. 219. Jeżeli skutek rozwiązania umowy strony obowiązane są do zwrotu wzajemnych świadczeń, każdej z nich służy prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zwróci lub nie zabezpieczy zwrotu otrzymanego świadczenia wzajemnego.

Rozdział VII.

Pokwitowania i inne dowody wykonania zobowiązań.

Art. 220. § 1. Dłużnik, który spełnił świadczenie, ma prawo żądać od wierzyciela pokwitowania.

§ 2. Dłużnik może żądać pokwitowania w pewnej formie, jeżeli ma w tem interes.

§ 3. Koszty pokwitowania ponosi dłużnik, jeżeli co innego nie wynika z treści zobowiązania.

§ 4. Odmowa wydania pokwitowania upoważnia dłużnika do złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego.

Art. 221. Kto zgłosi się do dłużnika z pokwitowaniem wierzyciela, tego uważa się za umocowanego do odbioru świadczenia, jeżeli nie było zastrzeżone, że świadczenie ma nastąpić do rąk własnych wierzyciela.

Art. 222. § 1. Gdy istnieje dokument, stwierdzający zobowiązanie, dłużnik ma prawo żądać zwrotu dokumentu jednocześnie ze spełnieniem świadczenia, a jeżeli spełnia świadczenie tylko częściowo, zaznaczenia o tem na dokumencie.

§ 2. Dobrowolny zwrot dokumentu lub zaznaczenie przez wierzyciela na dokumencie, że świadczenie zostało spełnione częściowo lub zmniejszone, uzasadnia domniemanie, że dług w całości lub w części został zapłacony, albo że dłużnik został w całości lub w części z długu zwolniony.

§ 3. Gdy wierzyciel nie chce zwrócić dokumentu lub odmawia zaznaczenia na dokumencie o częściowej zapłacie, dłużnik może złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego, a w razie utraty dokumentu ma prawo żądać od wierzyciela, niezależnie od pokwitowania z odbioru długu, wydania uwierzytelnionego na koszt wierzyciela oświadczenia na piśmie, że dokument został utracony.

Art. 223. Gdy istnieje dokument, stwierdzający zobowiązanie dania pieniędzy lub rzeczy wartości ponad tysiąc złotych, spełnienie świadczenia winno być pismem stwierdzone, chyba że nastąpił zwrot dokumentu.

Art. 224. Pismienne potwierdzenie odbioru kapitału uzasadnia domniemanie, że wszelkie należności dodatkowe, jako to odsetki i t. p. zostały zapokojone. To samo dotyczy pismiennego potwierdzenia odbioru świadczenia okresowego w stosunku do świadczeń, wymagalnych wcześniej.

Rozdział VIII.

Dokumenty na okaziciela i znaki legitymacyjne.

Art. 225. Kto wystawi dokument, w którym zobowiąże się spełnić świadczenie na żądanie okaziciela, obowiązany jest do świadczenia za zwrotem wydanego dokumentu, a w razie częściowego świadczenia za zaznaczeniem o tem na okazanym dokumencie.

Art. 226. Jeżeli do wystawiania i puszczenia w obieg dokumentów na okaziciela ustawa wymaga zezwolenia władzy, dokument, wystawiony bez zezwolenia właściwej władzy, jest nieważny, a wystawca odpowiedzialny jest za szkodę, jaką komukolwiek wyrządzi przez wystawienie takiego dokumentu.

Art. 227. Posiadaczowi dokumentu na okaziciela może wystawca przeciwstawić tylko takie za-

rzuty, które odnoszą się do autentyczności lub wynikają z treści okazanego dokumentu, albo służą mu przeciw osobie okaziciela.

Art. 228. § 1. Spełnienie świadczenia do rąk okaziciela zwalnia dłużnika od zobowiązania.

§ 2. Dłużnik nie ma obowiązku dochodzenia, czy okaziciel jest prawnym posiadaczem dokumentu.

§ 3. Gdyby jednak dłużnik miał powód do przypuszczenia, że okazany dokument dostał się do rąk okaziciela sposobem bezprawnym, albo gdyby właściwa władza wydała zakaz spełnienia świadczenia, dłużnik ma prawo zwolnić się od zobowiązania przez złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego.

Art. 229. Gdy dokument na okaziciela został prawomocnie umorzony, dłużnik obowiązany jest wydać osobie, na której żądanie nastąpiło umorzenie, na jej koszt nowy dokument, albo, gdy wierzytelność jest wymagalna, spełnić świadczenie.

Art. 230. § 1. Przepisy o dokumentach na okaziciela stosuje się odpowiednio do kontramarek i tym podobnych znaków legitymacyjnych, stwierdzających obowiązek świadczenia na żądanie okaziciela.

§ 2. W razie utraty znaku dłużnik winien spełnić świadczenie na żądanie osoby, która wykaze, że była prawnym posiadaczem znaku i że znak został utracony.

R o z d z i a ł IX.

Zwłoka wierzyciela i złożenie do depozytu sądowego.

Art. 231. Wierzyciel dopuszcza się zwłoki, gdy bez uzasadnionego powodu uchyla się od przyjęcia świadczenia, rzeczywiście mu zaofiarowanego, lub odmawia wykonania czynności, bez której świadczenie nie może być spełnione, albo oznajmi, że świadczenia nie przyjmie.

Art. 232. Jeżeli wierzyciel dopuścił się zwłoki w przyjęciu świadczenia, dłużnik ma prawo złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego, a gdyby przedmiot do tego się nie nadawał, żądać od sądu wyznaczenia dozorczy lub zarządcy, celem jego zachowania.

Art. 233. O złożeniu przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego lub o zarządzeniu sądu co do jego zachowania dłużnik obowiązany jest zawiadomić wierzyciela niezwłocznie na piśmie.

Art. 234. § 1. Po złożeniu przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego lub na zachowanie, wierzyciel może żądać wydania go, lecz dopóki takiego żądania nie zgłosi, dłużnik może odebrać przedmiot zpowrotem.

§ 2. W razie odebrania przedmiotu przez dłużnika, złożenie do depozytu sądowego lub na zachowanie uważa się za niebyłe.

Art. 235. § 1. Rzeczy, ulegające szybkiemu zepsuciu lub wymagające znacznych kosztów zachowania, mogą być, na żądanie dłużnika i za zezwoleniem sądu, sprzedane drogą przetargu publicznego,

a cena osiągnięta ze sprzedaży może być złożona do depozytu sądowego.

§ 2. Jeżeli rzeczy mają cenę rynkową lub giełdową, mogą być sprzedane z przetargu publicznego tylko wtedy, gdy nie mogły być sprzedane z wolnej ręki po cenie bieżącej.

Art. 236. Ważne złożenie do depozytu sądowego lub na zachowanie zwalnia dłużnika z zobowiązania oraz wkłada na wierzyciela obowiązek zwrotu dłużnikowi wyłożonych kosztów.

Art. 237. § 1. Przepisy rozdziału niniejszego stosuje się odpowiednio w przypadkach, gdy dłużnik nie wie, kto jest wierzycielem, lub jakie jest miejsce zamieszkania wierzyciela, gdy wierzyciel został ograniczony w zdolności do działań prawnych lub jej pozbawiony, a nie ma przedstawiciela, uprawnionego do przyjęcia świadczenia, gdy wierzytelność jest sporna między kilku osobami lub gdy zachodzą inne ważne powody.

§ 2. Zawiadomienie wierzyciela jest w tych przypadkach niepotrzebne.

Art. 238. Jeżeli wierzyciel dopuścił się zwłoki w przyjęciu świadczenia, dłużnik może żądać naprawienia wynikłej stąd szkody.

R o z d z i a ł X.

Skutki niewykonania zobowiązań w ogólności.

Oddział 1. Odszkodowanie.

Art. 239. Dłużnik odpowiedzialny jest wobec wierzyciela za wszelką szkodę, wynikłą z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chybaby udowodnił, że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem błędności, za które nie odpowiada.

Art. 240. § 1. Dłużnik odpowiedzialny jest nie tylko za działanie lub zaniechanie rozmyślne, lecz i za niedołożenie staranności, wymaganej w uczciwym obrocie lub w danym stosunku prawnym.

§ 2. Postanowienie umowy, że dłużnik nie będzie odpowiadał za szkodę, jaką może wyrządzić wierzycielowi rozmyślnie, jest nieważne.

Art. 241. Dłużnik nie może się zasłaniać tem, że wykonanie zobowiązania zlecił komu innemu, chociażby był do tego uprawniony, albo że zobowiązanie, zaciągnięte w jego imieniu, winien wykonać jego przedstawiciel ustawowy. Za działanie i zaniechanie tych osób odpowiada tak, jak za swe własne działanie i zaniechanie.

Art. 242. Odszkodowanie określa się według postanowień umowy lub szczególnych przepisów ustawy; w braku tychże stosuje się odpowiednio przepisy o naprawieniu szkody, wyrządzonej czynem niedozwolonym.

Oddział 2. Zwłoka dłużnika.

Art. 243. § 1. Dłużnik dopuszcza się zwłoki, jeżeli nie spełnia świadczenia w terminie, oznaczonym w umowie lub w ustawie, a w przypadku gdy termin nie jest oznaczony, jeżeli nie spełnia świad-

czenia niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela.

§ 2. Opóźnienie w spełnieniu świadczenia, będące następstwem okoliczności, za które dłużnik nie odpowiada, nie jest uważane za zwłokę.

Art. 244. W razie zwłoki dłużnika wierzyciel może domagać się, niezależnie od świadczenia, naprawienia szkody, spowodowanej przez zwłokę.

Art. 245. Dłużnik, będący w zwłoce, odpowiada za utratę lub uszkodzenie przedmiotu świadczenia, chybaby udowodnił, iż jedno lub drugie byłoby nastąpiło, chociażby spełnił świadczenie w czasie właściwym.

Art. 246. Jeżeli świadczenie polega na wydaniu rzeczy, oznaczonej tylko co do gatunku, wierzyciel może w razie zwłoki dłużnika nabyć rzecz tego samego gatunku na koszt dłużnika, albo żądać zapłaty wartości rzeczy, zachowując w obu przypadkach prawo do odszkodowania.

Art. 247. § 1. W razie zwłoki dłużnika w wykonaniu zobowiązania czynienia, wierzyciel może żądać upoważnienia sądowego do wykonania czynności na koszt dłużnika, zachowując prawo do odszkodowania.

§ 2. Jeżeli zobowiązanie polega na nieczynieniu, zaprzestaniu lub znoszeniu, wierzyciel może żądać upoważnienia sądowego do usunięcia na koszt dłużnika wszystkiego, co dłużnik wbrew zobowiązaniu uczynił, zachowując prawo do odszkodowania.

§ 3. W przypadkach nagłych wierzyciel może, bez upoważnienia sądowego, wykonać czynność na koszt dłużnika lub usunąć na jego koszt to, co wbrew zobowiązaniu uczynione zostało.

Art. 248. § 1. Jeżeli dłużnik opóźnia się z wykonaniem zobowiązania pieniężnego, winien zapłacić wierzycielowi tytułem odszkodowania za opóźnienie odsetki umowne, a w braku umowy w tym względzie odsetki ustawowe, licząc od dnia wymagalności długu.

§ 2. Odsetki te należą się wierzycielowi bez potrzeby wykazania przezeń jakiegokolwiek szkody i bez względu na to, czy dłużnik dopuścił się winy.

§ 3. Wierzyciel może żądać nadto dodatkowego odszkodowania na zasadach ogólnych.

Art. 249. § 1. Od zaległych odsetek wolno liczyć odsetki za opóźnienie dopiero od chwili wytoczenia o nie powództwa, chyba że z woli stron zaległe odsetki zostały skapitalizowane już po powstaniu zaległości.

§ 2. Przepis powyższy nie uchybia odmiennym przepisom i zwyczajom handlowym.

§ 3. Od zaległych świadczeń okresowych wolno liczyć odsetki za opóźnienie, jak przy zobowiązaniach pieniężnych.

Oddział 3. Skutki niewykonania zobowiązań wzajemnych.

Art. 250. § 1. Jeżeli jedna ze stron dopuści się zwłoki w wykonaniu zobowiązania wzajemnego, druga strona może, według swego wyboru, albo dochodzić wykonania zobowiązania i odszkodowania za zwłokę, albo wyznaczyć drugiej stronie odpowie-

dni termin do wykonania z zastrzeżeniem, że po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu od umowy odstępuje,

§ 2. Jeżeli świadczenia obu stron są podzielne, wówczas w razie zwłoki jednej ze stron w wykonaniu zobowiązania co do części świadczenia, prawo do odstąpienia, służące drugiej stronie, ogranicza się, według jej wyboru, do tej części albo do całej reszty niespełnionego świadczenia.

§ 3. Jeżeli wartość przedmiotu umowy przenosi tysiąc złotych, wyznaczenie terminu do wykonania zobowiązania z zagrożeniem o odstąpieniu winno nastąpić na piśmie.

Art. 251. § 1. Jeżeli strony zastrzegły sobie prawo odstąpienia od umowy na wypadek niewykonania zobowiązania wzajemnego w terminie ściśle określonym, strona uprawniona, w razie zwłoki drugiej strony, może bez wyznaczenia dodatkowego terminu oświadczyć, że od umowy odstępuje.

§ 2. Przepis ten stosuje się również w przypadku, gdy wykonanie zobowiązania przez jedną ze stron po terminie nie ma dla drugiej strony znaczenia bądź z uwagi na naturę zobowiązania, bądź z uwagi na niemożność osiągnięcia celu, w którym umowę zawarto.

Art. 252. Gdy zobowiązanie wzajemne stanie się niemożliwym do wykonania skutkiem okoliczności, za które strona zobowiązana odpowiada, strona uprawniona może, według swego wyboru, albo żądać odszkodowania za niewykonanie zobowiązania, albo oświadczyć, że od umowy odstępuje. W razie częściowej niemożliwości druga strona może od umowy odstąpić, jeżeli z natury zobowiązania lub z celu, zamierzonego przez strony, wynika, że wykonanie częściowe nie ma dla strony uprawnionej znaczenia.

Art. 253. Strona, odstępująca od umowy, winna zwrócić drugiej stronie wszystko, co otrzymała od niej z mocy umowy, oraz ma prawo żądać nie tylko zwrotu tego, co dała, lecz i naprawienia szkody, spowodowanej niewykonaniem zobowiązania wzajemnego.

DZIAŁ II.

Potrącenie.

Art. 254. § 1. Dłużnik ma prawo potrącić ze swego długu to, co wierzyciel chociażby z innego stosunku prawnego jest mu dłużny, jeżeli przedmiotem obu długów są sumy pieniężne albo rzeczy zamienne tego samego gatunku i jakości, a obie wierzytelności są wymagalne i zaskarżalne.

§ 2. Gdy dłużnik oświadczy wierzycielowi, że korzysta z prawa potrącenia, obie wierzytelności uważane będą za wzajemnie umorzone w całości lub w części z chwilą, kiedy stały się możliwe do potrącenia.

Art. 255. Dłużnik może wykonać prawo potrącenia, chociażby miejsca płatności obu długów były różne, jednak winien w tym przypadku powetować stratę, jakaby wierzyciel poniósł z tego powodu.

Art. 256. § 1. Odroczenie wykonania zobowiązania, udzielone przez sąd lub bezpłatnie przez wierzyciela, nie przeszkadza potrąceniu.

§ 2. Wierzytelność przedawniona może być potrącona, jeżeli w czasie, gdy potrącenie stało się możliwe, nie była jeszcze przedawniona.

Art. 257. Jeżeli między dwiema osobami istnieje kilka długów, nadających się do potrącenia, przy potrąceniu ich stosuje się przepisy o zarachowaniu zapłaty.

Art. 258. Zajęcie wierzytelności przez osobę trzecią wyłącza umorzenie jej przez potrącenie tylko wtedy, gdy dłużnik stał się wierzycielem już po zajęciu.

Art. 259. Wbrew woli wierzyciela nie mogą być umorzone przez potrącenie ze strony dłużnika:

- 1) wierzytelności, dotyczące zwrotu rzeczy, oddanych na przechowanie, użyczonych lub samowolnie zabranych;
- 2) wierzytelności z tytułu alimentów oraz wierzytelności nie ulegające zajęciu;
- 3) wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę, jeżeli wynagrodzenie nie przenosi tysiąca dwustu złotych miesięcznie.

Art. 260. Poręczyciel może potrącić to, co wierzyciel winien jest dłużnikowi głównemu, lecz dłużnik główny nie może potrącić tego, co wierzyciel winien jest poręczycielowi.

Art. 261. Dłużnik może potrącić wobec jednego z wierzycieli solidarnych to, co mu jest winien inny wierzyciel solidarny.

Art. 262. Kto z mocy umowy obowiązany jest do świadczenia na rzecz osoby trzeciej, ten nie może potrącić wierzytelności, służącej mu przeciw temu, z kim zawarł umowę.

DZIAŁ III.

Odnowienie.

Art. 263. Jeżeli dłużnik, w celu umorzenia zobowiązania, za zgodą wierzyciela zobowiąże się świadczyć co innego, niż był obowiązany, albo choćby to samo, lecz z innej podstawy prawnej, zobowiązanie wygasa przez odnowienie.

Art. 264. § 1. Odnowienia nie domniemywa się.

§ 2. Zmiany w zobowiązaniu, dotyczące jedynie czasu, miejsca lub sposobu spełnienia świadczenia, oraz zmiany w zabezpieczeniu, oprocentowaniu lub innych dodatkowych świadczeniach, jak również wystawienie nowego dokumentu, nie stanowią same przez się odnowienia.

Art. 265. § 1. Wydanie wierzycielowi weksłu lub czeku, opatrzonego weksłowo lub czekowo obowiązującym podpisem dłużnika albo innych osób, nie stanowi odnowienia, jeżeli tego wyraźnie nie umówiono.

§ 2. Kto otrzymuje od dłużnika weksel lub czek, nie zwalniając go z pierwotnego zobowiązania,

ten odpowiedzialny jest względem dłużnika za szkodę, wyrządzoną uchybieniem przepisom weksłowym lub czekowym.

Art. 266. Gdy wierzytelność pierwotna zostaje umorzona przez odnowienie, zabezpieczenia prawem zastawu albo poręczeniem mogą być utrzymane w mocy, jeżeli zastawca i poręczyciel na to się zgodzą.

DZIAŁ IV.

Niemożliwość świadczenia.

Art. 267. § 1. Gdy spełnienie świadczenia stało się niemożliwe skutkiem okoliczności, za które dłużnik nie odpowiada, zobowiązanie wygasa.

§ 2. Dłużnik, zwolniony skutkiem niemożliwości od obowiązku świadczenia w całości lub części, traci prawo do świadczenia wzajemnego w całości lub części, a gdy je już otrzymał, obowiązany jest do zwrotu.

§ 3. Gdy w zobowiązaniu wzajemnym świadczenie jednej strony stanie się niemożliwe do wykonania tylko w części, druga strona może odstąpić od umowy, jeżeli z natury zobowiązania albo z celu, zamierzonego przez strony, wynika, że częściowe wykonanie zobowiązania nie ma dla strony uprawnionej znaczenia.

Art. 268. Jeżeli rzecz, będąca przedmiotem świadczenia, została utracona, a dłużnikowi służy z tego tytułu roszczenia odszkodowawcze przeciwko osobom trzecim, obowiązany on jest ustąpić wierzycielowi te roszczenia lub uzyskane odszkodowanie.

DZIAŁ V.

Wygaśnięcie lub zmiana zobowiązań ze względu na nadzwyczajne wypadki.

Art. 269. Gdyby z powodu nadzwyczajnych wypadków, jako to: wojny, zarazy, zupełnego nieurodzaju i innych klęsk żywiołowych, świadczenie było połączone z nadmiernymi trudnościami lub groziło jednej ze stron rażącą stratą, czego strony nie mogły przewidzieć przy zawarciu umowy, sąd może, jeżeli uzna to za konieczne według zasad dobrej wiary, po rozważeniu interesów obu stron, oznaczyć sposób wykonania, wysokość świadczenia lub nawet rozwiązać umowę.

DZIAŁ VI.

Dobrowolne zwolnienie z długu i rozwiązanie umowy.

Art. 270. Zobowiązanie wygasa, gdy wierzyciel zwalnia dłużnika z długu, a dłużnik zwolnienie to przyjmuje.

Art. 271. Umowne zobowiązania wzajemne wygasają, gdy obie strony zgodnie postanowią, że umowę rozwiązują.

Art. 272. Zobowiązanie bezterminowe o charakterze ciągłym wygasa po wypowiedzeniu przez dłużnika lub wierzyciela z zachowaniem terminów umownych, ustawowych lub zwyczajowych, a w braku tychże, niezwłocznie po wypowiedzeniu.

DZIAŁ VII.

Przedawnienie.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 273. § 1. Dłużnik może uchylić się od świadczenia, gdy powoła się na upływ czasu, pociągający za sobą według ustawy przedawnienie wierzytelności.

§ 2. Sąd nie może z urzędu uwzględnić przedawnienia.

Art. 274. Zrzeczenie się prawa korzystania z przedawnienia, dokonane przed upływem terminu przedawnienia, jako też zgoda stron na skrócenie lub przedłużenie terminu przedawnienia, są nieważne.

Art. 275. Przedawnienie wierzytelności nie pozbawia wierzyciela prawa uzyskania zaspokojenia z rzeczy ruchomej, otrzymanej w zastaw.

Rozdział II.

Bieg przedawnienia.

Art. 276. Bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym wierzytelność stała się wymagalna, a w przypadku, gdy wymagalność zależy od woli wierzyciela, od dnia, w którym wierzyciel mógł tę wolę wyrazić.

Art. 277. Bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty zawieszają się:

- 1) względem wierzytelności dzieci przeciwko rodzicom, przez czas trwania władzy rodzicielskiej;
- 2) względem wierzytelności osób, pozbawionych zdolności do działań prawnych lub w niej ograniczonych, przeciwko osobom i władzom, sprawującym opiekę lub kuratelę, przez czas trwania opieki lub kurateli;
- 3) względem wierzytelności jednego z małżonków przeciwko drugiemu, przez czas trwania małżeństwa;
- 4) względem wszelkich wierzytelności, gdy z powodu zawieszenia wymiaru sprawiedliwości albo siły wyższej nie można ich dochodzić przed sądami polskimi.

Art. 278. § 1. Przedawnienie biegnie przeciwko osobom pozbawionym zdolności do działań prawnych lub w niej ograniczonym, chociażby osoby te nie miały przedstawiciela ustawowego.

§ 2. Jednakże termin przedawnienia nie może się skończyć wcześniej, niż po upływie dwóch lat od chwili, gdy ustanowiono przedstawiciela, albo gdy ustała przyczyna jego ustanowienia.

§ 3. Gdy termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata, bieg przedawnienia rozpoczyna się od chwili ustanowienia przedstawiciela lub ustania przyczyny jego ustanowienia.

Art. 279. Bieg przedawnienia przerywa się:

- 1) przez uznanie wierzytelności ze strony dłużnika;
- 2) przez wniesienie pozwu, przypozwanie, podniesienie zarzutu potrącenia w procesie, wniosek

o nadanie klauzuli wykonalności lub o wszczęcie egzekucji, zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu układowym lub upadłościowym, zgłoszenie u inspektora pracy wierzytelności z tytułu umowy o pracę oraz wogóle przez każdą czynność w postępowaniu sądowym, rozjemczym lub w postępowaniu przed sądem polubownym, przedsięwziętą przez wierzyciela celem ustalenia, zabezpieczenia lub dochodzenia wierzytelności.

Art. 280. § 1. Po każdym przerwaniu biegu przedawnienia rozpoczyna się na nowo.

§ 2. Jeżeli przerwanie nastąpiło przez wniesienie pozwu, przypozwanie lub podniesienie zarzutu potrącenia w procesie, bieg przedawnienia rozpoczyna się na nowo dopiero od chwili prawomocnego rozstrzygnięcia lub innego zakończenia sporu. Jeżeli postępowanie uległo zawieszeniu na zgodny wniosek obu stron, albo wskutek niestawiennictwa obu stron lub jednej z nich, bieg przedawnienia rozpoczyna się na nowo z ostatnią czynnością procesową stron lub sądu.

§ 3. Jeżeli przerwanie nastąpiło przez zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu układowym lub upadłościowym, bieg przedawnienia rozpoczyna się na nowo z chwilą zakończenia tego postępowania.

Rozdział III.

Terminy przedawnienia.

Art. 281. Każda wierzytelność ulega przedawnieniu z upływem lat dwudziestu, jeżeli ustawa inaczej nie stanowi.

Art. 282. Z upływem lat pięciu ulegają przedawnieniu:

- 1) wierzytelności z tytułu czynszu najmu i czynszu dzierżawnego;
- 2) wierzytelności z zaległych świadczeń okresowych, powstałe z mocy ustawy lub umów, jeżeli ustawa nie przewiduje innego terminu;
- 3) odsetki umowne i ustawowe;
- 4) wierzytelności osób, należących do wolnych zawodów, oraz osób, załatwiających cudze sprawy z urzędu lub dobrowolnie, z tytułu wynagrodzenia za świadczenia i zwrotu poniesionych wydatków, tudzież wierzytelności z tytułu zaliczek, danych tymże osobom.

Art. 283. § 1. Z upływem lat trzech ulegają przedawnieniu wierzytelności z tytułu naprawienia szkody, wyrządzonej czynem niedozwolonym.

§ 2. Termin ten liczy się od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie, obowiązanej do odszkodowania.

§ 3. W każdym razie wierzytelność przedawnia się z upływem lat dwudziestu od dnia spełnienia czynu, wyrządzającego szkodę.

§ 4. Jeżeli szkoda wynikła ze zbrodni lub występku, wierzytelność ulega przedawnieniu dwudziestoletniemu, licząc od dnia popełnienia przestępstwa.

Art. 284. Z upływem lat trzech ulegają przedawnieniu wierzytelności pracowników z tytułu wynagrodzenia za pracę i zwrotu poniesionych wydat-

ków, tudzież wierzytelności pracodawców z tytułu udzielonych zaliczek.

Art. 285. Z upływem lat dwóch ulegają przedawnieniu:

1) wierzytelności przemysłowców, rzemieślników i kupców z tytułu dokonania robót i dostarczenia towarów, tudzież wierzytelności rolników z tytułu dostarczenia płodów rolniczych lub leśnych;

2) wierzytelności z tytułu utrzymania, pielęgnowania, wychowania lub nauki, przypadające osobom, trudniącym się tem zawodowo, albo utrzymującym zakłady, na ten cel przeznaczone;

3) wierzytelności przedsiębiorstw prowadzących hotele, pokoje umeblowane, domy zajezdne i wszelkiego rodzaju jadalnie, z tytułu należności za dostarczone gościom mieszkanie, utrzymanie i usługi, oraz z tytułu wydatków dla nich poniesionych.

Art. 286. Przedawnienie, przewidziane w artykułach 282, 284 i 285, następuje, chociażby świadczenia okresowe, praca, roboty i dostarczanie trwały w dalszym ciągu.

Art. 287. § 1. Gdy nastąpiła kapitalizacja załączonych świadczeń okresowych lub odsetek, gdy nastąpiło zamknięcie rachunku, uznanie długu na piśmie lub stwierdzenie długu prawomocnym wyrokiem, wierzytelności w ten sposób ustalone ulegają ogólnemu przedawnieniu dwudziestoletniemu, licząc od dnia ich ustalenia.

§ 2. Jeżeli wierzytelność, ustalona w powyższy sposób, obejmuje świadczenia okresowe lub odsetki płatne w przyszłości, świadczenia te lub odsetki ulegają przedawnieniu pięcioletniemu.

TYTUŁ V.

ZASKARŻANIE CZYNNOSCI DŁUŻNIKA, ZDZIAŁANYCH ZE SZKODĄ WIERZYCIELI.

Art. 288. § 1. Wierzyciele mogą żądać, aby czynności prawne, dokonane przez dłużnika z ich szkodą, były uznane w stosunku do nich za bezskuteczne.

§ 2. Z żądaniem tem wierzyciele mogą wystąpić w drodze powództwa albo zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która skutkiem czynności prawnej dłużnika nabyła prawo, albo zwolniona została od obowiązku, jeżeli dłużnik przedsięwziął czynność ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tem wiedziała lub wiedzieć była powinna i jeżeli pozostały majątek dłużnika nie wystarcza na zupełne pokrycie wierzytelności.

§ 3. Jeżeli z czynności prawnej dłużnika osiąga korzyść osoba, będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że wiedziała o świadomem działaniu ze szkodą wierzycieli.

§ 4. Czynność prawna dłużnika może być uznana za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela, chociażby wierzytelność powstała po dokonaniu czynności.

Art. 289. § 1. Jeżeli osoba trzecia osiągnęła korzyść pod tytułem darmym, wierzyciel może zaskarżyć czynność prawną dłużnika bez względu na

to, czy obdarowany wiedział lub powinien był wiedzieć o tem, że dłużnik miał świadomość pokrzywdzenia wierzycieli.

§ 2. Jeżeli czynność taka została dokonana przez dłużnika nie dawniej, niż na rok przed powstaniem wierzytelności, wierzyciel może ją zaskarżyć nawet bez względu na to, czy dłużnik miał świadomość pokrzywdzenia wierzycieli.

Art. 290. Wierzyciel może dochodzić praw, przyznanych mu w tytule niniejszym, przeciwko następcy szczególnemu osoby, która z dłużnikiem czynność zawarła, jeżeli następca uzyskał korzyść pod tytułem darmym, albo jeżeli wiedział o okolicznościach, które uzasadniały prawa wierzycieli przeciwko jego poprzednikowi.

Art. 291. Kto osiągnął korzyść z czynności dłużnika, dokonanej ze szkodą wierzycieli, ten może zwolnić się od ich roszczeń bądź przez zaspokojenie ich wierzytelności, bądź przez wskazanie mienia dłużnika, dostatecznego do ich zaspokojenia.

Art. 292. W razie uznania czynności dłużnika za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela, korzystającego z prawa zaskarżenia, wierzyciel ten z wyłączeniem innych wierzycieli może poszukiwać swego zaspokojenia na tem, co skutkiem zaskarżonej czynności wyszło z majątku dłużnika lub do niego nie weszło.

Art. 293. § 1. Wierzyciele nie mogą dochodzić sądownie praw, przyznanych im w tytule niniejszym, po upływie lat pięciu od daty dokonania czynności przez dłużnika.

§ 2. Jednakże przed upływem powyższego terminu wierzyciel może zawiadomić osobę, przeciwko której chce dochodzić swych roszczeń, o zamiarze zaskarżenia czynności dłużnika, dokonanej z jego szkodą, a wówczas powyższy termin liczyć się będzie od daty zawiadomienia. Zawiadomienie winno nastąpić przez notariusza lub komornika.

TYTUŁ VI.

SPRZEDAŻ I ZAMIANA.

DZIAŁ I.

Sprzedaż.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 294. Przez umowę sprzedaży sprzedawca zobowiązuje się przenieść własność rzeczy lub inne prawo majątkowe na kupującego, który zobowiązuje się zapłacić określoną cenę.

Art. 295. Przedmiotem sprzedaży mogą być także prawa, mające powstać w przyszłości.

Art. 296. § 1. Cenę można określić przez wskazanie podstaw do ustalenia jej w przyszłości.

§ 2. Jeżeli strony zgodziły się na cenę rynkową lub giełdową, rozumieć należy, w razie wątpliwości, przeciętną cenę rynkową lub giełdową w miej-

scu i czasie, w których przedmiot sprzedaży ma być kupującemu wydany.

§ 3. Jeżeli w tem miejscu ceny takiej niema, stosuje się cenę rynkową lub giełdową miejsca, którego ceny według przyjętego zwyczaju uważane są tam za rozstrzygające.

Art. 297. Jeżeli określenie ceny pozostawiono słusznemu uznaniu jednej ze stron lub osoby trzeciej, w razie sporu sąd cenę ustali.

Art. 298. Brak określenia ceny przez strony nie pociąga za sobą nieważności sprzedaży, jeżeli z okoliczności wynika, że strony miały na myśli zwykłe ceny, przyjęte wogóle w obrocie lub w ich stosunkach wzajemnych.

Rozdział II.

Obowiązki sprzedawcy.

Art. 299. § 1. Sprzedawca jest obowiązany spełnić wszystko, czego wymaga przeniesienie sprzedanego prawa na kupującego i powstrzymać się od wszelkich czynności, któreby mogły udaremnić lub utrudnić przeniesienie prawa.

§ 2. Sprzedawca własności rzeczy nieruchomości winien zwolnić nieruchomość od obciążeń, wynikających z hipotek i zaległości uprzywilejowanych, o ile kupujący nie przyjął na siebie tych obciążeń i zaległości, niemniej obowiązany jest postarać się o wykreślenie praw, które są wpisane do księgi hipotecznej (gruntowej), lecz nie istnieją.

Art. 300. § 1. Sprzedawca własności rzeczy obowiązany jest wydać tę rzecz kupującemu w umówionym czasie i miejscu z wszystkimi przynależnościami, w umowie nie wyłączone.

§ 2. Sprzedawca innego prawa obowiązany jest umożliwić kupującemu jego wykonywanie, a jeżeli do tego potrzebne jest posiadanie rzeczy, obowiązany jest ją wydać.

Art. 301. § 1. Jeżeli rzecz ma być przesłana kupującemu, uważa się ją, w braku odmiennej umowy, za wydaną, gdy sprzedawca odda ją, celem dostarczenia na miejsce przeznaczenia, osobie lub zakładowi, zawodowo trudniącym się przewozem rzeczy tego rodzaju.

§ 2. Sprzedawca winien z należytą starannością dokonać wyboru osoby lub zakładu, którym poleca przesłanie rzeczy.

§ 3. Jeżeli kupujący dał sprzedawcy szczególne wskazówki co do sposobu dostarczenia rzeczy sprzedanej, a sprzedawca bez usprawiedliwionych powodów od tych wskazówek odstąpił, odpowiada za wynikłą szkodę.

Art. 302. Sprzedawca winien udzielić kupującemu potrzebnych wyjaśnień o stosunkach prawnych i faktycznych, dotyczących przedmiotu sprzedaży, oraz wydać posiadane przez siebie dokumenty, odnoszące się do sprzedanego prawa i sposobu korzystania z niego. Jeżeli treść takiego dokumentu dotyczy także innych praw, sprzedawca winien wydać wyciąg uwierzytelniony.

Art. 303. Koszty wydania, w szczególności zmierzania, zważenia i opakowania, ponosi sprzedawca, koszty odbioru i przesłania ponosi kupujący, wszelkie zaś inne koszty, związane ze sprzedażą, ponoszą obie strony po połowie.

Rozdział III.

Korzyści i ciężary. Niebezpieczeństwo.

Art. 304. § 1. Z chwilą wydania rzeczy sprzedanej przechodzą na kupującego korzyści i ciężary oraz niebezpieczeństwo przypadkowej utraty lub uszkodzenia.

§ 2. Jeżeli własność sprzedanej nieruchomości przechodzi na kupującego przed jej wydaniem, skutki te, w braku odmiennej umowy, powstają już z chwilą przejścia własności.

§ 3. Jeżeli strony przyjęły inną chwilę rozliczenia się co do korzyści i ciężarów, wówczas, w razie wątpliwości, niebezpieczeństwo przypadkowej utraty lub uszkodzenia rzeczy przechodzi na kupującego z tą chwilą.

Art. 305. § 1. Jeżeli umowę sprzedaży zawarto pod warunkiem zawieszającym, a rzecz została wydana, korzyści i ciężary oraz niebezpieczeństwo przypadkowej utraty lub uszkodzenia rzeczy przechodzą na kupującego dopiero z chwilą ziszczenia się warunku.

§ 2. Jeżeli umowę sprzedaży zawarto pod warunkiem rozwiązującym, korzyści i ciężary oraz niebezpieczeństwo przypadkowej utraty lub uszkodzenia rzeczy przechodzą na kupującego jak przy sprzedaży bezwarunkowej; jednakże w razie ziszczenia się warunku przechodzą one z powrotem na sprzedawcę z chwilą, gdy rzecz została mu zwrócona, a przy nieruchomościach z chwilą odzyskania własności, jeżeli sprzedawca odzyskał własność rzeczy przed jej zwrotem.

Rozdział IV.

Rękojmia za wady prawne i fizyczne.

Oddział 1. Przepisy ogólne.

Art. 306. § 1. Sprzedawca obowiązany jest do rękojmi, jeżeli się okaże, iż sprzedane przezeń prawo służy w całości lub części osobie trzeciej, jest ograniczone lub obciążone, albo nie istnieje (wady prawne).

§ 2. Sprzedawca obowiązany jest do rękojmi, jeżeli rzecz sprzedana nie posiadała w chwili wydania właściwości, o których istnieniu zapewnił kupującego, albo jeżeli miała wady, zmniejszające jej wartość lub użyteczność ze względu na cel, w umowie oznaczony, albo z natury lub przeznaczenia rzeczy wynikający (wady fizyczne).

Art. 307. Sprzedawca jest zwolniony od obowiązku rękojmi, jeżeli kupujący wiedział o wadzie w czasie zawarcia umowy, a gdy chodzi o rzeczy oznaczone tylko co do gatunku, jeżeli kupujący wiedział o wadzie w czasie wydania.

Art. 308. Strony mogą przez umowę odpowiedzialność z tytułu rękojmi rozszerzyć, ograniczyć

lub wyłączyć. Jednakże wyłączenie lub ograniczenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi jest nieważne, jeżeli sprzedawca zataił podstępnie przed kupującym wadę przedmiotu sprzedaży.

Art. 309. Jeżeli kupujący odstępuje od umowy z powodu wady, obie strony winny sobie nawzajem zwrócić otrzymane świadczenia według przepisów, dotyczących umownego prawa odstąpienia.

Art. 310. Jeżeli kupujący żąda obniżenia ceny z powodu wady, następuje ono w takim stosunku, w jakim wartość przedmiotu sprzedaży, wolnego od wad, pozostaje do jego wartości, obliczonej z uwzględnieniem istniejących wad.

Oddział 2. Rękojmia za wady prawne.

Art. 311. Sprzedawca nieruchomości nie jest obowiązany do rękojmi za publiczno-prawne ciężary i ograniczenia, którym nieruchomość podlega.

Art. 312. § 1. Sprzedawca wierzytelności odpowiada za wypłacalność dłużnika w chwili przelewu tylko o tyle, o ile taką odpowiedzialność na siebie przyjął.

§ 2. Przy sprzedaży papierów wartościowych sprzedawca odpowiada z tytułu rękojmi w razie wszczęcia postępowania umarzającego, gdy ogłoszenie o wszczęciu tego postępowania nastąpiło przed zawarciem umowy.

Art. 313. Kupujący może dochodzić praw z tytułu rękojmi, chociażby osoba trzecia nie wystąpiła przeciw niemu sądownie z roszczeniem do przedmiotu sprzedaży, jeżeli udowodni istnienie wady prawnej.

Art. 314. Kupujący, pozwany sądownie przez osobę trzecią, roszczącą sobie prawo do przedmiotu sprzedaży, obowiązany jest niezwłocznie przypozwać sprzedawcę. Gdyby tego zaniechał, a osoba trzecia uzyskała wyrok dla siebie korzystny, sprzedawca zwolniony będzie od rękojmi, o ile wykaże, iż jego udział w procesie przyczyniłby się do zapadnięcia wyroku, pomyślnego dla kupującego.

Art. 315. § 1. Jeżeli sprzedane prawo służy w całości osobie trzeciej albo nie istnieje, kupujący może od umowy odstąpić.

§ 2. Jeżeli sprzedane prawo służy osobie trzeciej tylko częściowo, albo istnieje tylko w mniejszej rozciągłości, kupujący może żądać obniżenia ceny, a jeżeli z okoliczności wynika, że nie zawarłby umowy, gdyby był o tem wiedział, może od umowy odstąpić. Te same prawa służą kupującemu w przypadku, gdy przedmiot sprzedaży jest obciążony.

Art. 316. Umowne wyłączenie rękojmi za wady prawne przedmiotu sprzedaży nie zwalnia sprzedawcy od obowiązku zwrotu otrzymanej ceny kupującemu, pozbawionemu przedmiotu sprzedaży, chyba kupujący wiedział, iż nabyte prawo jest sporne lub nabył je na własne niebezpieczeństwo.

Art. 317. § 1. Kupujący, który odstępuje od umowy albo domaga się obniżenia ceny, może żądać od sprzedawcy naprawienia szkody, jaką poniósł przez to, że zawarł umowę, nie wiedząc o wadzie

prawnej; w szczególności może żądać zwrotu kosztów spowodowanych procesem, a także zwrotu nakładów poczynionych na rzecz, o ile wskutek pozbawienia go rzeczy nie miał z nich korzyści, a nie otrzymał wynagrodzenia od osoby trzeciej.

§ 2. Sprzedawca odpowiada wobec kupującego również za wszelką inną szkodę, chybaby udowodnił, że nie ponosi żadnej winy.

Art. 318. Jeżeli kupujący uniknął utraty nabytego prawa w całości lub w części, albo skutków ograniczenia lub obciążenia prawa na rzecz osoby trzeciej przez zapłatę sumy pieniężnej lub spełnienie innego świadczenia, sprzedawca może zwolnić się od obowiązku rękojmi, zwracając kupującemu zapłaconą sumę lub wartość spełnionego świadczenia wraz z odsetkami ustawowymi i kosztami.

Art. 319. § 1. Roszczeń z tytułu rękojmi za wady prawne nie można dochodzić sądownie po upływie lat trzech, jeżeli chodzi o nieruchomości, w innych zaś przypadkach po upływie roku; terminy te biegną od chwili, kiedy kupujący dowiedział się o faktach, uzasadniających rękojmię; w przypadkach, gdy kupujący dowiedział się o tych faktach dopiero z pozwu, wniesionego przez osobę trzecią, terminy powyższe biegną od daty uprawomocnienia się wyroku.

§ 2. W drodze zarzutu kupujący może żądać rękojmi także po upływie powyższych terminów, jeżeli przed ich upływem zawiadomił sprzedawcę o wadzie.

§ 3. Sprzedawca nie może korzystać z upływu tych terminów, jeżeli wadę podstępnie zataił.

Oddział 3. Rękojmia za wady fizyczne.

Art. 320. Jeżeli sprzedawca nieruchomości zapewnił kupującego, że ma ona oznaczony obszar, odpowiada za obszar tak, jak za pewną oznaczoną właściwość.

Art. 321. Przy sprzedaży według próbki lub wzoru rozumie się, że istnienie właściwości, jakie ma próbka lub wzór, jest przez sprzedawcę zapewnione.

Art. 322. Sprzedawca nie odpowiada z tytułu rękojmi za wady fizyczne, powstałe po przejściu niebezpieczeństwa na kupującego, chyba że wady wynikły z przyczyny, tkwiącej już poprzednio w rzeczy sprzedanej.

Art. 323. Jeżeli w chwili zawarcia umowy, a gdy chodzi o rzeczy oznaczone tylko co do gatunku, w chwili wydania, kupujący mógł dowiedzieć się o wadach rzeczy przy dołożeniu zwykłej uwagi, ma on prawa z tytułu rękojmi tylko wtedy, gdy go sprzedawca zapewnił, że wady nie istnieją, albo gdy ich istnienie podstępnie zataił.

Art. 324. § 1. Kupujący traci prawa z tytułu rękojmi:

1) jeżeli nie zawiadomi sprzedawcy o wadzie w ciągu miesiąca od jej wykrycia;

2) jeżeli w przypadkach, w których zbadanie rzeczy jest przyjęte, nie zawiadomi sprzedawcy o wadzie w ciągu miesiąca po upływie czasu, w którym przy należytej staranności mógł ją wykryć.

§ 2. Jeżeli zawiadomienie było pisemne lub telegraficzne, wystarcza, aby w powyższym terminie pismo lub telegram były wysłane.

§ 3. Utrata praw w tych przypadkach nie następuje, jeżeli sprzedawca wadę podstępnie zataił, albo jeżeli miejsce zamieszkania sprzedawcy nie jest kupującemu wiadome.

Art. 325. § 1. W przypadku rękojmi za wady fizyczne kupujący może od umowy odstąpić albo żądać obniżenia ceny.

§ 2. Jeżeli przedmiotem sprzedaży są rzeczy zamienne, kupującemu służy wybór między prawami, przewidzianymi w paragrafie poprzedzającym, a żądaniem dostarczenia, zamiast rzeczy wadliwych, takiej samej ilości rzeczy tego samego gatunku, wolnych od wad, oraz naprawienia szkody, wynikłej z opóźnienia.

Art. 326. Jeżeli kupujący zawiadomił sprzedawcę o wadzie fizycznej sprzedanej rzeczy, sprzedawca może mu wyznaczyć odpowiedni termin do oświadczenia, czy pragnie od umowy odstąpić. Po upływie tego terminu odstąpienie jest niedopuszczalne.

Art. 327. Kupujący nieruchomości może odstąpić od umowy z powodu niezpełności zapewnionego obszaru tylko wtedy, gdy niezpełność jest tak znaczna, że utrzymanie umowy w mocy nie przedstawia dlań interesu.

Art. 328. Jeżeli kupujący odstępuje od umowy, obowiązany jest w szczególności zwrócić rzecz ze wszystkimi uzyskanymi korzyściami, sprzedawca zaś winien zwrócić otrzymaną cenę z odsetkami ustawowymi oraz wartość poczynionych przez kupującego nakładów koniecznych i użytecznych.

Art. 329. § 1. Jeżeli z powodu wad fizycznych rzeczy, nadesłanej z innej miejscowości, kupujący chce od umowy odstąpić, nie może odesłać rzeczy bez uprzedniego porozumienia się ze sprzedawcą; obowiązany jest postarać się o przechowanie rzeczy na koszt sprzedawcy aż do chwili, w której w normalnych warunkach sprzedawca będzie miał możliwość nią rozporządzić.

§ 2. Jeżeli zachodzi obawa, że rzecz ulegnie pogorszeniu, kupujący ma prawo, a nawet, gdy tego interes sprzedawcy wymaga, obowiązek sprzedać rzecz z zachowaniem należytej staranności. Powyższe prawo służy kupującemu również wtedy, gdy sprzedawca zwleka z rozporządzeniem rzeczą lub gdy jej przechowanie wymaga znacznych kosztów.

§ 3. O zamiarze sprzedaży kupujący powinien, w miarę możliwości, zawiadomić sprzedawcę, w każdym zaś razie powinien wysłać mu zawiadomienie niezwłocznie po dokonaniu sprzedaży.

Art. 330. § 1. Gdy z pomiędzy rzeczy sprzedanych tylko niektóre są wadliwe i dadzą się odłączyć od wolnych od wad, bez szkody dla obu stron, prawo kupującego do odstąpienia od umowy ogranicza się do rzeczy wadliwych.

§ 2. Odstąpienie od umowy co do rzeczy głównej pociąga za sobą odstąpienie od umowy co do rzeczy dodatkowej, ale nie odwrotnie.

Art. 331. § 1. Kupujący, który odstępuje od umowy albo domaga się obniżenia ceny lub dostarczenia rzeczy wolnych od wad zamiast wadliwych, może żądać naprawienia szkody, jakiej doznał przez to, że zawarł umowę, albo, gdy chodzi o rzeczy oznaczone tylko co do gatunku, przez to, że przyjął rzecz, nie wiedząc o jej wadzie.

§ 2. Sprzedawca odpowiada wobec kupującego również za wszelką inną szkodę, chybaby udowodnił, że nie ponosi żadnej winy.

Art. 332. Do sprzedaży zwierząt domowych, jako to: koni, bydła rogatego, owiec, kóz, trzody chlewnej, oraz innych zwierząt, które wymieni rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, stosuje się przepisy o rękojmi ze zmianami, wskazanymi w artykułach poniższych.

Art. 333. § 1. Sprzedawca odpowiada tylko za wady główne i tylko o tyle, o ile wyjdą najaw w ciągu oznaczonego terminu.

§ 2. Wady główne i terminy ich ujawnienia się (terminy rękojmi) oznaczy rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

§ 3. Za wady, nieoznaczone w tem rozporządzeniu, sprzedawca odpowiada wtedy, jeżeli taką odpowiedzialność wyraźnie na siebie przyjął.

Art. 334. Jeżeli w ciągu oznaczonego terminu wyjdzie najaw wada, za którą sprzedawca odpowiada, domniemywa się, że istniała już w chwili wydania zwierzęcia.

Art. 335. § 1. Kupujący traci prawa z tytułu rękojmi, jeżeli w ciągu tygodnia po wykryciu wady głównej nie zawiadomi o niej sprzedawcy.

§ 2. Jeżeli zawiadomienie było pisemne lub telegraficzne, wystarcza, aby w powyższym terminie pismo lub telegram były wysłane.

§ 3. Utrata praw nie następuje, jeżeli sprzedawca wadę podstępnie zataił, albo jeżeli miejsce zamieszkania sprzedawcy nie jest kupującemu wiadome.

Art. 336. § 1. Roszczeń z tytułu rękojmi za wady fizyczne nie można dochodzić sądownie po upływie roku, a gdy chodzi o wady budynku po upływie lat pięciu licząc od dnia otrzymania rzeczy przez kupującego.

§ 2. Jeżeli chodzi o wady zwierząt, termin ten wynosi sześć tygodni i biegnie od końca terminu rękojmi, ustanowionego w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

§ 3. W drodze zarzutu kupujący może żądać rękojmi także po upływie powyższych terminów, jeżeli przed ich upływem zawiadomił sprzedawcę o wadzie.

§ 4. Sprzedawca nie może korzystać z upływu tych terminów, jeżeli wadę podstępnie zataił.

Rozdział V.

Obowiązki kupującego.

Art. 337. § 1. Kupujący obowiązany jest zapłacić umówioną cenę, oraz odebrać rzecz, jeżeli sprzedawca ma obowiązek ją wydać.

§ 2. Jeżeli rzecz ma być przesłana z innej miejscowości, kupujący obowiązany jest zapłacić cenę dopiero po nadejściu rzeczy do miejsca przeznaczenia i po umożliwieniu mu jej zbadania.

Art. 338. Kupujący obowiązany jest zapłacić odsetki ustawowe od umówionej ceny od chwili, w której uzyskał możliwość korzystania z nabytego prawa, chyba że według umowy cena ma być zapłacona w terminie późniejszym.

Rozdział VI.

Sprzedaż na próbę.

Art. 339. § 1. Sprzedaż na próbę lub z zastrzeżeniem obejrzenia uważa się, w razie wątpliwości, za zawartą pod warunkiem zawieszającym, że kupujący uzna przedmiot sprzedaży za dobry. W braku oznaczenia w umowie czasu próby lub obejrzenia sprzedawca może wyznaczyć kupującemu odpowiedni termin.

§ 2. Warunek uważa się za ziszczone, jeżeli kupujący rzecz odebrał, a nie złożył oświadczenia przed upływem terminu umówionego lub wyznaczonego.

Rozdział VII.

Prawo odkupu.

Art. 340. Prawo odkupu może być zastrzeżone w umowie sprzedaży na czas nie przenoszący lat pięciu, zastrzeżone zaś na czas dłuższy ulega skróceniu do lat pięciu. Prawo to wykonywane jest przez oświadczenie sprzedawcy, skierowane do kupującego.

Art. 341. § 1. Z chwilą wykonania prawa odkupu kupujący obowiązany jest przenieść zpowrotem na sprzedawcę nabyte prawo za zwrotem ceny i kosztów sprzedaży oraz nakładów koniecznych i użytecznych; zwrot nakładów użytecznych należy się kupującemu tylko do wysokości przycosta wartości, istniejącego w chwili odkupu, w porównaniu z wartością rzeczy w chwili otrzymania jej przez kupującego.

§ 2. Jeżeli strony określiły w umowie sprzedaży cenę odkupu przenoszącą cenę i koszty sprzedaży, sprzedawca może żądać obniżenia ceny odkupu do wartości przedmiotu sprzedaży w chwili wykonania prawa odkupu, jednak nie niżej kwoty, która musiałaby zapłacić w myśl paragrafu poprzedzającego.

Art. 342. Jeżeli kupujący, mimo zastrzeżenia prawa odkupu przez sprzedawcę, zbył lub obciążił nabyte prawo albo dokonał istotnych zmian rzeczy, obowiązany jest usunąć prawa osób trzecich albo dokonać zmiany, a gdyby to było niemożliwe, dać odszkodowanie.

Art. 343. Prawo odkupu służy sprzedawcy przeciwko osobom trzecim jeżeli przedmiot sprzedaży nabyły, wiedząc o zastrzeżonym prawie odkupu, albo jeżeli prawo to było ujawnione w księdze hipotecznej (gruntowej).

Art. 344. § 1. Prawo odkupu jest niezbywalne i niepodzielne.

§ 2. Jeżeli jest kilku uprawnionych do odkupu, a niektórzy z nich nie wykonywają tego prawa, pozostali mogą je wykonać w całości.

Rozdział VIII.

Prawo pierwokupu.

Art. 345. Kto zastrzegł sobie prawo pierwokupu, może je wykonać przez oświadczenie skierowane do zobowiązanego, gdy ten zawarł z osobą trzecią umowę sprzedaży prawa, do którego się odnosi zastrzeżenie pierwokupu.

Art. 346. § 1. Zobowiązany może zawrzeć z osobą trzecią umowę sprzedaży prawa, do którego się odnosi zastrzeżenie pierwokupu, jedynie pod warunkiem zawieszającym, że uprawniony nie wykona prawa pierwokupu.

§ 2. Zobowiązany powinien niezwłocznie zawiadomić uprawnionego do pierwokupu o treści umowy, zawartej z osobą trzecią.

§ 3. Prawo pierwokupu co do nieruchomości można wykonać w ciągu miesiąca, co do innych rzeczy w ciągu tygodnia od otrzymania tego zawiadomienia, jeżeli nie ustanowiono innych terminów.

§ 4. Jeżeli zawiadomienie uprawnionego o sprzedaży jest niewykonalne z powodu okoliczności, za które zobowiązany nie odpowiada, prawo pierwokupu upada.

Art. 347. Jeżeli zobowiązany sprzedał nabyte prawo osobie trzeciej bezwarunkowo, albo jeżeli nie zawiadomił uprawnionego do pierwokupu o sprzedaży lub podał do jego wiadomości warunki sprzedaży niezgodne z rzeczywistością, uprawniony może żądać od niego odszkodowania, a w przypadku złej wiary osoby trzeciej może wykonać prawo pierwokupu wobec tej osoby; termin do wykonania pierwokupu bieć będzie wówczas od dnia, w którym uprawniony dowiedział się o uchybieniu ze strony zobowiązanego.

Art. 348. § 1. Przez wykonanie prawa pierwokupu przychodzi do skutku umowa sprzedaży między zobowiązanym a uprawnionym, pod temi samemi warunkami, pod jakimi zobowiązany zawarł umowę z osobą trzecią. Jednakże postanowienia umowy z osobą trzecią, mające na celu udaremnienie prawa pierwokupu, są bezskuteczne względem uprawnionego.

§ 2. Jeżeli umowa z osobą trzecią przewiduje świadczenia dodatkowe, których uprawniony do pierwokupu nie mógłby spełnić, może on wykonać prawo pierwokupu, uszczuplając wartość tych świadczeń; jeżeli nie dają się ocenić w pieniądzu, a bez nich umowa z osobą trzecią nie byłaby doszła do skutku, prawo pierwokupu upada.

Art. 349. § 1. Jeżeli przedmiotem umowy z osobą trzecią jest sprzedaż prawa, do którego się odnosi zastrzeżenie pierwokupu, łącznie z innemi prawami, nie związanemi z prawem pierwokupu, zobowiązany może żądać rozciągnięcia prawa pierwokupu na te prawa, o ile nie dają się one oddzielić bez uszczerbku dla niego. Żądanie takie winien połą-

czyć z zawiadomieniem uprawnionego do pierwokupu o zamierzonej sprzedaży.

§ 2. Jeżeli osoba trzecia na mocy umowy ma zapłacić cenę kupna w terminie późniejszym, uprawniony do pierwokupu może skorzystać z tego terminu tylko wtedy, gdy zabezpieczy zapłatę ceny.

Art. 350. § 1. Prawo pierwokupu jest niepodzielne i w braku odmiennej umowy niezbywalne.

§ 2. Jeżeli jest kilku uprawnionych do pierwokupu, a niektórzy z nich nie wykonywają tego prawa, pozostali mogą wykonać je w całości.

Art. 351. Jeżeli ustawa inaczej nie stanowi, przepisy rozdziału niniejszego stosuje się także w przypadkach, gdy prawo pierwokupu wynika z innych tytułów niż umowne.

DZIAŁ II.

Zamiana.

Art. 352. Przez umowę zamiany każda ze stron zobowiązuje się przenieść na drugą stronę własność rzeczy lub inne prawo majątkowe wzamian za zobowiązanie się do przeniesienia własności rzeczy lub innego prawa majątkowego.

Art. 353. Do zamiany stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży.

TYTUŁ VII.

DAROWIZNA.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 354. § 1. Przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się dokonać kosztem swego majątku bezpłatnego przysporzenia majątkowego na rzecz osoby obdarowanej.

§ 2. Darczyńca może obciążyć obdarowanego obowiązkiem spełnienia oznaczonego świadczenia.

Art. 355. Przepisów o darowiznie nie stosuje się:

1) jeżeli kto bez wynagrodzenia zobowiązuje się do usług lub daje drugiemu używanie rzeczy, chociażby zazwyczaj za te usługi lub danie używania pobierał wynagrodzenie;

2) jeżeli kto zrzeka się prawa, którego jeszcze nie nabył lub które nabył w takich warunkach, że w razie zrzeczenia się prawo uważa się za nienabyte;

3) o ile przyrzeczone lub dokonane przysporzenie majątkowe odpowiada obowiązkowi moralnemu, względem przyzwoitości lub zwyczajom.

Art. 356. Przedmiotem darowizny nie może być zbycie lub obciążenie użytkowaniem majątku przyszłego ani w całości, ani w części.

Art. 357. Kto wolę uczynienia darowizny oświadczył w sposób inny niż między obecnymi i nie bezpośrednio zapomocą telefonu lub innego środka porozumiewania się na odległość, a nie oznaczył terminu, w ciągu którego ma nastąpić przyjęcie, związany jest swem oświadczeniem aż do chwili przyję-

cia go lub odrzucenia przez drugą stronę; jednak może wezwać drugą stronę do złożenia oświadczenia, wyznaczając jej w tym celu odpowiedni termin. W razie bezskutecznego upływu tego terminu uważa się, że darowizna nie przyszła do skutku.

Art. 358. § 1. Jeżeli przysporzenie majątkowe na rzecz obdarowanego nie następuje przez samo zawarcie umowy lub równocześnie z nią, potrzeba do ważności darowizny, aby oświadczenie darczyńcy sporządzone było w formie aktu notarialnego.

§ 2. Jednakże późniejsze wykonanie darowizny uchyla skutki braku formy.

Rozdział II.

Obowiązki darczyńcy.

Art. 359. Do obowiązków darczyńcy stosuje się odpowiednio przepisy o obowiązkach sprzedawcy, z zachowaniem przepisów poniższych.

Art. 360. § 1. Darczyńca odpowiada za szkodę, wynikłą z niespełnienia lub nienależytego spełnienia świadczenia, tylko w razie złego zamiaru lub rażącego niedbalstwa.

§ 2. W przypadku opóźnienia w zapłacie darowanej sumy pieniężnej odsetki za opóźnienie należą się dopiero od dnia wniesienia pozwu.

Art. 361. Jeżeli rzecz darowana ma wady prawne lub fizyczne, darczyńca odpowiada za szkodę, jaką wyrządził obdarowanemu przez to, że, wiedząc o wadach, nie zawiadomił go o nich najpóźniej w chwili wydania rzeczy.

Rozdział III.

Spełnienie świadczenia, obciążającego obdarowanego.

Art. 362. § 1. Darczyńca ma prawo domagać się spełnienia świadczenia, obciążającego obdarowanego, jeżeli wykonał swe zobowiązania, wynikające z umowy darowizny, a świadczenie nie ma na celu wyłącznie korzyści obdarowanego.

§ 2. Prawo to przechodzi na spadkobierców darczyńcy.

§ 3. Jeżeli świadczenie leży w interesie publicznym, spełnienia świadczenia może żądać po śmierci darczyńcy także właściwa władza.

§ 4. Osoba trzecia, która odnosi korzyść ze świadczenia, może się domagać jego spełnienia według przepisów o umowach na rzecz osób trzecich.

Art. 363. § 1. Jeżeli obdarowany nie spełnia świadczenia bez uzasadnionej przyczyny, darczyńca lub jego spadkobiercy mogą żądać zwrotu przysporzenia majątkowego według przepisów o niesłusznym wzbogaceniu o tyle, o ile to przysporzenie musiałoby być użyte na spełnienie świadczenia.

§ 2. Zwrot przysporzenia uskutecznia się przez zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej, chociażby przedmiotem darowizny nie były pieniądze; jednak obdarowany może zwolnić się od obowiązku zapłaty tej sumy, zwracając przedmiot darowizny w naturze w stanie, w jakim się znajduje.

Rozdział IV.

Odwołanie darowizny.

Art. 364. Darczyńca może odwołać darowiznę jeszcze niewykonaną, jeżeli od chwili, kiedy ją był przyrzekł, jego stosunki majątkowe tak się zmieniły, że nie może wykonać darowizny bez uszczerbku dla własnego utrzymania, odpowiadającego jego stanowiisku społecznemu, oraz bez uszczerbku dla ciężących na nim ustawowych obowiązków alimentacyjnych.

Art. 365. Jeżeli darczyńca popadnie w niedostatek po wykonaniu darowizny, obdarowany, o ile jest jeszcze zubożony skutkiem darowizny, ma obowiązek dostarczać darczyńcy środków, których mu brakuje do utrzymania, odpowiadającego jego stanowiisku społecznemu, i do dopełnienia ciężących na nim ustawowych obowiązków alimentacyjnych. Obdarowany nie jest obowiązany płacić z tego tytułu więcej, niż wynoszą ustawowe odsetki od wartości zubożenia. Może się zwolnić od tego obowiązku, zwracając darczyńcy wartość wzbogacenia, będącego następstwem darowizny.

Art. 366. Darczyńca może odwołać darowiznę, nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności, zwłaszcza przez popełnienie czynu, stanowiącego przestępstwo albo ciężkie naruszenie obowiązków rodzinnych.

Art. 367. § 1. Darowizna nie może być odwołana z powodu niewdzięczności, jeżeli darczyńca przebaczył obdarowanemu, jak również po śmierci obdarowanego.

§ 2. Prawo odwołania darowizny z powodu niewdzięczności służy spadkobiercom darczyńcy, jeżeli istniało jeszcze w chwili jego śmierci, albo gdy powstało skutkiem tego, że obdarowany rozmyślnie pozbawił darczyńcę życia.

§ 3. Prawo odwołania darowizny z powodu niewdzięczności wygasa z upływem roku od chwili, kiedy uprawniony do odwołania dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego.

Art. 368. § 1. Odwołanie wykonywa się przez oświadczenie na piśmie, skierowane do obdarowanego.

§ 2. Zwrot przedmiotu darowizny następuje według przepisów o niesłusznym zubożeniu. Od chwili popełnienia czynu, uzasadniającego odwołanie, obdarowanego uważa się za będącego w złej wierze.

Art. 369. § 1. Przedstawiciel ustawowy osoby, pozbawionej zdolności do działań prawnych lub w niej ograniczonej, może domagać się sądownie unieważnienia darowizny, dokonanej przez tę osobę przed pozbawieniem jej zdolności do działań prawnych lub ograniczeniem tej zdolności, o ile darowizna, ze względu na wartość darowanego przedmiotu i brak poważnych pobudek moralnych, jest nadmierna.

§ 2. Unieważnienia darowizny nie można dochodzić sądownie po upływie lat dwóch od chwili jej wykonania.

TYTUŁ VIII.

NAJEM I DZIERŻAWA.

DZIAŁ I.

Najem.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 370. § 1. Przez umowę najmu wynajmujący zobowiązuje się dać najemcy używanie rzeczy przez czas oznaczony lub nieoznaczony za zapłatą umówionego czynszu.

§ 2. Czynsz może być oznaczony w pieniądzach lub w świadczeniach innego rodzaju.

Art. 371. Umowa najmu nieruchomości lub pomieszczenia, zawarta na czas oznaczony, dłuższy niż rok, powinna być pismem stwierdzona. To samo obowiązuje co do umów, zawartych na czas życia wynajmującego lub najemcy.

Art. 372. § 1. Najem nieruchomości, zawarty na czas dłuższy niż lat dwadzieścia pięć, i najem pomieszczenia, zawarty na czas dłuższy niż lat pięć, uważa się po upływie tych terminów za zawarty na czas nieoznaczony.

§ 2. Jeżeli czynsz w całości lub części jest oznaczony w pracy osobistej na rzecz wynajmującego, najem, zawarty na czas dłuższy niż lat pięć, uważa się po upływie lat pięciu, za zawarty na czas nieoznaczony.

Rozdział II.

Obowiązki wynajmującego.

Art. 373. § 1. Wynajmujący powinien wydać najemcy rzecz w terminie umówionym w stanie do umówionego użytku zdatnym i utrzymywać ją w takim stanie przez czas trwania najmu.

§ 2. Drobne naprawy i wydatki, połączone ze zwykłym użytkowaniem rzeczy, obciążają najemcę.

§ 3. Wynajmujący nie jest obowiązany do odbudowy rzeczy najętej, zniszczonej wskutek wypadku.

Art. 374. Gdyby przy wydaniu rzeczy najętej okazała się potrzeba napraw, które obciążają wynajmującego, albo gdyby taka potrzeba powstała w czasie trwania najmu, a wynajmujący, mimo otrzymania zawiadomienia, nie uskutecznił tych napraw w czasie odpowiednim, najemca może je uskutecznić na koszt wynajmującego.

Art. 375. § 1. Gdy w czasie wydania rzecz najęta ma wady, sprzeciwiające się umowie albo utrudniające jej używanie lub zmniejszające użyteczność, albo gdy takie wady powstaną później wskutek okoliczności, za które najemca nie odpowiada, wolny on jest przez czas trwania wady od obowiązku płacenia odpowiedniej części czynszu.

§ 2. Gdyby mimo istnienia wady czynsz został w całości zapłacony, najemca może żądać zwrotu w odpowiednim stosunku.

§ 3. Roszczenia o zwrot czynszu, zapłaconego mimo istnienia wady, nie można dochodzić sądownie

po upływie sześciu miesięcy od chwili zapłaty, a gdyby zapłata nastąpiła przed okazaniem się wady, od chwili okazania się wady.

Art. 376. § 1. Gdy rzecz najęta ma wady, które czynią przewidziany w umowie użytek niemożliwym, najemca może odstąpić od umowy, jeżeli wady te istniały już przy wydaniu, a gdy powstały później, jeżeli wynajmujący nie usunął ich w odpowiednim czasie, mimo że został o nich zawiadomiony, albo jeżeli usunąć się nie dadzą.

§ 2. Jeżeli wady najętego pomieszczenia są tego rodzaju, że zagrażają zdrowiu najemcy lub jego domowników, może on odstąpić od umowy, chociażby zgóry zrzekł się tego prawa.

Art. 377. Przepisy dwóch artykułów poprzedzających stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy ze względu na prawa osoby trzeciej rzecz najęta zostanie odebrana w całości lub w części, jak również w przypadku, gdy ze względu na te prawa najemca dozna przeszkody w używaniu rzeczy, określonej w umowie.

Art. 378. § 1. Gdy osoba trzecia dochodzi przeciwko najemcy praw do rzeczy najętej, któreby mu mogły przeszkodzić w wykonywaniu uprawnień, wynikających z umowy najmu, powinien on niezwłocznie zawiadomić o tem wynajmującego.

§ 2. Gdy najemca zaniecha tego zawiadomienia, odpowiada względem wynajmującego za wynikłą stąd szkodę.

Art. 379. W przypadku, gdy najemca dozna przeszkody w używaniu rzeczy najętej wskutek samowolnych czynów osób trzecich, nie roszcujących sobie żadnego prawa do tej rzeczy, może on, nawet nie zawiadamiając wynajmującego, wystąpić w imieniu własnem przeciwko tym osobom nietylko o odszkodowanie, lecz również o ochronę zakłóconego lub o przywrócenie utraconego posiadania.

Rozdział III.

Obowiązki najemcy.

Art. 380. § 1. Najemca ma obowiązek przez czas trwania najmu używać rzeczy najętej z należytą starannością, w sposób określony umową, a gdy umowa nie określa sposobu używania, w sposób, odpowiadający przeznaczeniu rzeczy.

§ 2. Jeżeli w czasie najmu okaże się potrzeba napraw, które obciążają wynajmującego, najemca powinien zawiadomić go o tem niezwłocznie, w przeciwnym razie odpowiada za szkodę.

§ 3. Jeżeli przedmiotem najmu jest pomieszczenie, najemca powinien stosować się do porządku domowego, o ile ten nie jest sprzeczny z uprawnieniami, z umowy wynikającymi, nadto zaś powinien liczyć się w miarę możliwości z potrzebami innych mieszkańców i sąsiadów.

Art. 381. § 1. Bez pozwolenia wynajmującego nie wolno najemcy czynić w rzeczy najętej zmian, któreby naruszały jej substancję.

§ 2. Nie są uważane za zmiany substancji: zaprowadzenie w pomieszczeniu oświetlenia elektrycznego, gazu, telefonu, radja i innych tego rodzaju

ju urządzeń, jeżeli sposób ich zaprowadzenia nie sprzeciwia się obowiązującym przepisom, chybaby wynajmujący wykazał, że w danych okolicznościach zmiany takie zagrażają bezpieczeństwu nieruchomości. O ile do powyższych urządzeń potrzebne jest współdziałanie wynajmującego, najemca może domagać się tego współdziałania za zwrotem wynikłych stąd kosztów.

Art. 382. Gdy najemca używa rzeczy w sposób niezgodny z jej przeznaczeniem lub umową i mimo upomnienia nie przestaje jej używać w ten sposób, albo gdy zaniedbuje rzecz tak, że jest narażona na znaczne uszkodzenie, wreszcie gdy najemca pomieszczenia wykracza w sposób rażący lub uporczywy przeciwko obowiązującemu porządkowi domowemu, albo gdy przez nieprzystojne zachowanie się wywołuje zgorzienie u innych mieszkańców lub sąsiadów, wynajmujący może odstąpić od umowy i żądać odszkodowania.

Art. 383. § 1. Jeżeli w ciągu trwania najmu pomieszczenia budynek wymaga napraw, których nie można odłożyć aż do ukończenia najmu, najemca winien znosić niedogodności, jakie mu naprawy sprawiają, jednakże ma prawo żądać obniżenia czynszu w stosunku do czasu i do części budynku, której używania był pozbawiony.

§ 2. Jeżeli naprawy są tego rodzaju, że w czasie ich wykonywania pomieszczenie jest niezdatne do użytku, określonego w umowie, najemca ma prawo od umowy odstąpić.

Art. 384. § 1. Najemca obowiązany jest uiszczać czynsz w terminie umówionym, a gdy termin nie jest w umowie oznaczony, w terminie zwyczajowo przyjętym.

§ 2. Jeżeli termin płatności nie jest oznaczony ani przez umowę, ani przez zwyczaj, czynsz winien być płacony zgóry, a mianowicie: gdy najemca trwać nie dłużej niż miesiąc, za cały czas najmu, gdy ma trwać dłużej niż miesiąc, lub gdy umowa była zawarta na czas nieoznaczony — miesięcznie.

Art. 385. § 1. Gdy najemca z własnej winy albo z przyczyn, dotyczących jego osoby, nie może używać rzeczy najętej lub może jej używać tylko w ograniczonym zakresie, obowiązany jest mimo to płacić czynsz, jeżeli wynajmujący gotów był mu wydać albo pozostawić rzecz w stanie zdatnym do umówionego używania.

§ 2. W takim przypadku najemca może potrącić to, co skutkiem nieużywania przez niego rzeczy wynajmujący oszczędził lub uzyskał przez inne jej użycie.

Art. 386. Celem zabezpieczenia czynszu, zalegającego nie dłużej niż rok, służy wynajmującemu ustawowe prawo zastawu na wniesionych do przedmiotu najmu ruchomościach najemcy i członków jego rodziny, z nim razem mieszkających, o ile ruchomości te nie są zwolnione od zajęcia w drodze egzekucji.

Art. 387. § 1. Ustawowe prawo zastawu wynajmującego wygasa, gdy rzeczy zostaną z przedmiotu najmu wyniesione.

§ 2. Wynajmujący może się sprzeciwić wyniesieniu rzeczy i zatrzymać je na własne niebezpieczeństwo, dopóki zaległy czynsz nie będzie zapłacony albo zabezpieczony.

§ 3. Gdy rzeczy mają być wyniesione skutkiem zarządzenia władzy, wynajmujący zachowuje swoje prawo zastawu, jeżeli w ciągu dni trzech zgłosi je u władzy, która wyniesienie zarządziła.

Art. 388. Wynajmujący może odstąpić od umowy z powodu niepłacenia czynszu przez najemcę, gdy najemca zalega z zapłatą czynszu co najmniej za dwa okresy płatności.

Rozdział IV.

Zakończenie najmu.

Art. 389. § 1. Najem kończy się z upływem czasu, na który był zawarty, jeżeli w umowie nie zastrzeżono, że w razie zaniechania wypowiedzenia na pewien czas przed końcem najmu przedłuża się on na czas oznaczony lub nieoznaczony.

§ 2. Jeżeli czas trwania najmu nie jest oznaczony, zarówno wynajmujący jak i najemca mogą rozwiązać najem przez wypowiedzenie z zachowaniem terminów wypowiedzenia umownych, zwyczajowych, a w ich braku ustawowych.

§ 3. Umowa, zawarta na czas życia wynajmującego lub najemcy, nie może być wypowiedziana przez wynajmującego.

Art. 390. Ustawowe terminy wypowiedzenia najmu są następujące: gdy czynsz jest płatny w odstępach czasu dłuższych niż miesiąc — najem można wypowiedzieć najpóźniej na trzy miesiące naprzód na koniec kwartału kalendarzowego; gdy czynsz jest płatny miesięcznie — na miesiąc naprzód na koniec miesiąca kalendarzowego; gdy czynsz jest płatny w krótszych odstępach czasu — na trzy dni naprzód; gdy najem jest dzienny — na jeden dzień naprzód.

Art. 391. § 1. Najem nie rozwiązuje się ani przez śmierć wynajmującego, ani przez śmierć najemcy.

§ 2. W razie śmierci najemcy mieszkania jego małżonek, wstępni, zstępni, przysposobieni i rodzeństwo, mieszkający z nim stale razem aż do chwili jego śmierci, wstępują w umowę najmu. Jednak osoby te mogą wypowiedzieć najem z zachowaniem ustawowych terminów wypowiedzenia.

§ 3. W razie wypowiedzenia najmu przez niektóre z wymienionych osób najem rozwiązuje się względem tych, które wypowiedzenia dokonały.

Art. 392. Osoby, pozostające w służbie państwowej lub samorządowej, mogą w razie przeniesienia służbowego do innej miejscowości rozwiązać umowę najmu mieszkania, zawartą na czas oznaczony, z zachowaniem ustawowych terminów wypowiedzenia.

Art. 393. Gdy po upływie czasu, określonego w umowie albo w wypowiedzeniu, najemca używa nadal rzeczy za wyraźną lub milczącą zgodą wynaj-

mującego, uważa się, że najem został przedłużony na czas nieoznaczony.

Art. 394. § 1. Po zakończeniu najmu najemca lub osoba, której najemca rzecz oddał do bezpłatnego używania lub w podnajem, obowiązani są zwrócić ją wynajmującemu w stanie nie pogorszonym.

§ 2. Jednakże najemca nie odpowiada ani za zużycie, będące następstwem prawidłowego używania, ani za uszkodzenie lub utratę wskutek wypadku.

§ 3. Domniemywa się, iż rzecz była wydana najemcy w stanie dobrym, do użytku zdatnym.

Art. 395. Roszczeń o odszkodowanie z powodu, że rzecz została zwrócona w stanie gorszym niż ten, w jakim była wydana najemcy, nie można dochodzić sądownie po upływie miesiący sześciu od dnia zwrotu.

Art. 396. Jeżeli najemca rzecz ulepszył, wynajmujący, w braku odmiennej umowy, ma prawo zatrzymać ulepszenia za zapłatą sumy, odpowiadającej ich wartości w chwili zwrotu, lub żądać, aby najemca je usunął.

Art. 397. Po upływie miesiący sześciu od dnia zwrotu rzeczy najętej najemca nie może dochodzić sądownie roszczeń o zwrot wydatków na naprawy, obciążające wynajmującego, oraz wydatków, poniesionych na ochronę rzeczy od utraty lub uszkodzenia.

Rozdział V.

Odstąpienie używania rzeczy najętej i podnajem.

Art. 398. § 1. Najemca może rzecz najętą oddać w całości lub części osobie trzeciej do bezpłatnego używania albo w podnajem, jeżeli mu tego umowa nie zabrania.

§ 2. Najemca odpowiada za to, że osoba trzecia będzie używała rzeczy najętej zgodnie z jego obowiązkami.

§ 3. Umowa o używanie lub o podnajem rozwiązuje się przez zakończenie stosunku najmu, jeżeli jej rozwiązanie nie nastąpiło wcześniej z innych przyczyn.

Rozdział VI.

Zbycie rzeczy najętej.

Art. 399. § 1. W razie zbycia rzeczy najętej w czasie trwania najmu nabywca wstępuje z mocy samego prawa w stosunek najmu na miejsce zbywcy, może jednak wypowiedzieć najem z zachowaniem terminów ustawowych.

§ 2. Powyższe prawo wypowiedzenia nie służy mu, jeżeli najem był ujawniony w księdze hipotecznej (gruntowej), albo jeżeli w chwili nabycia rzecz była już wydana najemcy, a umowa najmu była zawarta na piśmie z datą urzędownie zaświadczoną.

Art. 400. § 1. Jeżeli wskutek wypowiedzenia przez nabywcę najemca musi oddać rzecz najętą wcześniej, niż byłby obowiązany stosownie do umowy najmu, może żądać od zbywcy odszkodowania z powodu niewykonania umowy.

§ 2. W przypadku takim najemca powinien niezwłocznie zawiadomić zbywcę o przedwczesnem

wypowiedzeniu, w przeciwnym razie zbywca może mu przeciwstawić wszelkie zarzuty, których podniesienie uczyniłoby wypowiedzenie ze strony nabywcy bezskutecznym, a których najemca nie podniósł.

Art. 401. Najemca nie może powoływać się wobec nabywcy na zapłatę czynszu, dokonaną zgóry do rąk zbywcy więcej niż za jeden okres płatności, chyba że zapłata była ujawniona w księdze hipotecznej (gruntowej).

DZIAŁ II.

Dzierżawa.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 402. § 1. Przez umowę dzierżawy wydzierżawiający zobowiązuje się dać dzierżawcy używanie i użytkowanie rzeczy lub prawa majątkowego, w szczególności prawo wytwarzania i pobierania pożytków przez czas oznaczony lub nieoznaczony za zapłatą umówionego czynszu.

§ 2. Czynsz może być oznaczony w pieniądzech lub rzeczach zamiennych innego rodzaju, albo w ułamkowej części pożytków.

Art. 403. Przepisy o najmie stosuje się odpowiednio do dzierżawy ze zmianami, wskazanymi w artykułach poniższych.

Art. 404. Umowa dzierżawy zawarta na czas oznaczony, dłuższy niż rok, powinna być pismem stwierdzona.

Art. 405. Dzierżawę, zawartą na czas dłuższy niż lat trzydzieści, uważa się po upływie lat trzydziestu za zawartą na czas nieoznaczony.

Rozdział II.

Obowiązki stron.

Art. 406. Wydzierżawiający wtedy tylko obowiązany jest wydać dzierżawcy inwentarz żywy i martwy, znajdujący się na gruncie, gdy inwentarz ten został również wydzierżawiony.

Art. 407. § 1. Jeżeli dzierżawca obejmuje inwentarz wydzierżawiającego, obowiązany jest utrzymywać go według zasad prawidłowej gospodarki. Jeżeli obejmuje inwentarz żywy, obowiązany jest utrzymywać poszczególne jego sztuki i zastępować sztuki ubywające w naturalnym toku rzeczy młode, uzyskanymi z inwentarza w granicach prawidłowej gospodarki.

§ 2. Poza tym przypadkiem do zastąpienia sztuk, ubywających skutkiem okoliczności, za które dzierżawca nie odpowiada, obowiązany jest wydzierżawiający. Jeżeli nie uczyni tego niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o ubytku, albo gdy porozumienie się z nim spowodowałoby zwłokę, niepożądaną ze względu na prawidłowy tok gospodarki, dzierżawca może uzupełnić braki na rachunek wydzierżawiającego i potrącić ten wydatek z najbliższej raty dzierżawnej.

Art. 408. § 1. Naprawy, połączone ze zwykłym użytkowaniem przedmiotu dzierżawy, w szczególności przy dzierżawie gruntów rolnych naprawy dróg, mostów, ogrodzeń, studzien, budynków mieszkalnych i gospodarczych, obciążają dzierżawcę.

§ 2. Do napraw, obciążających wydzierżawiającego, należy w szczególności odbudowa wydzierżawionych budynków, zniszczonych wskutek wypadku, jeżeli dzierżawca nie może bez nich prowadzić prawidłowej gospodarki.

Art. 409. § 1. Dzierżawca ma obowiązek korzystać z przedmiotu dzierżawy według zasad prawidłowej gospodarki. W szczególności przy dzierżawie gruntów rolnych obowiązany jest utrzymywać odpowiedni inwentarz żywy i martwy, uprawiać i użyźniać ziemię.

§ 2. Bez zezwolenia wydzierżawiającego dzierżawca nie może przedsięwziąć takich zmian w zagospodarowaniu przedmiotu dzierżawy, które byłyby niezgodne z jego dotychczasowym przeznaczeniem.

Art. 410. Jeżeli terminy płatności czynszu nie są określone ani przez umowę, ani przez zwyczaj, należy płacić czynsz półrocznie zdołu.

Art. 411. Jeżeli wskutek niezwykłych wypadków, zwłaszcza klęsk żywiołowych, zwyczajny przychód z przedmiotu dzierżawy uległ znacznemu zmniejszeniu, sąd może przy dzierżawie, zawartej na krótki okres czasu, obniżyć odpowiednio czynsz przypadający za odnośny okres gospodarczy.

Art. 412. Do ruchomości, objętych ustawowym prawem zastawu wydzierżawiającego, należą także, pod warunkami ustalonymi przez odpowiednie przepisy o najmie, rzeczy, znajdujące się w obrębie przedmiotu dzierżawy i służące do prowadzenia gospodarstwa lub przemysłu, a w szczególności przy dzierżawie gruntów plody oraz inwentarz żywy i martwy.

Rozdział III.

Zakończenie dzierżawy.

Art. 413. W braku odmiennej umowy można wypowiedzieć dzierżawę gruntów rolnych na rok zgóry najpóźniej przed początkiem roku dzierżawnego ze skutkiem na koniec tego roku, inną zaś dzierżawę najpóźniej na sześć miesięcy przed upływem roku dzierżawnego.

Art. 414. Po zakończeniu dzierżawy dzierżawca powinien, w braku odmiennej umowy, zwrócić przedmiot dzierżawy w takim stanie, jaki odpowiada prawidłowej gospodarce.

Art. 415. § 1. Jeżeli dzierżawca otrzymał inwentarz z obowiązkiem zwrotu według wartości szacunkowej, ustalonej przy rozpoczęciu dzierżawy, obowiązany jest zwrócić inwentarz tego samego rodzaju i tej samej wartości szacunkowej. Ubytek wartości szacunkowej powinien wynagrodzić, gdyby zaś okazała się nadwyżka, może żądać jej zwrotu.

§ 2. Nie odpowiada za ubytek, spowodowany winą wydzierżawiającego lub siłą wyższą.

§ 3. Nie może żądać zwrotu nadwyżki wartości, do której się nie przyczynił.

Art. 416. Dzierżawca gruntów rolnych może żądać zwrotu wydatków na zasiewy, które zgodnie ze swym obowiązkiem pozostawia przy zakończeniu dzierżawy, o ile wbrew zasadom prawidłowej gospodarki nie otrzymał takich zasiewów przy rozpoczęciu dzierżawy, albo gdy dzierżawa kończy się przed upływem roku dzierżawnego, w którym plony z tych zasiewów miały być zebrane.

Art. 417. Jeżeli dzierżawa kończy się przed upływem roku dzierżawnego, dzierżawca obowiązany jest zapłacić czynsz w takim stosunku, w jakim pożytki, które pobrał lub mógł pobrać w czasie trwania dzierżawy w tym roku, pozostają do pożytków z całego roku dzierżawnego.

Rozdział IV.

Odstąpienie używania przedmiotu dzierżawy i poddzierżawa.

Art. 418. § 1. Bez zgody wydzierżawiającego dzierżawca nie ma prawa oddawać przedmiotu dzierżawy w całości osobie trzeciej do bezpłatnego używania i użytkowania, ani go poddzierżawiać choćby w części.

§ 2. Gdyby to uczynił, wydzierżawiający może od umowy odstąpić i żądać odszkodowania.

TYTUŁ IX.

UŻYCZENIE.

Rozdział I.

Przepis ogólny.

Art. 419. Przez umowę użyczenia użyczający zobowiązuje się dać biorącemu bezpłatne używanie rzeczy użyczonej.

Rozdział II.

Obowiązki stron.

Art. 420. Użyczający obowiązany jest wydać biorącemu rzecz użyczoną.

Art. 421. Gdy rzecz użyczona ma takie wady, że może wyrządzić szkodę temu, kto jej używa, użyczający obowiązany jest względem biorącego do naprawienia wynikłej stąd szkody, jeżeli znając wady nie ostrzegł go o nich najpóźniej w chwili wydania.

Art. 422. § 1. Jeżeli w umowie nie określono sposobu używania, biorący może używać rzeczy w sposób odpowiadający jej naturze i przeznaczeniu.

§ 2. Nie wolno mu bez zezwolenia użyczającego oddawać jej do używania innej osobie.

Art. 423. § 1. Biorący do używania obowiązany jest czuwać starannie nad zachowaniem rzeczy w stanie, w jakim ją otrzymał.

§ 2. Nie ma prawa oddawać rzeczy na przechowanie innej osobie, chyba że zmuszają go do tego okoliczności albo upoważnia umowa.

§ 3. W przypadku, gdy mu prawo takie służy, obowiązany jest zawiadomić niezwłocznie użyczającego, gdzie i u kogo rzecz złożył, i odpowiada wtedy tylko za winę w wyborze tej osoby.

Art. 424. Biorący do używania odpowiada za przypadkową utratę lub uszkodzenie rzeczy, jeżeli używa rzeczy w sposób niezgodny z umową lub z jej naturą i przeznaczeniem, albo gdy, nie będąc do tego upoważniony przez umowę ani zmuszony przez okoliczności, odda rzecz innej osobie, a rzecz nie byłaby uległa utracie lub uszkodzeniu, gdyby jej używał w sposób właściwy albo gdyby ją był u siebie zatrzymał.

Art. 425. Biorący do używania ponosi zwykle koszty utrzymania rzeczy, ma natomiast prawo żądać od użyczającego zwrotu innych nakładów, stosownie do przepisów o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia.

Art. 426. Gdy kilka osób wspólnie wzięło rzecz do używania, odpowiadają solidarnie.

Rozdział III.

Zakończenie użyczenia.

Art. 427. § 1. Jeżeli umowę użyczenia zawarto na czas nieoznaczony, użyczenie kończy się, gdy biorący uczynił z rzeczy użytek, odpowiadający umowie, albo gdy upłynął czas, w którym mógł być uczynić ten użytek.

§ 2. Użyczający może żądać wcześniejszego zwrotu, gdy biorący używa rzeczy niezgodnie z umową albo z naturą lub przeznaczeniem rzeczy, gdy ją zaniedbuje, gdy odda ją innej osobie, nie będąc do tego upoważniony przez umowę ani zmuszony przez okoliczności, wreszcie gdy rzecz stanie się potrzebna samemu użyczającemu z powodów, nieprzewidzianych w chwili zawarcia umowy.

§ 3. Użyczenie kończy się ze śmiercią biorącego, jeżeli umowa inaczej nie stanowi.

Art. 428. Po zakończeniu użyczenia biorący do używania, jak również osoba, której biorący rzecz oddał, obowiązani są zwrócić rzecz użyczającemu, w stanie nie pogorszonym.

Art. 429. Po upływie miesięcy sześciu od dnia zwrotu rzeczy użyczonej nie może użyczający dochodzić sądowo roszczeń o odszkodowanie za uszkodzenie rzeczy, a biorący do używania—roszczeń o zwrot wydatków i nakładów oraz o odszkodowanie.

TYTUŁ X.

POŻYCZKA.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 430. § 1. Przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego przedmiot pożyczki, a biorący zobowiązuje się zwrócić przedmiot pożyczki w rzeczach tego samego gatunku i takiej samej jakości.

§ 2. Przedmiotem pożyczki mogą być pieniądze lub inne rzeczy zamienne.

Art. 431. Zobowiązanie udzielenia oraz odebranie pożyczki pieniężnej ponad dwieście pięćdziesiąt złotych powinny być pisemnie stwierdzone.

Rozdział II.

Obowiązki stron.

Art. 432. § 1. Dający pożyczkę może odstąpić od umowy i odmówić wydania przedmiotu pożyczki, jeżeli zwrot przedmiotu pożyczki jest wątpliwy z powodu złego stanu majątkowego drugiej strony.

§ 2. Prawo to nie służy stronie, która w czasie zawarcia umowy o złym stanie majątkowym drugiej strony wiedziała lub wiedzieć była powinna.

Art. 433. Roszczenie biorącego pożyczkę o wydanie przedmiotu pożyczki przedawnia się z upływem miesiący sześciu od chwili, gdy dający pożyczkę dopuścił się zwłoki.

Art. 434. § 1. Biorący pożyczkę oprocentowaną obowiązany jest do odebrania przedmiotu pożyczki.

§ 2. Roszczenie dającego pożyczkę o odebranie przedmiotu pożyczki przedawnia się z upływem miesiący sześciu od chwili, gdy biorący pożyczkę mógł domagać się wydania.

Art. 435. Jeżeli przedmiotem pożyczki są pieniądze, biorący pożyczkę powinien zwrócić taką sumę pieniężną, jaką otrzymał.

Art. 436. Jeżeli przedmiotem pożyczki są rzeczy zamienne, inne niż pieniądze, biorący pożyczkę obowiązany jest zwrócić taką samą ilość rzeczy tego samego gatunku i jakości, jaką otrzymał.

Art. 437. § 1. Jeżeli według umowy pożyczka ma być zwrócona w równowartości szlachetnego kruszcu lub pieniędzy zagranicznych, przelicza się pożyczkę na odpowiednią ilość kruszcu lub pieniędzy zagranicznych podług kursu z czasu i miejsca wypłaty pożyczki, a biorący pożyczkę obowiązany jest w takim przypadku zapłacić tytułem zwrotu pożyczki kwotę, odpowiadającą wartości, jaka przeliczona w powyższy sposób ilość kruszcu lub pieniędzy zagranicznych przedstawia w pieniądzech krajowych w czasie i miejscu zwrotu pożyczki.

§ 2. Jeżeli dłużnik dopuścił się zwłoki, wierzyciel może żądać zapłaty, według swego wyboru, albo podług kursu kruszcu lub pieniędzy zagranicznych w dniu wymagalności, albo podług kursu w dniu zapłaty.

Art. 438. Jeżeli przedmiotem pożyczki są papiery na okaziciela, a w terminie wymagalności zwrotu pożyczki papierów tych nie ma już w obrocie, biorący pożyczkę obowiązany jest zapłacić ich wartość w chwili zwrotu, a w razie wycofania ich z obiegu ich wartość według ceny umorzenia.

Art. 439. Jeżeli czas zwrotu pożyczki nie jest oznaczony, dłużnik obowiązany jest zwrócić pożyczkę poniżej dwustu pięćdziesięciu złotych w ciągu

miesiąca, a pożyczkę powyżej tej sumy — w ciągu trzech miesięcy po wypowiedzeniu przez dającego pożyczkę.

Art. 440. § 1. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, biorący pożyczkę może ją zwrócić w każdej chwili, bez względu na to czy termin oddania był oznaczony czy nieoznaczony.

§ 2. Jeżeli pożyczka była oprocentowana, dłużnik nie może, w braku odmiennej umowy, zwrócić przedmiotu pożyczki przed nadejściem oznaczonego terminu.

TYTUŁ XI.

UMOWY O SWIADCZENIE USŁUG.

DZIAŁ I.

Umowa o pracę.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 441. Przez umowę o pracę pracownik zobowiązuje się do pełnienia dla pracodawcy pracy za wynagrodzeniem.

Art. 442. § 1. Zrzeczenie się zgóry wynagrodzenia za pracę jest nieważne.

§ 2. Jeżeli ani umowa indywidualna, ani układ zbiorowy nie określa rodzaju i rozmiaru pracy albo rodzaju i wysokości wynagrodzenia, można żądać pracy i wynagrodzenia, jakie w danych okolicznościach są ustalone zwyczajem, a w braku zwyczaju jakie uchodzą za odpowiednie.

Art. 443. Umowa o pracę na czas życia pracodawcy lub pracownika albo na okres czasu powyżej lat trzech powinna być pisemnie stwierdzona.

Art. 444. § 1. Prawo pracownika do wynagrodzenia może być zbyt lub oddane w zastaw tylko w granicach, w których podlega egzekucji.

§ 2. Umową nie można granic tych przekroczyć.

Art. 445. § 1. Układ co do warunków umów indywidualnych o pracę, zawarty między pracodawcą albo prawnie istniejącym związkiem pracodawców z jednej strony a prawnie istniejącym związkiem pracowników z drugiej strony (układ zbiorowy), wiąże, w braku szczególnego przepisu ustawy, tylko strony, które układ zawarły, oraz członków związku, będącego stroną.

§ 2. Układ zbiorowy powinien być pod nieważnością zawarty na piśmie.

§ 3. Gdy czas mocy obowiązującej albo termin wypowiedzenia nie jest w samym układzie zbiorowym oznaczony, każda ze stron może układ wypowiedzieć na miesiąc naprzód.

§ 4. Postanowienia umów indywidualnych, mniej korzystne dla pracowników niż postanowienia układu zbiorowego, są nieważne. Zamiast nich mają moc odpowiednie postanowienia układu zbiorowego.

Art. 446. Jeżeli dla pewnej kategorii pracowników istnieje lub wydana będzie szczególna ustawa, regulująca stosunek pracy, przepisy działu niniejsze-

go stosuje się jedynie w przedmiotach, ustawą szczególną nie objętych.

Rozdział II.

Obowiązki stron.

Art. 447. Pracownik obowiązany jest pełnić pracę osobiście, jeżeli z umowy lub okoliczności nie wynika nic innego.

Art. 448. § 1. Pracownik powinien pełnić pracę sumiennie i ze starannością, jakiej wymaga rodzaj pracy lub zwyczaj oraz słuszny interes pracodawcy.

§ 2. W tych granicach pracownik powinien stosować się do poleceń pracodawcy, nie sprzeciwiających się umowie, ustawom i dobremu obyczajom. O ile natura stosunku na to pozwala, pracodawca może poruczyć kierownictwo innej osobie.

Art. 449. Pracodawca powinien przyzwoicie obchodzić się z pracownikiem i szanować jego godność osobistą.

Art. 450. Pracodawca obowiązany jest dokonywać wypłaty wynagrodzenia pieniężnego gotówką, w przeciwnym razie odpowiada za powstałą stąd szkodę.

Art. 451. § 1. Terminy płatności wynagrodzenia określa umowa lub zwyczaj.

§ 2. W braku odmiennej umowy lub zwyczaju pracodawca obowiązany jest płacić wynagrodzenie zdołu, a mianowicie: jeżeli w umowie oznaczono wynagrodzenie miesięcznie lub według krótszych okresów czasu — z końcem każdego okresu; jeżeli je oznaczono według dłuższych okresów — z końcem każdego miesiąca kalendarzowego. Wynagrodzenie dniówkowe albo obliczone od godziny i wynagrodzenie akordowe jest płatne z końcem każdego tygodnia.

§ 3. W każdym przypadku wynagrodzenie jest płatne najpóźniej z chwilą zakończenia stosunku pracy.

Art. 452. § 1. Jeżeli według umowy oprócz stałego wynagrodzenia albo zamiast niego należy się pracownikowi udział w zysku pracodawcy (umowa tantiemowa), prowizja albo procenty od obrotu, produkcji, oszczędności lub tym podobne korzyści, pracodawca powinien dać pracownikowi piśmienne obliczenie należności.

§ 2. Pracownikowi, albo zamiast niego mężowi zaufania, którego w braku zgody między stronami wyznacza sąd, pracodawca obowiązany jest umożliwić przejrzepie odpowiednich zapisów w księgach celem sprawdzenia obliczenia. To samo obowiązuje, jeżeli pracodawca nie udzielił pracownikowi obliczenia.

Art. 453. Jeżeli według umowy lub zwyczaju należy się pracownikowi oprócz stałego wynagrodzenia gratyfikacja (święteczne, bilansowe i t. p.), a wynagrodzenie przypada mu tylko za pewną część roku, należy mu się również stosunkowa część gratyfikacji. To samo obowiązuje w przypadku umowy tantiemowej.

Art. 454. W przypadkach, gdy obliczenie należności z tytułów, określonych w dwóch artykułach poprzedzających, następuje na podstawie bilansu, wynagrodzenie jest płatne bezzwłocznie po ustaleniu bilansu. W innych przypadkach obliczenie i wypłata tych należności powinny nastąpić, w braku odmiennej umowy lub zwyczaju, po upływie każdego miesiąca.

Art. 455. Pracownikowi należy się wynagrodzenie także za pracę niespełnioną, jeżeli był gotów do jej pełnienia a doznał przeszkody z przyczyn, dotyczących pracodawcy.

Art. 456. § 1. Pracownik, który zobowiązał się pełnić pracę przez czas oznaczony lub nieoznaczony za wynagrodzeniem akordowym, może domagać się, aby pracodawca dostarczył mu pracy odpowiedniej co do rodzaju i rozmiarów.

§ 2. W razie niedopełnienia tego obowiązku przez pracodawcę pracownik może żądać stosownego wynagrodzenia za czas, w którym był gotów do pracy.

Art. 457. Pracodawca obowiązany jest do zapłacenia pracownikowi, znajdującemu się w potrzebie, wynagrodzenia przed terminem płatności za pracę już spełnioną, jeżeli może to uczynić bez szkody dla siebie.

Art. 458. § 1. Pracownik, dla którego stosunek pracy stanowi wyłączone lub główne źródło utrzymania, zachowuje prawo do wynagrodzenia, chociażby w pełnieniu pracy doznał bez swej winy przeszkody skutkiem choroby, wypadku, powołania go na ćwiczenia wojskowe albo z innych podobnych ważnych przyczyn.

§ 2. Jeżeli ustawa lub umowa nie zawiera korzystniejszych dla pracownika postanowień, prawo, określone w paragrafie poprzedzającym, służy mu tylko przez okres dwóch tygodni i jedynie wówczas, gdy stosunek pracy trwał już pół roku przed powstaniem przeszkody.

§ 3. Wynagrodzenie to należy się pracownikowi, choćby stosunek pracy skończył się przed upływem powyższego dwutygodniowego terminu wskutek wypowiedzenia, dokonanego w okresie przeszkody przez pracodawcę, albo wskutek przedwczesnego rozwiązania umowy przez pracodawcę bez winy pracownika.

Art. 459. Jeżeli stosunek pracy trwał mniej niż pół roku, pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia w razie niemożności pełnienia pracy z ważnej przyczyny przez krótki okres czasu.

Art. 460. § 1. Zrzeczenie się zgóry wynagrodzenia, przypadającego za czas przeszkody, jest nieważne.

§ 2. Pracodawca może odliczyć od przypadającego za czas przeszkody wynagrodzenia sumy, które pracownik otrzymał za ten czas z funduszków publicznych, z wyjątkiem sum, otrzymywanych w czasie ćwiczeń wojskowych.

Art. 461. § 1. Pracodawca powinien co do pomieszczeń i narzędzi, jakich dostarcza, poczynić

odpowiednie zarządzenia celem zabezpieczenia życia i zdrowia pracownika.

§ 2. Jeżeli zobowiązał się dostarczać pracownikowi mieszkania, noclegu lub żywności, powinien przy tych świadczeniach mieć na względzie zdrowie i przyzwoitość.

§ 3. Umowa nie może zmienić ani ograniczyć obowiązków pracodawcy, przewidzianych w artykule niniejszym.

Art. 462. § 1. Gdy w stosunku pracy, stanowiącym wyłączne lub główne źródło utrzymania pracownika, pracownik przyjęty został przez pracodawcę w poczet domowników, to w razie choroby pracownika, nie spowodowanej przezeń rozmyślnie, pracodawca obowiązany jest zapewnić mu potrzebne utrzymanie i opiekę lekarską oraz konieczne środki lecznicze w ciągu dwóch tygodni, jeżeli stosunek pracy trwał już dwa tygodnie, a w ciągu czterech tygodni, jeżeli stosunek pracy trwał już pół roku.

§ 2. Zrzeczenie się tych praw zgóry jest nieważne.

§ 3. Pracodawca może potrącić wydatki na opiekę lekarską i środki lecznicze z wynagrodzenia pieniężnego, należącego się pracownikowi.

§ 4. Pracodawca nie ma powyższych obowiązków, jeżeli stosunek pracy zawiązany był jedynie na czas przemijającej potrzeby, a nie trwał jeszcze miesiąca.

§ 5. Obowiązki te odpadają również w przypadku, gdy pracownik ma prawo do świadczeń z tytułu ubezpieczenia publiczno-prawnego na przypadek choroby.

Art. 463. § 1. Utrzymanie i opieka lekarska oraz środki lecznicze przez czas choroby należą się pracownikowi, chociażby stosunek pracy skończył się przed upływem okresów trwania obowiązków pracodawcy, wymienionych w artykule poprzedzającym.

§ 2. Jednakże obowiązki te ustają wcześniej wraz z zakończeniem stosunku pracy, jeżeli nastąpiło ono wskutek upływu czasu, na jaki stosunek był zawarty, albo skutkiem wypowiedzenia, dokonanego przed chorobą pracownika, lub skutkiem przedwczesnego rozwiązania umowy przez pracodawcę z ważnych powodów, wyjąwszy chorobę.

Art. 464. Pracownikowi, przyjętemu w poczet domowników, pracodawca obowiązany jest pozostawić odpowiedni czas do wypoczynku i praktyk religijnych.

Art. 465. Pracownikowi, dla którego stosunek pracy stanowi wyłączne lub główne źródło utrzymania, pracodawca po rocznym trwaniu stosunku obowiązany jest corocznie, w terminie przez siebie oznaczonym, udzielić urlopu tygodniowego.

Rozdział III.

Zakończenie stosunku pracy.

Art. 466. § 1. Stosunek pracy, zawarty na czas oznaczony lub do wykonania oznaczonej pracy, kończy się z upływem tego czasu lub z wykonaniem tej pracy.

§ 2. Jeżeli po upływie oznaczonego w umowie czasu pracownik pełni nadal pracę bez sprzeciwu ze strony pracodawcy, należy uważać umowę za przedłużoną na czas nieoznaczony.

Art. 467. § 1. Umowa o pracę, zawarta na próbę, może być w pierwszym miesiącu rozwiązana przez każdą ze stron każdego czasu za tygodniowym wypowiedzeniem.

§ 2. Jeżeli wypowiedzenie nie nastąpi na tydzień przed końcem tego miesięcznego okresu, uważa się umowę za zawartą na czas nieoznaczony.

§ 3. Okres próbny nie może trwać dłużej niż miesiąc; przedłużenie jest niedopuszczalne.

Art. 468. Umowa o pracę, zawarta na czas życia pracodawcy lub pracownika bądź na czas dłuższy niż lat trzy, może być po upływie lat trzech rozwiązana przez pracownika za sześciomiesięcznym wypowiedzeniem.

Art. 469. § 1. Jeżeli czas trwania stosunku pracy nie jest w umowie oznaczony ani nie wynika z rodzaju lub celu pracy, każda ze stron może rozwiązać umowę przez wypowiedzenie.

§ 2. Jeżeli stosunek pracy pracownika umyślowego stanowi wyłączne lub główne źródło jego utrzymania, pracodawca może umowę wypowiedzieć najpóźniej na sześć tygodni naprzód na koniec kwartału kalendarzowego.

§ 3. Jeżeli stosunek pracy trwa już lat dziesięć, pracodawca może wypowiedzieć umowę najpóźniej na sześć miesięcy naprzód na koniec kwartału kalendarzowego.

§ 4. W innych przypadkach termin wypowiedzenia dla obu stron wynosi dwa tygodnie.

§ 5. Terminy wypowiedzenia mogą być oznaczone w umowie z tym ograniczeniem, że termin wypowiedzenia przez pracodawcę nie może być krótszy od terminów, określonych wyżej, oraz że termin wypowiedzenia przez pracownika nie może być dłuższy niż termin wypowiedzenia przez pracodawcę.

Art. 470. § 1. Z ważnych powodów każda ze stron może odstąpić od umowy o pracę przed upływem umówionego czasu i bez zachowania terminu wypowiedzenia (rozwiązanie przedwczesne).

§ 2. Ważnymi powodami rozwiązania umowy są okoliczności, które sprawiają, że nie można zgodnie z wymaganiami dobrej wiary żądać od strony, aby pozostawała z drugą stroną w stosunku pracy.

§ 3. Rozwiązanie umowy następuje przez zawiadomienie drugiej strony.

§ 4. Prawo rozwiązania umowy z ważnego powodu wygasa, jeżeli stroną nie dokonała rozwiązania w ciągu dwóch tygodni od powzięcia wiadomości o istnieniu ważnego powodu.

§ 5. Jeżeli ważne powody rozwiązania mają charakter ciągły lub powtarzający się, termin dwutygodniowy liczy się od chwili, kiedy ustał stan rzeczy, uzasadniający rozwiązanie umowy.

Art. 471. § 1. Gdy pracodawca rozwiązał przedwcześnie umowę o pracę bez ważnego powodu, albo gdy z winy swej dał ważny powód do przedwczesnego rozwiązania umowy przez pracownika, pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia za

czas, jakiby upłynął do zakończenia stosunku pracy przez nadejście umówionego terminu lub przez należyte wypowiedzenie umowy ze strony pracodawcy, co nie uwłacza prawu do wyższego odszkodowania na zasadach ogólnych.

§ 2. Wynagrodzenie stałe jest płatne od razu z chwilą rozwiązania umowy.

§ 3. Gdy pracownik rozwiązał przedwcześnie umowę bez ważnego powodu, albo gdy z winy swej dał ważny powód do rozwiązania umowy przez pracodawcę, pracodawca może żądać naprawienia szkody, spowodowanej niewykonaniem umowy; pracownikowi jednak należy się wynagrodzenie za pracę już spełnioną.

Art. 472. Umowa o pracę rozwiązuje się ze śmiercią pracownika.

Art. 473. Pracodawcy i pracownicy nie mogą dochodzić sądownie roszczeń, wynikających z umowy o pracę, po upływie roku od dnia zakończenia stosunku pracy.

Art. 474. § 1. Pracodawca obowiązany jest na żądanie pracownika wydać mu pisemne świadectwo o czasie i rodzaju pracy oraz zwrócić mu świadectwa i inne dokumenty, jakie ma w swym przechowaniu.

§ 2. W świadectwie nie wolno zamieszczać uwag, któreby mogły utrudnić pracownikowi otrzymanie innego zatrudnienia.

Art. 475. § 1. Jeżeli rodzaj zajęcia przeszkadza pracownikowi w poszukiwaniu innej pracy, pracodawca obowiązany jest po wypowiedzeniu pozostawić pracownikowi na jego żądanie odpowiedni po temu czas, nie uszczuplając wynagrodzenia.

§ 2. Jeżeli czas ten nie jest określony ustawą, oznaczy go inspektor pracy, a w braku tegoż w danej miejscowości, sąd.

Rozdział IV.

Przejście zakładu pracy na inną osobę.

Art. 476. § 1. W razie przejścia przedsiębiorstwa, gospodarstwa rolnego lub innego zakładu pracy na inną osobę, nabywca wstępuje mocą samego prawa w stosunki, wynikające z umów o pracę.

§ 2. Jeżeli przejście nastąpiło na mocy umowy, nabywca odpowiada solidarnie ze zbywcą za zapłatę wynagrodzenia z umów o pracę, w które wstąpił, przypadającego za czas przed zmianą pracodawcy nie więcej jednak niż za rok.

§ 3. W razie przejścia przedsiębiorstwa, gospodarstwa rolnego lub innego zakładu pracy na inną osobę, pracownik może w ciągu miesiąca a w gospodarstwie rolnem w ciągu trzech miesięcy od dnia, w którym się o tem dowiedział, wypowiedzieć umowę z zachowaniem terminów ustawowych, chociażby była zawarta na czas oznaczony.

Rozdział V.

Umowa o naukę.

Art. 477. § 1. W braku szczególnych przepisów ustawy przepisy działu niniejszego stosuje

się odpowiednio do umowy, przez którą pracodawca zobowiązuje się przygotować ucznia do praktycznego zawodu w związku z pracą wykonywaną dla pracodawcy.

§ 2. Pracodawca obowiązany jest zatrudniać ucznia w sposób odpowiadający jego przyszłemu zawodowi oraz powinien pozostawić mu odpowiedni czas wolny od pracy do uzupełnienia wykształcenia zawodowego w szkole oraz do wypoczynku i praktyk religijnych.

DZIAŁ II.

Umowa o dzieło.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 478. Przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania zamówionego dzieła, zamawiający zaś do zapłaty wynagrodzenia.

Art. 479. Jeżeli nie umówiono się o wysokość wynagrodzenia, należy się wynagrodzenie, odpowiadające wartości pracy i wydatkom przyjmującego zamówienie.

Rozdział II.

Obowiązki przyjmującego zamówienie.

Art. 480. Jeżeli obowiązek osobistego wykonania lub kierowania wykonaniem dzieła nie wynika z umowy ani z natury świadczenia, przyjmujący zamówienie może poruczyć wykonanie innej osobie pod własną odpowiedzialnością.

Art. 481. Jeżeli nic innego nie wynika z umowy lub ze zwyczaju, przyjmujący zamówienie winien dostarczyć potrzebnych do wykonania dzieła materiałów, narzędzi i środków pomocniczych.

Art. 482. Jeżeli materiałów dostarcza zamawiający, przyjmujący zamówienie winien użyć ich w odpowiedni sposób i zdać sprawę z zużycia zamawiającemu oraz zwrócić mu nieużyty resztę.

Art. 483. Gdy materiał, dostarczony przez zamawiającego, nie nadaje się do prawidłowego wykonania dzieła, albo gdy istnieją lub zajdą okoliczności, które mogą przeszkodzić należytemu wykonaniu, przyjmujący zamówienie winien o tem niezwłocznie zawiadomić zamawiającego, w przeciwnym razie odpowiada za szkodę.

Art. 484. Jeżeli przyjmujący zamówienie zwleka z rozpoczęciem albo zakończeniem dzieła tak, że nie można przewidywać, iżby zdołał ukończyć je w czasie umówionym, zamawiający może od umowy odstąpić, nie czekając terminu wykonania.

Art. 485. § 1. Gdy w ciągu wykonywania dzieła okaże się, że przyjmujący zamówienie wykonuje je w sposób wadliwy albo przeciwny umowie, zamawiający może go wezwać o zmianę sposobu wykonywania i w miarę potrzeby wyznaczyć mu w tym celu odpowiedni termin, a po bezskutecznym upływie tego terminu odstąpić od umowy albo powie-

rzyć poprawienie lub dalsze wykonanie innej osobie na koszt i niebezpieczeństwo przyjmującego zamówienie.

§ 2. W razie odstąpienia od umowy lub powierzenia wykonania innej osobie, zamawiający może, jeśli sam dostarczył materiał, żądać wydania materiału albo rozpoczętego dzieła.

Rozdział III.

Rękojmia za wady dzieła.

Art. 486. § 1. Gdy dzieło ma wady, które czynią je niezdatnym do zwykłego użytku, albo które sprzeciwiają się wyraźnej umowie, zamawiający może od umowy odstąpić; w przypadku innych wad zamawiający może żądać obniżenia wynagrodzenia w odpowiednim stosunku.

§ 2. Jeżeli wady dadzą się usunąć, zamawiający może uprzednio zażądać ich usunięcia i w tym celu wyznaczyć przyjmującemu zamówienie odpowiedni termin z zagrożeniem, że po bezskutecznym upływie tego terminu nie przyjmie naprawy.

§ 3. Przyjmujący zamówienie może odmówić naprawy, gdyby była połączona z nadmiernymi kosztami.

Art. 487. Prawa, wymienione w artykule poprzedzającym, nie służą zamawiającemu, jeżeli wskazówkami swemi wbrew przestrogom przyjmującego zamówienie albo w inny sposób sam spowodował wadliwość dzieła.

Art. 488. O ile z artykułów poprzedzających nie wynika nic innego, do rękojmi za wady fizyczne i prawne dzieła stosuje się odpowiednio przepisy o rękojmi przy umowie sprzedaży z tą zmianą, że rozszczeń z tytułu rękojmi za wady budynku nie można dochodzić sądownie po upływie lat pięciu od chwili oddania.

Rozdział IV.

Obowiązki zamawiającego.

Art. 489. § 1. W braku odmiennej umowy przyjmującemu zamówienie należy się wynagrodzenie w chwili oddania dzieła.

§ 2. Jeśli dzieło ma być oddawane częściami, a wynagrodzenie obliczono za każdą część osobno, wynagrodzenie należy się w chwili oddania każdej części.

Art. 490. § 1. Gdy strony zawarły umowę o ryczałtowe wynagrodzenie, przyjmujący zamówienie nie może żądać podwyższenia wynagrodzenia, chociażby w czasie zawarcia umowy nie można było przewidzieć rozmiarów lub kosztu robót.

§ 2. Gdyby jednak skutkiem zmiany stosunków, której nie można było przewidzieć, wykonanie dzieła groziło przyjmującemu zamówienie rażącą stratą, sąd może podwyższyć ryczałt lub rozwiązać umowę, jeżeli uzna to za konieczne zgodnie z wymaganiami dobrej wiary, po rozważeniu interesów stron obu.

Art. 491. § 1. Gdy umowa zawarta była na podstawie kosztorysu, a w toku wykonania zajdzie

konieczność znacznego przekroczenia kosztorysu, przyjmujący zamówienie obowiązany jest zawiadomić o tem zamawiającego, w przeciwnym razie traci prawo żądania nadwyżki kosztów.

§ 2. W razie konieczności znacznego przekroczenia kosztorysu zamawiający ma prawo odstąpić od umowy, jednakże obowiązany jest uczynić to niezwłocznie i w tym przypadku obowiązany jest zapłacić przyjmującemu zamówienie godziwe wynagrodzenie za wykonaną pracę.

Art. 492. Gdy wykonanie dzieła nie dojdzie do skutku, zamawiający nie może odmówić wynagrodzenia, jeśli przyjmujący zamówienie był gotów do wykonania umowy, a doznał przeszkody z przyczyn dotyczących zamawiającego. Jednakże w tym przypadku zamawiający może potrącić to, co przyjmujący zamówienie oszczędził z powodu zaniechania dzieła.

Art. 493. § 1. Gdy dzieło przed oddaniem ulegnie utracie skutkiem wypadku, przyjmujący zamówienie nie może żądać wynagrodzenia, chybaby zamawiający dopuścił się przedtem zwłoki w odbiorze.

§ 2. Zamawiający może żądać zwrotu wartości dostarczonego przez siebie materiału, jeżeli przyjmujący zamówienie był w zwłoce, a nie dowiedzie, że utrata dzieła byłaby nastąpiła, chociażby oddał dzieło w czasie właściwym.

§ 3. Jeżeli dzieło uległo zniszczeniu skutkiem wadliwości materiału, dostarczonego przez zamawiającego, przyjmujący zamówienie, jeśli zwrócił uwagę zamawiającego na wadliwość materiału, ma prawo żądać godziwego wynagrodzenia za wykonaną pracę.

Art. 494. Jeżeli wykonanie dzieła wymaga współdziałania zamawiającego, przyjmujący może, gdy zamawiający nie współdziała, wyznaczyć mu odpowiedni termin z zagrożeniem odstąpienia, a po jego bezskutecznym upływie od umowy odstąpić.

Art. 495. Zamawiający obowiązany jest odebrać dzieło, które przyjmujący zamówienie oddaje mu zgodnie ze swym zobowiązaniem.

Rozdział V.

Rozwiązanie umowy.

Art. 496. Dopóki dzieło nie jest skończone, zamawiający może w każdej chwili odstąpić od umowy za zapłatą umówionego wynagrodzenia; może jednak potrącić to, co przyjmujący zamówienie oszczędził z powodu zaniechania dzieła.

Art. 497. § 1. Umowa o dzieło, którego wykonanie zależy od osobistych przymiotów przyjmującego zamówienie, rozwiązuje się skutkiem jego śmierci lub niezdolności do pracy. Przyjmujący zamówienie lub jego spadkobiercy mogą żądać zwrotu ceny przygotowanego materiału i zapłaty części wynagrodzenia, odpowiadającej wykonanej pracy, o ile jedno i drugie ma wartość dla zamawiającego.

§ 2. Jeżeli umrze zamawiający, spadkobiercy jego są nadal umową związani.

DZIAŁ III.

Zlecenie.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 498. § 1. Przez umowę zlecenia przyjmujący zlecenie zobowiązuje się do dokonania określonej czynności dla dającego zlecenie.

§ 2. Umowy o świadczenie usług, nieuregulowane jako szczególny rodzaj umowy, podlegają przepisom o zleceniu.

Art. 499. Zlecenie, dotyczące czynności prawnej, obejmuje, w braku odmiennej umowy umocowanie do wykonania czynności w imieniu dającego zlecenie.

Art. 500. § 1. Jeżeli z umowy lub z okoliczności nie wynika, że przyjmujący zlecenie zobowiązał się wykonać je bez wynagrodzenia, uważa się, że zlecenie ma być wykonane za wynagrodzeniem.

§ 2. Gdy w umowie nie określono wysokości wynagrodzenia, należy się wynagrodzenie, odpowiadające nakładowi pracy.

Art. 501. § 1. Kto jest ustanowiony przez władzę do spełniania czynności dla drugich, albo kto zawodowo tem się trudni, powinien, jeżeli nie chce przyjąć zlecenia, zawiadomić o tem niezwłocznie dającego zlecenie.

§ 2. Taki sam obowiązek ciąży na osobie, która dającemu zlecenie oświadczyła gotowość załatwiania czynności pewnego rodzaju.

§ 3. Zaniechanie zawiadomienia pociąga za sobą odpowiedzialność za wynikłą stąd szkodę.

Rozdział II.

Obowiązki stron.

Art. 502. § 1. Przyjmujący zlecenie powinien je wykonać sumiennie i ze starannością, jakiej wymaga rodzaj czynności.

§ 2. Może bez uprzedniej zgody dającego zlecenie odstąpić od wskazanego sposobu wykonania zlecenia, gdy nie ma możliwości uzyskania tej zgody, a zachodzi uzasadniony powód do przypuszczenia, że dający zlecenie zgodziłby się na zmianę, gdyby wiedział o istniejącym stanie rzeczy.

Art. 503. § 1. Przyjmujący zlecenie ma prawo powierzyć wykonanie zlecenia osobie trzeciej tylko wtedy, gdy wynika to z umowy lub ze zwyczaju, albo gdy go do tego zmuszają okoliczności.

§ 2. W przypadkach takich obowiązany jest donieść natychmiast dającemu zlecenie o osobie i miejscu zamieszkania swego zastępcy i wówczas odpowiada tylko za winę w wyborze zastępcy.

§ 3. Zastępca odpowiedzialny jest za swe czynności również wobec dającego zlecenie.

§ 4. W przypadkach, gdy przyjmujący zlecenie odpowiada za czynności swego zastępcy jak za swe własne czynności, ich odpowiedzialność jest solidarna.

Art. 504. Jeżeli przyjmujący zlecenie powierza jego wykonanie osobie trzeciej, nie będąc do tego uprawniony, odpowiada także za przypadkową utratę lub uszkodzenie rzeczy dającego zlecenie, które w przeciwnym razie nie byłoby nastąpiło.

Art. 505. Kto zobowiązał się wykonać zlecenie bez wynagrodzenia, odpowiada tylko za szkodę, wyrządzoną rozmyślnie lub wskutek braku staranności, jakiej zwykł dokładać we własnych sprawach.

Art. 506. § 1. Przyjmujący zlecenie powinien udzielać dającemu zlecenie potrzebnych wiadomości o przebiegu sprawy, a po wykonaniu zlecenia lub po wcześniejszem rozwiązaniu umowy złożyć mu sprawozdanie.

§ 2. Powinien mu wydać wszystko, co przy wykonaniu zlecenia dla niego uzyskał, choćby działając w imieniu własnym, w szczególności powinien przelać na niego wierzycelności, jakie nabył we własnym imieniu na jego rachunek.

Art. 507. Przyjmującemu zlecenie nie wolno używać rzeczy i kapitałów dającego zlecenie. Od kapitałów, zatrzymanych ponad potrzebę, powinien płacić dającemu zlecenie odsetki ustawowe.

Art. 508. Dający zlecenie powinien zwrócić przyjmującemu zlecenie wydatki i nakłady, poczynione przez niego celem należytego wykonania zlecenia, wraz z odsetkami ustawowymi od chwili, kiedy wydatki i nakłady były uczynione, oraz zwolnić go od zobowiązań, które przyjmujący zlecenie w powyższym celu zaciągnął w imieniu własnym.

Art. 509. Jeżeli wykonanie zlecenia wymaga wydatków i nakładów, dający zlecenie winien na żądanie przyjmującego udzielić mu odpowiedniej zaliczki.

Art. 510. W przypadku płatnego zlecenia wynagrodzenie należy uiścić, w braku odmiennej umowy, po wykonaniu zlecenia.

Art. 511. Jeżeli kilka osób dało lub przyjęło zlecenie wspólnie, odpowiadają względem drugiej strony solidarnie.

Rozdział III.

Wygąśnięcie zlecenia.

Art. 512. § 1. Dający zlecenie może odwołać je w każdym czasie, powinien jednak w takim przypadku zwrócić przyjmującemu zlecenie wydatki i nakłady, jakie ten poczynił celem należytego wykonania zlecenia; w przypadku płatnego zlecenia obowiązany jest zapłacić mu część wynagrodzenia, odpowiadającą jego dotychczasowym czynnościom, oraz jeżeli odwołanie nastąpiło bez ważnego powodu, naprawić wynikłą stąd szkodę.

§ 2. Przyjmującemu zlecenie wolno również w każdym czasie przez wypowiedzenie uchylić się od wykonania zlecenia. Jeżeli jednak zlecenie było płatne, a wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu, przyjmujący zlecenie odpowiada za szkodę.

§ 3. Zrzeczenie się z góry prawa odwołania lub wypowiedzenia z ważnych powodów jest nieważne.

Art. 513. Jeżeli odwołanie lub wypowiedzenie zlecenia nastąpiło w czasie nieodpowiednim, strona odwołująca lub wypowiadająca obowiązana jest naprawić wynikłą stąd szkodę.

Art. 514. W braku odmiennej umowy zlecenie nie wygasa ani wskutek śmierci dającego zlecenie, ani skutkiem okoliczności, że dający zlecenie stał się niezdolnym do działań prawnych; chociażby jednak zlecenie wygasło, przyjmujący zlecenie powinien, o ile z przerwania powierzonych mu czynności mogłaby wyniknąć szkoda, prowadzić te czynności nadal, dopóki spadkobiercy albo przedstawiciel ustawy dającego zlecenie nie będą mogli zarządzić inaczej.

Art. 515. W braku odmiennej umowy zlecenie wygasa wskutek śmierci przyjmującego zlecenie. Jego spadkobiercy powinni niezwłocznie donieść o jego śmierci dającemu zlecenie i, o ile z przerwania powierzonych przyjmującemu zlecenie czynności mogłaby wyniknąć szkoda, prowadzić te czynności nadal, dopóki dający zlecenie nie będzie mógł zarządzić inaczej.

Art. 516. Jeżeli zlecenie wygasło, uważa się je mimo to za istniejące na korzyść przyjmującego zlecenie aż do chwili, kiedy dowiedział się o wygaśnięciu zlecenia.

DZIAŁ IV.

Pośrednictwo.

Art. 517. Kto przyrzeka drugiemu wynagrodzenie za następczenie sposobności do zawarcia umowy z inną osobą, albo za pośredniczenie przy zawarciu takiej umowy, obowiązany jest zapłacić wynagrodzenie tylko wtedy, gdy umowa zostanie zawarta wskutek zabiegów pośrednika.

Art. 518. Jeżeli strony nie oznaczyły wysokości wynagrodzenia, należy się wynagrodzenie, określone przez zwyczaj.

Art. 519. § 1. Jeżeli za następczenie sposobności do zawarcia umowy o pracę, o najem mieszkania lub o zbycie nieruchomości, albo za pośrednictwo przy zawarciu takich umów umówiono się o wynagrodzenie niewspółmiernie wysokie, sąd na wniosek dłużnika może je obniżyć.

§ 2. Po zapłacie wynagrodzenia obniżenie jest niedopuszczalne.

Art. 520. Pośrednik ma prawo żądać zwrotu wydatków tylko wtedy, gdy prawo takie wynika z umowy.

Art. 521. Pośrednik traci prawo do wynagrodzenia oraz do zwrotu wydatków, jeżeli pośredniczył także na korzyść drugiej strony mimo zakazu zawartego w umowie, albo w sposób przeciwny wymaganiom dobrej wiary i zwyczajom uczciwego obrotu.

Art. 522. Przepisy działu niniejszego nie uchybiają odmiennym przepisom o prawach i obowiązkach pośredników i agentów handlowych i giełdowych oraz zawodowych pośredników pracy.

DZIAŁ V.

Przechowanie.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 523. § 1. Przez umowę o przechowanie przechowawca zobowiązuje się czuwać przez czas oznaczony lub nieoznaczony nad zachowaniem w stanie niepogorszonym rzeczy ruchomej, oddanej na przechowanie.

§ 2. Jeżeli ani z umowy, ani z okoliczności nie wynika, że przechowawca zobowiązał się przechować rzecz bez wynagrodzenia, uważa się, że rzecz ma być przechowana za wynagrodzeniem.

Art. 524. W przypadkach płatnego przechowania, jeżeli w umowie nie określono wysokości wynagrodzenia, należy się wynagrodzenie oznaczone przez obowiązującą taryfę. W braku taryfy wysokość wynagrodzenia oznaczy sąd z uwzględnieniem zwyczajów miejscowych albo zasady słuszności.

Rozdział II.

Obowiązki stron.

Art. 525. § 1. Przechowawca powinien czuwać nad rzeczą w sposób, do jakiego się zobowiązał, a w braku umowy w tym względzie w sposób, jaki wynika z przyjętego zwyczaju lub z natury przechowywanej rzeczy.

§ 2. Ma prawo i obowiązek zmienić miejsce i sposób przechowania rzeczy, w umowie określone, gdy okaże się to konieczne celem ochrony rzeczy od utraty lub uszkodzenia. Jeżeli uprzednie uzyskanie zgody składającego jest możliwe, przechowawca powinien postarać się o nią przed dokonaniem zmiany.

Art. 526. Jeżeli używanie rzeczy nie jest konieczne do zachowania jej w stanie niepogorszonym, nie wolno przechowawcy używać jej bez pozwolenia składającego.

Art. 527. § 1. Przechowawca nie ma prawa oddawać rzeczy na przechowanie innej osobie, chyba, że go do tego zmuszają okoliczności.

§ 2. W przypadkach, gdy mu prawo takie służy, obowiązany jest donieść niezwłocznie składającemu, gdzie i u kogo rzecz złożył i odpowiada wówczas tylko za winę w wyborze tej osoby.

§ 3. Zastępca w przechowaniu odpowiedzialny jest za swe czynności również względem składającego.

§ 4. W przypadkach, gdy przechowawca odpowiada za czynności swego zastępcy, jak za swe własne czynności, odpowiedzialność ich jest solidarna.

Art. 528. Jeżeli przechowawca przyjął rzecz na przechowanie bez wynagrodzenia, odpowiada tylko za szkodę, wyrządzoną rozmyślnie lub wskutek braku staranności, jakiej zwykły dokładać przy przechowaniu rzeczy własnych.

Art. 529. Jeżeli przechowawca zmieni bezprawnie miejsce lub sposób przechowania rzeczy, albo bez pozwolenia składającego i bez potrzeby używa rzeczy złożonej albo, nie mając do tego prawa, odda ją na przechowanie komu innemu, odpowiada także za przypadkową utratę lub uszkodzenie rzeczy, które w przeciwnym razie nie byłoby nastąpiło.

Art. 530. Składający powinien zwrócić przechowawcy wydatki i nakłady, połączone z należnym przechowaniem rzeczy, wraz z odsetkami ustawowemi od chwili ich skutecznienia, oraz zwolnić przechowawcę od zobowiązań, które ten zaciągnął w imieniu własnem; powinien udzielić mu na żądanie odpowiedniej zaliczki.

Art. 531. Składający odpowiada za szkodę, jakiej przechowawca doznał skutkiem właściwości rzeczy przechowywanej, chyba że przechowawca w chwili przyjęcia rzeczy wiedział lub wiedzieć był powinien o jej niebezpiecznych właściwościach.

Art. 532. § 1. W przypadkach płatnego przechowania składający powinien, w braku odmiennej umowy, zapłacić przechowawcy wynagrodzenie najpóźniej przy odbiorze rzeczy.

§ 2. Jeżeli odbiór nastąpił przed upływem umówionego terminu, przechowawcy należy się tylko odpowiednia część wynagrodzenia.

Art. 533. Gdy kilka osób wspólnie przyjęło lub oddało rzecz na przechowanie, odpowiadają względem drugiej strony solidarnie.

Rozdział III.

Zakończenie przechowania.

Art. 534. § 1. Składający ma prawo żądać w każdym czasie zwrotu rzeczy, chociażby oznaczono dłuższy czas przechowania.

§ 2. Przechowawca może żądać odebrania rzeczy przed upływem czasu, oznaczonego w umowie, jeżeli zachodzą ważne ku temu powody. Jeżeli czas przechowania nie był oznaczony, albo jeżeli rzecz była przyjęta na przechowanie bez wynagrodzenia, przechowawca może żądać odebrania rzeczy w każdym czasie, byleby jej zwrot nie nastąpił w chwili nieodpowiedniej dla składającego.

Art. 535. Zwrot rzeczy powinien nastąpić w miejscu, gdzie miała być przechowywana.

Art. 536. § 1. Przechowawca powinien zwrócić rzecz składającemu, chociażby osoba trzecia rościła sobie do niej prawo.

§ 2. Jeżeli przechowawca otrzyma sądowy zarządek zwrotu rzeczy składającemu, powinien niezwłocznie zawiadomić go o tem.

Art. 537. Przepisy działu niniejszego nie uchybiają przepisom, dotyczącym depozytu sądowego i przechowania u innych władz publicznych, oraz przepisom prawa o domach składowych.

DZIAŁ VI.

Odpowiedzialność i prawo zastawu utrzymujących hotele, zajazdy i podobne zakłady.

Art. 538. § 1. Osoby, utrzymujące zarobkowo hotele, zajazdy i podobne zakłady, odpowiadają za szkody, poniesione przez gości wskutek utraty lub uszkodzenia rzeczy przez nich wniesionych, chyba udowodnią, że szkodę spowodował sam gość lub osoba, towarzysząca mu albo go odwiedzająca, albo że szkoda wynikła z właściwości samej rzeczy lub skutkiem nieprzewidzianego wypadku, któremu nie można było zapobiec nawet przy dołożeniu najwyższego stopnia staranności.

§ 2. Wyłączenie lub ograniczenie tej odpowiedzialności przez ogłoszenie nie ma skutku prawnego.

Art. 539. Za wniesione uważa się rzeczy, które oddano utrzymującemu zakład lub jego służbie, albo umieszczono w miejscu przez nich wskazanem lub na ten cel przeznaczonem.

Art. 540. § 1. Poszkodowany traci prawo do odszkodowania, jeżeli po otrzymaniu wiadomości o szkodzie nie zawiadomi niezwłocznie utrzymującego zakład.

§ 2. Odszkodowania nie można dochodzić sądowo po upływie miesiąca sześciu od daty otrzymania wiadomości o szkodzie.

§ 3. Przepisów artykułu niniejszego nie stosuje się, gdy utrzymujący zakład przyjął rzeczy na przechowanie, albo gdy jemu lub jego służbie można poczytać zły zamiar lub rażące niedbalstwo.

Art. 541. Jeżeli ani utrzymującemu zakład, ani jego służbie nie można poczytać złego zamiaru lub rażącego niedbalstwa, odszkodowanie polega na zapłacie zwykłej wartości rzeczy utraconej, a w przypadku uszkodzenia na zapłacie sumy pieniężnej, potrzebnej do przywrócenia rzeczy do stanu poprzedniego.

Art. 542. W razie utraty lub uszkodzenia kosztowności, pieniędzy, papierów wartościowych lub przedmiotów sztuki, utrzymujący zakład odpowiada za pełną szkodę tylko wtedy, gdy przyjął je na przechowanie, albo gdy można poczytać jemu lub jego służbie zły zamiar lub rażące niedbalstwo. W innych przypadkach odszkodowanie nie może przenosić tysiąca złotych dla każdego z poszkodowanych gości.

Art. 543. Narówni z utrzymującymi hotele, zajazdy i podobne zakłady odpowiadają przedsiębiorcy zakładów kąpielowych i wagonów sypialnych za rzeczy, które goście zazwyczaj z sobą przynoszą.

Art. 544. Celem zabezpieczenia roszczeń, wynikających z goszczenia i żywienia, oraz wydatków, poczynionych na gości, służy utrzymującym hotele, zajazdy i podobne zakłady, narówni z wynajmującymi, ustawowe prawo zastawu na rzeczach, wniesionych przez gości.

DZIAŁ VII.

Depozyt nieprawidłowy.

Art. 545. § 1. Jeżeli oddano na przechowanie sumę pieniężną bez zastrzeżenia, że zwrócone być

mają te same sztuki pieniędzy, przechowawca ma prawo rozporządzać otrzymaną sumą. Czas i miejsce zwrotu określa się według przepisów o przechowaniu, pozatem stosuje się odpowiednio do takiej umowy przepisy o pożyczce.

§ 2. Jeżeli oddano na przechowanie papiery wartościowe lub rzeczy zamienne inne niż pieniądze, przepisy powyższe stosuje się wówczas, gdy było wyraźnie zastrzeżone, że przechowawca może rozporządzać rzeczami oddanymi na przechowanie i ma zwrócić tylko taką samą ilość rzeczy tego samego gatunku i takiej samej jakości.

TYTUŁ XII.

SPÓŁKA.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 546. Przez umowę spółki spółnicy zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego przez działanie w sposób oznaczony, w szczególności przez wniesienie wkładów.

Art. 547. § 1. W braku odmiennej umowy wkłady są równe.

§ 2. Wkład spółnika może polegać na wniesieniu do spółki własności lub innych praw, na dozwoleniu używania rzeczy lub praw, albo na wykonywaniu pracy.

§ 3. Domniemywa się, że rzeczy, które spółnik zobowiązał się wnieść do spółki, mają być wniesione na własność.

Art. 548. Rzeczy i prawa, wniesione tytułem wkładu, a także nabyte lub uzyskane dla spółki w jakibądź sposób w czasie jej istnienia, stanowią majątek spółki.

Art. 549. Przez czas trwania spółki żaden ze spółników nie może domagać się podziału majątku spółki.

Art. 550. Umowa spółki powinna być pismem stwierdzona.

Art. 551. § 1. Zmiana postanowień umowy spółki wymaga zgody wszystkich spółników.

§ 2. Nieważne są postanowienia umowy spółki, według których może być dokonana bez zgody wszystkich spółników istotna jej zmiana.

Rozdział II.

Stosunki wewnętrzne spółki.

Art. 552. § 1. Każdy spółnik ma prawo i obowiązek prowadzenia spraw spółki.

§ 2. Każdy spółnik może prowadzić bez uprzedniej uchwały spółników sprawy, nie przekraczające zakresu zwykłych czynności spółki.

§ 3. Jeżeli jednak przed załatwieniem takiej sprawy choćby jeden z pozostałych spółników sprzeciwi się jej przeprowadzeniu, potrzeba uprzedniej uchwały spółników.

§ 4. Spółnik może bez uchwały spółników wykonać czynność nagłą, której zaniechanie mogłoby wyrządzić spółce niepowetowane straty.

Art. 553. Uchwały spółników zapadają jednomyślnie.

Art. 554. § 1. Prowadzenie spraw spółki może być powierzone jednemu lub kilku spółnikom bądź na mocy umowy spółki, bądź na podstawie późniejszej uchwały. W tym razie pozostali spółnicy są wyłączni od prowadzenia spraw spółki.

§ 2. Jeżeli prowadzenie spraw spółki powierzono kilku spółnikom, stosuje się co do sposobu prowadzenia spraw przepisy o prowadzeniu spraw przez wszystkich spółników z tą różnicą, że uchwałę wszystkich spółników zastępuje uchwała spółników, którym prowadzenie spraw spółki zostało powierzone.

Art. 555. Prawa i obowiązki spółników, prowadzących sprawy spółki, ocenia się, w stosunku między nimi a spółką, według przepisów o zleceniu, a w przypadkach, gdy spółnik działa imieniem spółki, nie posiadając prawa prowadzenia jej spraw, albo gdy spółnik, uprawniony do prowadzenia spraw, przekracza swą władzę — według przepisów o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia.

Art. 556. § 1. Jeżeli spółką trwa dłużej niż rok, spółnicy, prowadzący jej sprawy, powinni składać rachunki corocznie.

§ 2. Spółnik, prowadzący sprawy spółki, nie otrzymuje wynagrodzenia za pracę osobistą.

Art. 557. § 1. Prowadzenie spraw spółki może być powierzone na mocy umowy spółki lub uchwały spółników osobom trzecim nawet z wyłączeniem spółników.

§ 2. Odwołanie tego upoważnienia lub jego ograniczenie może nastąpić tylko na mocy uchwały spółników lub przez sąd z ważnych powodów. Ważnym powodem jest w szczególności dopuszczenie się przez prowadzących sprawy spółki ciężkiego naruszenia obowiązków, albo utrata zdolności do dobrego prowadzenia spraw.

Art. 558. § 1. Jeżeli prowadzenie spraw spółki powierzono jednemu lub niektórym ze spółników, z wyłączeniem pozostałych, wówczas odwołanie tego upoważnienia lub jego ograniczenie może nastąpić tylko z ważnych powodów na podstawie uchwały pozostałych spółników, lub przez sąd na żądanie większości spółników.

§ 2. Spółnik może wypowiedzieć powierzone sobie w umowie spółki prowadzenie jej spraw tylko z ważnych powodów. Do wypowiedzenia stosuje się odpowiednio przepisy o wypowiedzeniu zlecenia.

Art. 559. W przypadku, gdy spółnik zobowiązał się wnieść do spółki rzeczy inne niż pieniądze na własność lub do używania, wówczas do jego obowiązku świadczenia, odpowiedzialności z tytułu rekojmi i ponoszenia niebezpieczeństwa stosuje się odpowiednio przepisy jużto o sprzedaży, jużto o najmie.

Art. 560. Spółnik nie jest obowiązany do podwyższenia umówionego wkładu, ani do uzupełnienia wkładu, zmniejszonego wskutek strat.

Art. 561. Spółnik nie może potrącać ze szkodami, za które odpowiada, korzyści, jakich przysporzył spółce w innych sprawach.

Art. 562. Spółnik obowiązany jest powstrzymać się od wszelkiej działalności, sprzecznej z interesami spółki.

Art. 563. § 1. Każdy spółnik ma prawo do równego udziału w zyskach i uczestniczy w stratach w tym samym stosunku, bez względu na rodzaj i wartość wkładu.

§ 2. W umowie spółki można inaczej ustalić stosunek udziału spółników w zyskach i stratach, a nawet zwolnić jednego lub kilku spółników w zupełności od udziału w stratach.

§ 3. Spółnik, który wniósł tytułem wkładu swą pracę, nie uczestniczy w stratach, jeżeli umowa spółki nie stanowi inaczej.

§ 4. Ustalony w umowie stosunek udziału spółników w zyskach odnosi się w razie wątpliwości także do udziału w stratach.

Art. 564. § 1. Spółnik może żądać podziału i wypłaty zysków dopiero po rozwiązaniu spółki.

§ 2. Jeżeli spółkę zawarto na dłuższy okres czasu, spółnicy mogą żądać podziału i wypłaty całości zysków z końcem każdego roku obrachunkowego.

Art. 565. § 1. W stosunku do spółki spółnikowi nie wolno rozporządzać prawami, służącemu mu z tytułu należenia do niej, z wyjątkiem praw do świadczeń w pieniądzu lub innych rzeczach, przypadających mu w czasie trwania spółki jako udział w zyskach, zwrot wydatków, wynagrodzenie za prowadzenie spraw, oraz praw z tytułu podziału majątku po ustąpieniu spółnika lub rozwiązaniu spółki.

§ 2. Jeżeli spółnik przyjmie sobie spółnika lub ustąpi osobie trzeciej w całości lub w części prawa, służące mu z tytułu należenia do spółki, to ani jego spółnik, ani ta osoba trzecia nie zyskują charakteru spółnika w stosunku do spółki, a w szczególności nie mogą zasięgać wiadomości o stanie jej interesów.

R o z d z i a ł III.

Stosunek do osób trzecich.

Art. 566. Domniemywa się, że spółnik jest umocowany do reprezentowania spółki w granicach, w których ma prawo prowadzenia jej spraw.

Art. 567. Za zobowiązania spółki względem osób trzecich spółnicy odpowiadają majątkiem spółki bez ograniczenia, osobistym zaś majątkiem według ogólnych przepisów o odpowiedzialności spółdłużników.

Art. 568. Spółnik może odmówić zaspokojenia wierzyciela spółki, dopóki wierzyciel spółki może się zaspokoić przez potrącenie swojej wierzytelności z wierzytelnością, jaka służy spółce przeciwko niemu.

Art. 569. § 1. W czasie trwania spółki spółnik nie może żądać od dłużnika spółki zapłaty przypadającego nań udziału w wierzytelności spółki, ani wierzycielowi osobistemu przedstawiać do potrącenia wierzytelności spółki.

§ 2. Dłużnik spółki nie może przedstawić spółce do potrącenia wierzytelności, jaka mu służy przeciwko jednemu ze spółników.

R o z d z i a ł IV.

Ustąpienie spółników ze spółki.

Art. 570. Przestaje się być spółnikiem przez:

- 1) śmierć;
- 2) upadłość;
- 3) pozbawienie lub ograniczenie zdolności do działań prawnych;
- 4) wypowiedzenie udziału lub wystąpienie ze spółki z ważnych powodów;
- 5) wyłączenie ze spółki;
- 6) wypowiedzenie udziału przez osobistego wierzyciela spółnika.

Art. 571. Jeżeli umowa spółki stanowi, że w razie śmierci spółnika spółka ma istnieć nadal z jego spadkobiercami, wówczas wchodzi ona do spółki z mocy prawa; służą im wszystkim wspólnie te prawa, jakie miał zmarły spółnik. Do wykonywania tych praw winni wskazać spółce jedną osobę. Czynności, dokonane przez pozostałych spółników przed takim wskazaniem, są dla spadkobierców spółnika wiążące.

Art. 572. § 1. Jeżeli spółkę zawarto na czas nieoznaczony, spółnik może wypowiedzieć swój udział na trzy miesiące przed końcem roku obrachunkowego.

§ 2. Z ważnych powodów spółnik może wystąpić ze spółki natychmiast i bez wypowiedzenia, chociażby spółka była zawarta na czas oznaczony. Odmienne postanowienie umowy jest nieważne.

§ 3. Wypowiedzenie lub oświadczenie o wystąpieniu skutecznia się przez zawiadomienie pozostałych spółników lub osób, umocowanych do reprezentowania spółki.

Art. 573. § 1. Z ważnych powodów spółnik może być wyłączony ze spółki jednomyślną uchwałą pozostałych spółników.

§ 2. Odmienne postanowienie umowy jest nieważne.

Art. 574. § 1. W czasie trwania spółki wierzyciele spółnika mogą uzyskać zajęcie tylko tych praw, służących spółnikowi z tytułu należenia do spółki, które spółnikowi wolno w stosunku do niej rozporządzać.

§ 2. Jeżeli w ciągu ostatnich sześciu miesięcy przeprowadzono bezskutecznie egzekucję z ruchomości spółnika, wówczas jego wierzyciel osobisty, który na podstawie prawomocnego tytułu egzekucyjnego uzyskał zajęcie praw, służących spółnikowi na wypadek jego ustąpienia ze spółki lub jej rozwiązania, może wypowiedzieć jego udział w spółce na trzy miesiące przed upływem roku obrachunkowego, nawet gdy spółka była zawarta na czas oznaczo-

ny. Jeżeli umowa spółki przewiduje krótszy termin wypowiedzenia, wierzyciel może skorzystać z terminu umownego.

Art. 575. § 1. Ze spółnikiem, ustępującym ze spółki, albo z jego spadkobiercami należy dokonać rozliczenia. W tym celu majątek spółki będzie oszacowany według jego rzeczywistej wartości w chwili ustąpienia spółnika i przypadający spółnikowi udział będzie wypłacony w pieniądzu. Przy ustaleniu wysokości udziału stosuje się odpowiednio przepisy o likwidacji spółki.

§ 2. Rzeczy, oddane spółce przez spółnika tylko do używania, zwraca się w naturze.

§ 3. Jeżeli przy rozliczeniu udział spółnika ustępującego okaże się bierny, spółnik jest obowiązany zapłacić spółce przypadającą nań część niedoboru.

§ 4. Spółnik ustępujący albo jego spadkobiercy uczestniczą w zyskach i stratach ze spraw jeszcze nie zakończonych, nie mają jednak wpływu na ich prowadzenie, a mogą tylko żądać wyjaśnień, rachunków i udziału zysków i strat z końcem każdego roku obrachunkowego.

§ 5. Przepisy powyższe stosuje się również w przypadku, gdy wskutek ustąpienia wszystkich spółników z wyjątkiem jednego spółka ulega rozwiązaniu.

Rozdział V.

Rozwiązanie spółki.

Art. 576. Rozwiązanie spółki następuje:

- 1) z powodów, przewidzianych w umowie;
- 2) jeżeli jej cel został osiągnięty lub stał się niemożliwy do osiągnięcia;
- 3) jeżeli pozostał w niej tylko jeden spółnik wskutek ustąpienia innych;
- 4) wskutek jednomyślnej uchwały spółników;
- 5) wskutek wyroku sądowego, orzekającego jej rozwiązanie.

Art. 577. Spółkę uważa się za przedłużoną milcząco na czas nieoznaczony, jeżeli mimo istnienia powodów rozwiązania, przewidzianych w umowie, prowadzi ona nadal swe czynności za zgodą wszystkich spółników.

Art. 578. § 1. Każdy spółnik może żądać z ważnych powodów rozwiązania spółki przez sąd.

§ 2. Odmienne postanowienie umowy jest nieważne.

Rozdział VI.

Likwidacja spółki.

Art. 579. W razie rozwiązania spółki odbywa się likwidacja jej majątku w sposób, przewidziany w umowie spółki, a, w braku umowy co do likwidacji, w sposób wskazany w artykułach poniższych.

Art. 580. Aż do ukończenia likwidacji majątku rozwiązanej spółki uważa się spółkę za istniejącą, o ile cel likwidacji tego wymaga, zarówno w stosunku między spółnikami, jak i wobec osób trzecich.

Art. 581. Prawo prowadzenia spraw spółki, służące spółnikowi z mocy umowy spółki lub póź-

niejszej uchwały, wygasa z chwilą rozwiązania spółki, uważa się jednak za istniejące na korzyść spółnika aż do chwili, w której o rozwiązaniu spółki się dowiedział.

Art. 582. § 1. Likwidację przeprowadzają wszyscy spółnicy łącznie.

§ 2. Spadkobiercy spółnika winni wskazać spółce do wykonywania ich praw jedną osobę. Czynności, dokonane przez pozostałych spółników przed takim wskazaniem, są dla spadkobierców spółnika wiążące.

§ 3. Na miejsce spółnika upadłego wchodzi zarządca masy upadłości.

Art. 583. § 1. Spółnicy mogą jednomyślną uchwałą wyznaczyć do przeprowadzenia likwidacji jednego lub kilku likwidatorów w liczbie nieparzystej z pośród siebie lub z poza swego grona.

§ 2. W braku zgody spółników co do osoby likwidatora lub z innych ważnych powodów sąd na wniosek spółnika lub innej osoby interesowanej może ustanowić jednego lub kilku likwidatorów.

Art. 584. Likwidatorowie mogą być odwołani na mocy jednomyślnej uchwały spółników.

Art. 585. § 1. Z ważnych powodów może sąd na wniosek spółnika lub innej osoby interesowanej odwołać likwidatorów.

§ 2. Likwidatorów, ustanowionych przed sądem, tylko sąd może odwołać.

§ 3. Odmienne postanowienia umowy są nieważne.

Art. 586. § 1. Likwidacja ma na celu ukończenie spraw bieżących, wykonanie zobowiązań oraz ściągnięcie wierzytelności i wogóle zrealizowanie masy czynnej. Nowe sprawy można podejmować tylko o tyle, o ile jest to konieczne w celu zakończenia dawnych. Sumy, potrzebne do spłaty długów niewymagalnych lub spornych, składa się do depozytu sądowego.

§ 2. Osoby, przeprowadzające likwidację, ułatwiają sprawy, wchodzące w zakres likwidacji, większością głosów.

Art. 587. Domniemywa się, że osoby, przeprowadzające likwidację, są umocowane do reprezentowania spółki w granicach, w których są upoważnione do prowadzenia jej spraw.

Art. 588. § 1. Z pozostałości po zapłaceniu długów spółki i zachowaniu sum, potrzebnych do spłaty należności niezaspokojonych, zwraca się spółnikom przedewszystkiem wkłady, przyczem za wkłady niepieniężne płaci się ich cenę, oznaczoną w umowie spółki, a w braku takiego oznaczenia zwraca się wartość, jaką wkłady miały w chwili wniesienia. Wartość wkładu pracy osobistej, użytkowania lub używania rzeczy nie ulega zwrotowi.

§ 2. Rzeczy, oddane spółce przez spółników tylko do używania, zwraca się w naturze, według zasad o zwrocie rzeczy najętej.

Art. 589. Przewyżka, pozostała po pokryciu wszystkich długów oraz zwrocie wkładów, dzieli się

między spółników według stosunku, w jakim uczestniczą w zyskach.

Art. 590. Ani umowa spółki, ani uchwała spółników nie mogą przewidywać spłaty udziałów poszczególnych spółników poniżej rzeczywistej wartości w chwili ostatecznego ustalenia udziałów.

Art. 591. Gdyby majątek spółki nie wystarczał na spłatę długów i zwrot wkładów, niedobór dzieli się między spółników w stosunku, w jakim uczestniczą w stratach. W przypadku niewypłacalności jednego ze spółników przypadająca nań część niedoboru dzieli się między pozostałych spółników w tym samym stosunku.

TYTUŁ XIII.

RENTA I DOŻYWCIE.

DZIAŁ I.

Renta.

Art. 592. Przez umowę o rentę jedna ze stron zobowiązuje się do oznaczonych świadczeń okresowych w pieniądzu lub innych rzeczach zamiennych na rzecz drugiej strony lub osoby trzeciej.

Art. 593. Jeżeli nie oznaczono inaczej terminów płatności renty, rentę pieniężną należy uiszczać miesięcznie z góry, renta zaś, polegająca na świadczeniu innych rzeczy zamiennych, jest płatna w terminach, wskazanych przez jej właściwość i cel.

Art. 594. Jeżeli uprawniony dożył dnia płatności renty, płatnej z góry, należy mu się cała renta, przypadająca za dany okres. Jeżeli renta jest płatna z dołu, powinna być zapłacona za okres czasu od dnia, w którym obowiązek ustał.

Art. 595. § 1. Jeżeli z umowy lub z natury rzeczy nic innego nie wynika, należy uiszczać rentę aż do śmierci osoby, na której rzecz ustanowioną została (renta dożywotnia).

§ 2. Jeżeli rentę dożywotnią ustanowiono na rzecz kilku osób, a obowiązek płacenia renty ustał względem niektórych z nich, renta, w braku odmiennej umowy, ulega zmniejszeniu w odpowiednim stosunku.

Art. 596. § 1. Do renty, ustanowionej za wynagrodzeniem, stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży.

§ 2. Do renty, ustanowionej bez wynagrodzenia, stosuje się odpowiednio przepisy o darowiźnie.

Art. 597. Przepisy działu niniejszego stosuje się, w braku odmiennych przepisów, również do wszelkich rent, powstałych z tytułów innych niż umowne.

Art. 598. Przepisy działu niniejszego nie uchylają przepisom, dotyczącym ubezpieczenia na życie w zakładach ubezpieczeń.

DZIAŁ II.

Umowa o dożywocie.

Art. 599. § 1. Kto wzamian za prawo własności nieruchomości zobowiąże się do dożywotniego utrzymywania zbywcy (dożywocie, wymowa, wymiar) powinien w braku odmiennej umowy przyjąć go do wspólności domowej i dostarczać mu mieszkania, ubrania i żywności, odpowiadających stanowi i dotychczasowej stopie życiowej uprawnionego, a także zapewnić mu pomoc i pielęgnowanie w chorobie oraz postarać się własnym kosztem o pogrzeb, odpowiadający zwyczajom miejscowym.

§ 2. Dożywocie można ustanowić także na rzecz małżonka i innych osób bliskich zbywcy nieruchomości.

§ 3. Obowiązki nabywcy nieruchomości mogą również obejmować spełnienie oznaczonych świadczeń na rzecz innych osób.

Art. 600. Umowa o dożywocie powinna być pod nieważnością zawarta w formie aktu notarialnego.

Art. 601. Wpis prawa własności nieruchomości na rzecz zobowiązanego z tytułu dożywocia może nastąpić tylko równocześnie z wpisem praw, z umowy o dożywocie wynikających.

Art. 602. Jeżeli nieruchomość została oddana w posiadanie zobowiązanego przed wpisaniem go jako właściciela, obowiązek utrzymywania dożywotnika rozpoczyna się dopiero od dnia wpisu, w przeciwnym zaś razie od objęcia nieruchomości w posiadanie.

Art. 603. Jeżeli dożywocie ustanowiono na rzecz kilku osób, ulega ono, w przypadku śmierci jednej z nich, odpowiedniemu zmniejszeniu.

Art. 604. Zobowiązany z tytułu dożywocia może żądać usług w gospodarstwie od dożywotnika tylko wtedy, gdy to było wyraźnie zastrzeżone w umowie i tylko w miarę sił i zdolności dożywotnika.

Art. 605. § 1. Jeżeli wskutek niedopełnienia obowiązków przez zobowiązanego albo z innych przyczyn wytworzą się między dożywotnikiem a zobowiązanym takie stosunki, że nie można wymagać od stron, aby nadal pozostawały w bezpośredniej ze sobą styczności, sąd, na żądanie którejkolwiek z nich, przyzna dożywotnikowi, wzamian za prawa w umowie określone, odpowiednią rentę dożywotnią.

§ 2. W przypadkach wyjątkowych sąd może, na żądanie zobowiązanego lub dożywotnika, będącego zbywcą nieruchomości, rozwiązać umowę o dożywocie.

Art. 606. Dożywotnik nie może przenieść na inną osobę praw, z umowy o dożywocie wynikających.

Art. 607. W przypadku, gdy zobowiązany zbył otrzymaną nieruchomość, dożywotnik może żądać, zamiast świadczeń z umowy wynikających, dożywotniej renty, odpowiadającej wartości jego praw.

Art. 608. § 1. Osoby, względem których dożywotnik ma ustawowy obowiązek alimentacji, mogą żądać uznania umowy o dożywocie za bezskuteczną

w stosunku do nich, o ile wskutek zbycia nieruchomości dożywotnik utracił możność dopełnienia tego obowiązku.

§ 2. Powyższe prawo zaskarżenia służy tym osobom bez względu na to, czy dożywotnik miał świadomość ich pokrzywdzenia, oraz bez względu na czas zawarcia umowy o dożywocie.

Art. 609. Przepisów działu niniejszego nie stosuje się do umów z zakładami ubezpieczeń.

TYTUŁ XIV.

GRA I ZAKŁAD.

Art. 610. § 1. Niedopuszczalne jest sądowe dochodzenie wierzytelności, pochodzących z gry lub zakładu.

§ 2. Wierzytelności te nie mogą również być przedmiotem ugody, uznania ani odnowienia.

Art. 611. Za grę uważa się również umowę o dostawę towarów lub papierów wartościowych, jeżeli według wyraźnej lub domniemanej woli stron rzeczywiste spełnienie wzajemnych świadczeń jest wyłączone, a tylko jedna lub druga ze stron obowiązana jest zapłacić różnicę między umówioną ceną sprzedaży a ceną rynkową w czasie wykonania umowy.

Art. 612. Przepisów powyższych nie stosuje się do gier i losowań, zarządzonych lub zatwierdzonych przez państwo oraz do umów zawieranych na giełdach.

TYTUŁ XV.

PRZEKAZ.

Art. 613. Kto przekazuje drugiemu (odbiorcy przekazu) świadczenie osoby trzeciej (przekazanego), upoważnia tem samym odbiorcę przekazu do przyjęcia, a przekazanego do spełnienia świadczenia na rachunek przekazującego.

Art. 614. § 1. Jeżeli przekazany oświadczy odbiorcy, że przekaz przyjmuje, obowiązany jest względem odbiorcy do spełnienia przekazanego świadczenia i może przeciwstawić odbiorcy tylko te zarzuty, które wynikają z treści przekazu, albo służyć mu osobiście przeciwko odbiorcy.

§ 2. Przepisy powyższe stosuje się również w przypadku, gdy odbiorcy wydano przekaz pisemny, na którym znajduje się już oświadczenie przekazanego, że przekaz przyjmuje.

Art. 615. Prawa odbiorcy przeciwko przekazanemu, wynikające z przyjęcia przekazu, przedawniają się z upływem roku.

Art. 616. Jeżeli przekazany odmawia przyjęcia przekazu lub spełnienia świadczenia, albo jeżeli odbiorca nie chce lub nie może uczynić użytku z przekazu, odbiorca winien niezwłocznie zawiadomić o tem przekazującego.

Art. 617. § 1. Przekazujący może przekaz odwołać, dopóki przekazany nie przyjął go wobec odbiorcy, albo nie spełnił świadczenia.

§ 2. Odwołanie jest dokonane z chwilą, gdy doszło do przekazanego.

§ 3. Przekaz uważa się za odwołany, jeżeli w czasie, w którym odwołanie jest możliwe, ogłoszono upadłość przekazującego.

Art. 618. Przepisy tytułu niniejszego stosuje się również w przypadku, gdy przekaz pisemny wystawiony został na okaziciela jako odbiorcę. W przypadku takim przekazany może spełnić świadczenie na rachunek przekazującego tylko za zwrotem przekazu.

Art. 619. O ile przekazany jest już dłużnikiem przekazującego co do przekazanego świadczenia, jest on obowiązany względem przekazującego do zadośćuczynienia przekazowi.

Art. 620. § 1. Jeżeli zapomocą przekazu ma być umorzony dług przekazującego względem odbiorcy, który przyjął przekaz, odbiorca obowiązany jest wezwać przekazanego do spełnienia świadczenia.

§ 2. Umorzenie długu następuje dopiero przez spełnienie świadczenia, jeżeli nie umówiono się inaczej.

TYTUŁ XVI.

UGODA.

Art. 621. Przez ugodę strony czynią sobie wzajemne ustępstwa co do istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić spór istniejący lub powstać mogący lub niepewność co do roszczeń, wynikających ze stosunku prawnego, albo by zapewnić realizację tych roszczeń.

Art. 622. § 1. Z powodu błędu można uchylić się od skutków prawnych ugody tylko wtedy, gdy błąd dotyczy stanu faktycznego, który według treści ugody obie strony uważały za niewątpliwy, a spór albo niepewność nie byłyby powstały, gdyby w czasie zawarcia ugody strony wiedziały o prawdziwym stanie rzeczy.

§ 2. To samo dotyczy błędu co do ważności czynności prawnej.

Art. 623. Odnalezienie dowodów co do roszczeń, które były przedmiotem ugody, nie może pozbawić jej mocy prawnej, jeżeli była zawarta w dobrej wierze.

Art. 624. Jeżeli w ugodzie strony zobowiązały się do przeniesienia prawa, stosuje się przepisy o rekojmi przy sprzedaży.

TYTUŁ XVII.

POREĆCZENIE.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 625. Przez umowę poręczenia poręczyciel zobowiązuje się względem wierzyciela do wykonania zobowiązania dłużnika w przypadku, gdyby dłużnik zobowiązania nie wykonał.

Art. 626. Kto poręczy za dług nieważny z powodu braku zdolności dłużnika do działań prawnych, powinien wykonać zobowiązanie jako dłużnik główny, jeżeli w chwili poręczenia wiedział lub powinien był wiedzieć o braku zdolności dłużnika.

Art. 627. Można poręczyć również za dług przyszły do wysokości zgóry oznaczonej, albo za dług warunkowy.

Art. 628. Bezterminowe poręczenie za dług przyszły może być przed powstaniem długu odwołane w każdym czasie.

Art. 629. Jeżeli kto dał drugiemu zlecenie udzielenia kredytu osobie trzeciej, to zlecenie takie, w braku odmiennej umowy, znaczy tyle, co poręczenie za dług przyszły.

Art. 630. W przypadku, przewidzianym w artykule poprzedzającym, poręczyciel zostaje zwolniony, jeżeli w chwili powstania długu, za który poręczył, wierzyciel wiedział lub wiedzieć był powinien, że położenie dłużnika uległo znacznemu pogorszeniu, a nie otrzymał potwierdzenia zlecenia ze strony poręczyciela.

Art. 631. Zobowiązanie poręczyciela powinno być pismem stwierdzone.

Rozdział II.

Obowiązki poręczyciela.

Art. 632. § 1. O rozciągłości zobowiązania poręczyciela rozstrzyga każdorazowy stan zobowiązania dłużnika.

§ 2. Czynność prawna, zdziałana przez dłużnika z wierzycielem po udzieleniu poręczenia, nie może zwiększyć zobowiązania poręczyciela.

Art. 633. § 1. Jeżeli dłużnik opóźnił się z zapłatą długu, wierzyciel powinien zawiadomić o tem niezwłocznie poręczyciela.

§ 2. Poręczyciel obowiązany jest wykonać zobowiązanie, za które poręczył, w ciągu tygodnia od chwili, gdy wierzyciel zawiadomił go o opóźnieniu dłużnika.

§ 3. W razie spóźnionego zawiadomienia poręczyciel może żądać od wierzyciela naprawienia szkody, jaką wskutek tego poniósł.

§ 4. Jeżeli poręczyciel zobowiązał się jako poręczyciel solidarny lub udzielił poręczenia za wynagrodzeniem, winien on na żądanie wierzyciela wykonać zobowiązanie, za które poręczył, z chwilą gdy stało się wymagalne.

Art. 634. § 1. Jeżeli termin płatności długu nie jest oznaczony, albo gdy płatność długu zależy od wypowiedzenia, poręczyciel może żądać po upływie sześciu miesięcy od chwili poręczenia, a jeżeli poręczył za dług przyszły — od chwili powstania długu, aby wierzyciel wezwał dłużnika o zapłatę, bądź w najbliższym terminie wypowiedzenia dokonał.

§ 2. Jeżeli wierzyciel nie uczyni zadość temu żądaniu, poręczyciel będzie zwolniony od poręczenia.

Art. 635. § 1. Poręczycielowi służą przeciwko wierzycielowi wszystkie zarzuty, jakie mógł podnieść dłużnik.

§ 2. Poręczyciel nie traci prawa podniesienia zarzutów, chociażby dłużnik zrzekł się tego prawa wobec wierzyciela albo roszczenia wierzyciela uznał.

§ 3. W razie śmierci dłużnika poręczyciel nie może powoływać się na ograniczenie odpowiedzialności spadkobiercy, wynikające z prawa spadkowego.

Art. 636. Gdy kilka osób udzieliło poręczenia, odpowiadają zarówno względem wierzyciela, jak i między sobą według przepisów o solidarności.

Art. 637. Zobowiązanie poręczyciela przedawnia się z upływem roku od dnia wymagalności długu, za który poręczył. Przepis ten nie dotyczy poręczyciela, który zobowiązał się odpowiadać jako poręczyciel solidarny lub udzielił poręczenia za wynagrodzeniem.

Rozdział III.

Zwrotne roszczenie.

Art. 638. § 1. O ile poręczyciel zaspokoi wierzyciela, wierzytelność przechodzi na poręczyciela.

§ 2. Dłużnik może przeciwstawić poręczycielowi także te zarzuty, które mu służą przeciwko niemu osobiście.

Art. 639. § 1. Poręczyciel, zapozwany przez wierzyciela, może przypoznać dłużnika.

§ 2. Jeżeli dłużnik nie weźmie udziału w procesie, traci prawo podniesienia przeciwko poręczycielowi zarzutów, które mu służyły przeciwko wierzycielowi, a których poręczyciel nie podniósł z tego powodu, że o nich nie wiedział.

Art. 640. § 1. Poręczyciel powinien niezwłocznie zawiadomić dłużnika o dokonanej przez siebie zapłacie długu, za który poręczył.

§ 2. Gdyby tego nie uczynił, traci prawo żądania od dłużnika zwrotu tego, co zapłacił wierzycielowi, jeżeli dłużnik wykonał tymczasem zobowiązanie.

Art. 641. § 1. Jeżeli poręczenia udzielono z wiedzą dłużnika, dłużnik, wykonywając zobowiązanie, powinien niezwłocznie zawiadomić o tem poręczyciela.

§ 2. Gdyby tego nie uczynił, poręczyciel, który tymczasem zaspokoił wierzyciela, ma prawo żądać od dłużnika zwrotu tego, co zapłacił wierzycielowi.

Rozdział IV.

Obowiązki wierzyciela.

Art. 642. § 1. Jeżeli wierzyciel wyzbył się zabezpieczenia wierzytelności albo środków dowodowych, odpowiada za szkodę, jaką poręczyciel przez to ponosi.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się również w przypadku, gdy zabezpieczenie lub środki dowodowe, których się wierzyciel wyzbył, powstały dopiero po udzieleniu poręczenia.

Art. 643. Wierzyciel odpowiada za szkodę, którą poręczycielowi wyrządził przez to, że nie zgłosił swej wierzytelności do masy upadłości dłużnika.

PRZEPISY KONCOWE.

Art. 644. Wykonanie kodeksu niniejszego porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 645. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1934 r.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*
Prezes Rady Ministrów
i Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
J. Jędrzejewicz
Minister Spraw Wewnętrznych: *Bronisław Pieracki*
Minister Spraw Zagranicznych: *Beck*
Minister Spraw Wojskowych: *J. Piłsudski*
Minister Skarbu: *Wł. Zawadzki*
Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski*
Minister Rolnictwa i Reform Rolnych:
Nakoniecznikow-Klukowski
Minister Przemysłu i Handlu: *Zarzycki*
Minister Komunikacji: *M. Butkiewicz*
Minister Opieki Społecznej: *Hubicki*
Minister Poczty i Telegrafów: *Kaliński*